

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

Diplomová práce

2024

David Plhák

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

Solidarita? Jawohl!

-

**Analýza diskurzu evropské solidarity během pandemické
krize v českém a německém tisku**

Diplomová práce

Autor práce: David Plhák

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Jan Váška, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.
4. Při přípravě této práce autor použil software *Atlas.ti* za účelem provedení analýzy diskurzu a kvantitativní analýzy dat. Po použití tohoto nástroje autor obsah podle potřeby zkontroloval a upravil a přebírá plnou odpovědnost za obsah publikace.

V Praze dne 29.7.2024

David Plhák

Bibliografický záznam

Plhák, David. „*Solidarita? Jawohl!* - *Analýza diskurzu evropské solidarity během pandemické krize v českém a německém tisku*“, 2024. 120 s. Diplomová práce, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, 2024.

Rozsah práce: 151 860 znaků (včetně mezer)

Abstrakt

Magisterská diplomová práce je zaměřena na reflexi evropské solidarity během prvního roku pandemie Covid-19 ve vybraných denících z českého a německého tisku. Práce kombinuje analýzu rámců, která zkoumá přítomnost krizových rámců dle Ferrara et al., s analýzou diskurzu, jež prostřednictvím postupu inspirovaného kritickou analýzou diskurzu Paula Geeho zkoumá vymezení pojmu solidarity v obou diskurzech. Vzhledem k tomu, že krizové rámce ze studie Ferrara et al. vychází z průzkumu veřejného mínění, v němž není zařazeno Česko, přispívá tato práce do akademické diskuse ověřením jejich platnosti. Teoretickým základem výzkumu jsou aktualizované předpoklady postfunkcionalismu dle Jachtenfuchse a Genschela. Analýza rámců dle původních očekávání odhalila převahu rámců pozitivně asociovaných s podporou solidarity. Mimo to však identifikovala značný počet dalších induktivně odvozených rámců, které převažují zejména v českém tisku. Výsledek analýzy tedy potvrzuje logiku rámců od Ferrara et al., nicméně demonstruje důležitost reflexe různých národních diskurzů. Analýza diskurzu ukázala, že v českém i německém tisku je evropská solidarita vnímána pozitivně. V německém tisku je ovšem zdůrazňována častěji a je vnímána jako klíčová pro překonání krize a soudržnost EU. Důraz na vzájemnou hospodářskou propojenost států a velký počet rámců *existenciálnosti* krize naznačuje, že stěžejním faktorem solidarity během pandemické krize byla reciprocita a pomoc „ve vlastním zájmu“ v obavách z ohrožení stability EU. Text je rozdělen do čtyř hlavních částí, po představení poznatků z akademické literatury následuje vymezení teoreticko-metodologických základů práce. Třetí část představuje postup aplikovaných metod. Čtvrtá část pak nabízí přehled výsledků a jejich interpretaci.

Abstract

The master's thesis focuses on the deliberations about European solidarity during the first year of the COVID-19 pandemic in selected Czech and German newspapers. The thesis employs a mixed-method approach combining frames and discourse analysis. While the former examines the presence of crisis frames according to Ferrara et al., the latter explores the depiction of solidarity in both discourses through a procedure inspired by Paul Gee's critical discourse analysis. Given that the crisis frames from Ferrara et al. are founded on a public opinion survey that does not include Czechia, this paper contributes to the academic debate by validating them. The thesis is theoretically based on the revised

assumptions of postfunctionalism according to Jachtenfuchs and Genschel. In line with the prior expectations, the frame analysis shows a prevalence of frames positively associated with the support of solidarity confirming the validity of the logic of Ferrara et al. study. In addition, a significant number of other inductively derived frames were identified, which were particularly prevalent in the Czech press. This demonstrates the importance of reflecting on different national discourses. The discourse analysis showed that European solidarity is perceived positively in the Czech and German press. Yet, in the German press, solidarity was accentuated more often and was perceived as crucial for overcoming the crisis and the cohesion of the EU. The emphasis on the economic interconnectedness of states and the substantial number of *existentiality* frames suggest that reciprocity and “self-interested” assistance were a key factor of solidarity during the pandemic crisis. The text is divided into four main sections; after introducing the findings from the academic literature, the theoretical and methodological foundations of the thesis are outlined. The third part presents both methods. The fourth part then presents an overview of the results and their interpretation.

Klíčová slova

Solidarita, evropská solidarita, pandemie Covid-19, analýza rámců, analýza diskurzu, společné dluhopisy, Next Generation EU, NGEU

Keywords

Solidarity, European solidarity, Covid-19 pandemic, framing analysis, discourse analysis, common bonds, Next Generation EU, NGEU

Title/název práce

Solidarity? Jawohl! - An Analysis of the European solidarity discourse during the pandemic crisis in the Czech and German Press

Solidarita? Jawohl! - Analýza diskurzu evropské solidarity během pandemické krize v českém a německém tisku

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu práce za trpělivost, vstřícnost a důslednost, kterou mě provedl tímto teoreticko-praktickým cvičením. Dále patří mé díky V.G. za technické rady ohledně výběru softwaru pro kvantitativní analýzu, Therese E. za pomoc s přístupy k článkům z *Frankfurter Allgemeine Zeitung* a rodině za podporu při psaní práce.

Obsah

Úvod	8
1. State of the art.....	12
1.1. Koncept solidarity	12
1.2. Solidarita během pandemie	16
1.3. Rešerše akademické literatury	20
1.3.1. Evropská solidarita ve výzkumu.....	20
1.3.2. Empirické poznatky o solidaritě.....	23
1.3.3. Evropské krize v mediích	27
2. Výběr případové studie a cíle výzkumu	29
2.1. Výběr případové studie.....	29
2.2. Hypotézy a výzkumné otázky	30
3. Teoreticko-metodologická východiska diplomové práce.....	33
3.1. Postfunkcionalismus „naruby“?	33
3.2. Metodologie.....	36
3.2.1. Analýza rámců.....	37
3.2.2. Postup analýzy rámců.....	40
3.2.3. Analýza diskurzu	51
3.2.4. Postup analýzy diskurzu	55
4. Diskuse výsledků.....	59
4.1. Výsledky analýzy rámců	59
4.1.1. Časová dimenze rámců.....	62
4.1.2. Interpretace závěru analýzy rámců	67
4.2. Výsledky analýzy diskurzu.....	73
4.2.1. Solidarita v českém tisku.....	73
4.2.2. Solidarita v německém tisku	77
Závěr.....	81
Summary.....	83
Použitá literatura.....	85

Úvod

V souvislosti s výskytem několika rozsáhlých celoevropských krizí v posledních dvou dekádách se solidarita stává stále častěji skloňovaným termínem. V kontextu evropské politiky se jedná především o debatu o solidaritě mezi členskými státy během krizových situací – jinými slovy o opatřeních, která v nějaké formě zavádějí sdílení rizik a zátěže napříč členy Evropské unie. Mezi nejvýraznější politické události, během nichž byla tato problematika intenzivně diskutována patří například krize eurozóny, otázka dluhopisů, migrační krize nebo nedávná krize pandemie Covid-19.

V debatách o budoucnosti evropské integrace bývá solidarita zmiňována ve spojitosti s návrhy na zavedení fiskálních transferů nebo nějaké formy zespolečnění dluhů – například vydáním společných dluhopisů. Zejména otázka dluhopisů se po utlumení krize eurozóny zdála být uzavřená. Nedávná krize pandemie Covid-19 a vyjednávání stimulačního balíčku na podporu a oživení hospodářství *NextGeneration EU* tuto debatu znovu otevřela. Na rozdíl od krize eurozóny diskuse o dluhopisech během pandemické krize vyústila v jejich implementaci. Odlišné chování členských států vyvolává otázky, proč bylo opatření v této krizi na rozdíl od těch předchozích politicky průchozí. Jakou roli v tomto rozhodnutí hrála solidarita a jaké faktory ovlivnily její percepci ve veřejném diskurzu?

Doposud bylo v akademické literatuře chování států často vysvětlováno skrze propojenost solidarity s identitou a perspektivu odlišných preferencí „čistých plátců“ a „příjemců“ finančních prostředků unie. Přílišný důraz na „identitární“ pojetí solidarity, které ji vnímá jako záležitost úzce spojenou s komunitou a identifikací jedince, však zpochybňují poznatky z nejnovějších výzkumů. Stejně tak akademická literatura problematizuje dělení států podle percepcie solidarity na „bohatý severozápad“, který prosazuje fiskální disciplínu, a „chudý jihovýchod“, jenž apeluje na více fiskální solidarity a sdílení veřejných dluhů. Řada novějších prací poukazuje na význam kontextu krize, během nichž dochází ke sporům o podobu solidarity. Někteří odborníci poukazují na to, že míra podpory veřejnosti pro opatření sdílející solidaritu je významným způsobem formována tím, jak je daná krize a její navrhované řešení rámcováno. Kromě zaměření na kontext krize se akademická literatura soustředí na vliv toho, jak je koncept solidarity vymezován ve veřejném diskurzu.

Postfunkcionalismus, který dle mnoha akademiků nabízí nejnosenější teoretický rámec pro interpretaci ztráty dynamiky evropské integrace v posledních letech, sledává důvod v neprůchodnosti reforem zavádějících větší míru solidarity mezi státy především v politizaci těchto témat na národní úrovni.¹ Politizace dle postfunkcionalismu vede mnohdy k zúžení prostoru pro odpovídající reakci nebo k jejímu úplnému zablokování.² Tato teorie však bývá v poslední době kritizována, mimo jiné v souvislosti s krizí pandemie Covid-19 kvůli tomu, že nedokáže jednoznačně objasnit, proč se v některých případech i přes politizaci témat daří státům dojít ke shodě.

Philipp Genschel a Markus Jachtenfuchs poskytují aktualizaci teoretického rámce postfunkcionalismu, která se s některými připomínkami kritiků této teorie vyrovnává. V jejich pojetí je „odlišná a mnohdy konfliktní“ logika funkční škály správy a územního rozsahu komunity nadále platná.³ Pandemická krize podle nich nicméně ukázala, že působení těchto dvou dimenzí je mnohem více mnohostranné a nuancované, než se může zdát. Změna některých faktorů během pandemie podle nich vedla k proměně dynamiky, v níž evropská politika funguje.⁴

Časový odstup od pandemie Covid-19 a relativně malý počet studií věnující se diskurzu solidarity během této krize v jednotlivých státech vytváří prostor pro výzkum zabývající se tímto tématem. Tato práce vychází z revize teoretických předpokladů postfunkcionalismu podle Jachtenfuchse a Genschela doplněná o empirické poznatky z literatury o mediálním pokrytí evropské politiky a zaměřuje se na diskurz solidarity v německých a českých médiích. Práce využívá kombinaci analytických přístupů kritické diskurzivní analýzy a analýzy rámcování, které aplikuje na výsek mediálního diskurzu v Německu a Česku během pandemie Covid-19.

Obě země představují dva odlišné případy ve vztahu k solidaritě a průběhu krize. Za prvé je možné Německo považovat za poskytovatele solidarity a Česko naopak za příjemce solidarity. Za druhé se obě země liší jednak v míře dopadů jednotlivých vln, jednak také v tom, jak veřejnost vnímala solidaritu mezi členskými státy EU. Při srovnání úmrtnosti na počet obyvatel v průběhu pandemie se Německo řadilo spíše ke středně

---

¹ Liesbet Hooghe a Gary Marks, „Grand theories of European integration in the twenty-first century“, *Journal of European Public Policy* 26, č. 8 (2019): 1119. <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1569711>. (zkontrolováno 27.11.2023).

² Ibid.

³ Philipp Genschel a Markus Jachtenfuchs, „Postfunctionalism reversed: solidarity and rebordering during the COVID-19 pandemic“, *Journal of European Public Policy* 28, č. 3 (2021): 350-369. <https://doi.org/10.1080/13501763.2021.1881588>. (zkontrolováno 1.12.2023).

⁴ Ibid.

až mírně zasaženým zemím. Česko naopak vyjma počátku krize patřilo k silně zasaženým zemím. Co se týče míry spokojenosti se solidaritou mezi členskými státy, česká veřejnost vykazovala dle výzkumu Eurobarometru v kontrastu s ostatními státy celkem vysokou spokojenost, německá veřejnost byla naopak spíše skepticky naladěná.⁵ S ohledem na odlišný průběh a zdánlivě kontrastující vnímání solidarity během pandemie se obě země jeví vhodnými případy pro výzkum reflexe evropské solidarity.

Zaměření analýzy na český mediální diskurz představuje přínos pro akademickou literaturu v tom smyslu, že testuje závěry studie od Ferrara et al.,⁶ které vychází z dotazníkového šetření veřejného mínění v 15 zemích EU, v němž není zařazena Česká republika. Obdobně i řada dalších komparativních transnacionálních studií diskurzu solidarity ve svých výzkumech často nezahrnuje Česko.⁷ Tato diplomová práce usiluje o to poskytnout skromný příspěvek do doposud nedostatečně probádané oblasti výzkumu evropské solidarity. Na základě výše uvedených východisek se práce snaží zodpovědět následující výzkumné otázky:

(V1.): V jaké frekvenci se ve vybraných člancích z českého a německého tisku objevují krizové rámce dle Ferrara et al.?

(V2.): Jakým způsobem je komunikován pojem solidarita v českém a německém tisku? Jak pojem solidarita interaguje s dalšími složkami diskurzu a jaké diskurzivní praktiky ovlivňují jeho vyznění?

K zodpovězení těchto otázek práce využívá kombinaci analýzy rámců a analýzy diskurzu, která vychází z diskurzivně analytického postupu Paula Geeho. Práce je rozdělena do čtyř částí organizovaných do korespondujících kapitol. První kapitola je věnována přehledu

---

⁵ „Standart Eurobarometer 95.1 Spring - 2021“, Brussels, *European Commission, Directorate-General Press and Communication*, September 2021. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2532>. (zkontrolováno 9.4.2024).

⁶ Federico M. Ferrara, Waltraud Schelkle a Zbigniew Truchlewski, „What difference does the framing of a crisis make to European Union solidarity?“, *European Union Politics* 24. č. 4 (2023): 666-683. <https://doi.org/10.1177/14651165231184641>. (zkontrolováno 1.4.2024).

⁷ Mezi příklady studií z oblasti výzkumu solidarity, v nichž Česko absentuje, patří studie od: Joan Miró, „Debating fiscal solidarity in the EU: interests, values and identities in the legitimization of the Next Generation EU plan“, *Journal of European Integration* 44, č. 3 (2022). <https://doi.org/10.1080/07036337.2021.1977292>. (zkontrolováno 10.5.2023).; dále také: Jürgen Gerhards et al. *European solidarity in times of crisis: Insights from a thirteen-country survey* (Abingdon, Routledge, 2019).; nebo: Lorenzo Cicchi, Philipp Genschel, Anton Hemerijck and Mohamed Nasr, *EU solidarity in times of Covid-19*, Policy Briefs, 2020/34, European Governance and Politics Programme, 1-13. <https://hdl.handle.net/1814/67755>. (staženo 20.2. 2024).

aktuálního akademické literatury týkající se evropské solidarity. Druhá část práce rozebírá výběr států pro případovou studii výzkumu mediálního diskurzu. Dále tato část prezentuje hypotézy a navazující výzkumné otázky. Třetí kapitola nejprve rozebírá teoretická východiska práce, poté představuje zvolené metody a podrobně popisuje postup výzkumu od výběru zkoumaného vzorku, až po použité analytické postupy. Kapitola čtvrtá je věnována diskusi výsledků této práce.

1. State of the art

První kapitola této práce je rozdělena do tří částí. První část se nejprve věnuje vymezení konceptu solidarity a jeho definicím. Druhá část stručně představuje obsah diskusí o solidaritě a nejvýraznější opatření přijatá během pandemie Covid-19, která lze považovat za projevy evropské solidarity. Třetí část této kapitoly představuje poznatky z rešerše akademické literatury. Rešerše je dále členěna do dílčích částí, které představují: 1) jak je tento koncept solidarity zkoumán, 2) výsledky studií a empirické poznatky o solidaritě a 3) výzkum celoevropských evropských krizí v médiích.

1.1. Koncept solidarity

V akademické literatuře je k solidaritě přistupováno jako ke *spornému konceptu*, jehož definice je z podstaty pojmu těžko vymežitelná.⁸ Solidarita pochází původem z latinského slova *soliditas*. Její původní význam je odvozen z principu římského práva *obligation in solidum* odkazující na ručení všech členů rodiny nebo společenství za společné dluhy. Spolu se širokými společensko-hospodářskými změnami v průběhu 18. a 19. století se používání tohoto pojmu změnilo do podoby, v jaké ho známe dnes.⁹

Jedním z prvních, kteří se pokusili tento termín definovat byl francouzský sociolog Émile Durkheim ve svém díle *The Division of Labor in Society*. Durkheim poukazuje na to, že solidarita je dynamická a její význam se může proměnit v čase. Tuto proměnlivost ilustruje na posunu od *mechanické solidarity*, jejímž jádrem bylo kolektivní vědomí, k *organické solidaritě*, která více reflektuje heterogenní charakter moderní společnosti a opírá o vzájemnou závislost.¹⁰

Německý filozof Jürgen Habermas připisuje solidaritě významnou roli ve společnosti a tvrdí, že její existence byla vynucena vysokou komplexností moderní společnosti. Solidarita je v Habermasově pojetí z podstaty moderní a politická. Jednou z nejpřebíranějších Habermasovou tezí je tvrzení, že solidarita nemusí být nutně vázána

---

⁸ Kurt Bayertz, „Four uses of “solidarity“, V *Solidarity* (Berlín: Springer Science & Business Media, 1999), 7-8.

Dále také v: Max Pensky, *The ends of solidarity: discourse theory in ethics and politics* (Albany: State University of New York Press, 2008), 1-2.

⁹ Encyklopedie Sociologického ústavu Akademie věd ČR definuje solidaritu jako: „*Vztah mezi navzájem rovnými, kteří dobrovolně kooperují, neboť je spojuje společný zájem, který mívá často podobu boje proti společnému nepříteli; je opakem vztahu nadřizenosti a podřízenosti.*“

„Solidarita“, *Sociologická Encyklopedie*, Akademie věd ČR, <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Solidarita>. (zkontrolováno 31.5.2023).

¹⁰ Émile Durkheim, *The division of labor in society* (2nd ed.). (Washington, DC: Free Press, 1965).

na národ či stát, ale může existovat i v transnacionální podobě, a to i bez existence společné veřejné sféry.¹¹ Tato teze, je vzhledem k neexistenci jednotné evropské veřejné sféry, důležitým východiskem pro literaturu zkoumající solidaritu v rámci evropské integrace.

Další významné definice, k nimž se literatura vztahuje poskytla Sally Scholz, která definuje solidaritu jako „*společné vědomí, zkušenosti, historii nebo identitu*“.¹² O něco podrobnější definici nabízí německý filozof a vysokoškolský pedagog Kurt Bayertz, který klade větší důraz na prvek vzájemné pomoci. Dle Bayertze je solidarita „*vzájemnou vazbou mezi jednotlivci, která zahrnuje dvě roviny: faktickou rovinu skutečného společného základu mezi jednotlivci a normativní rovinu vzájemných povinností si pomáhat*“.¹³

Zcela odlišný přístup poskytuje německý historik Karl Heinz Metz, který se namísto definice zaměřuje na to, jak byl koncept solidarity formován v odlišných historických kontextech a jaké to má důsledky pro jeho interpretaci v různých národních kontextech. Metz tak ukazuje, že v britském kontextu je koncept spojován s hospodářskou dimenzí a klade důraz na důležitost veřejné služby. Naproti tomu interpretace solidarity ve Francii, která byla výrazně ovlivněna revolučním hnutím, je spojována více s vědomou participací na veřejném dění a principem dobrovolnosti.¹⁴

Ahlam Alharbi a Mary Rucker nacházejí v těchto hojně užívaných definicích solidarity společné rysy. Dle nich se tyto definice shodují v tom, že solidarita má sociální základ a je výsledkem úmyslného a vědomého chování. Dalším společným rysem je vzájemný závazek, „*kteří k sobě lidé vědomě chovají na základě vybraných podobností nebo zájmů, které se obvykle prohlubují*“.¹⁵ Většinu definic také spojuje poznání, že solidarita není konstantní a míra vědomosti aktů solidarity je vysoce subjektivní. Primárním projevem solidarity jsou činy. Značná část těchto činů se projevuje skrze komunikace mezi jednotlivci. Z toho vyplývá, že primární aréna zkoumání solidarity je výzkum mezilidské komunikace a diskurzu.¹⁶

Jak poznamenává Pensky problematika konceptu solidarity nespočívá jen

---

¹¹ Jürgen Habermas, *The Lure of technocracy* (Cambridge: Polity Press, 2015): 38.

Dále také v: Florian Kommer, „The Clash of Solidarities in the European Union: Rethinking Jürgen Habermas’ Conception of Solidarity in the Transnational Context“, *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences* 11 (2018): 179-183. <https://doi.org/10.1007/s40647-017-0193-8>. (zkontrolováno 10.5.2023).

¹² Ahlam Alharbi, a Mary Ruckerm “Discursive practices of the performative theory of solidarity discourse,” *Language Sciences* 95 (2023): 2. <https://doi.org/10.1016/j.langsci.2022.101515>. (zkontrolováno 10.5.2023).

Dále také v: Sally J. Scholz, *Political solidarity* (University Park: Penn State Press, 2008).

¹³ Bayertz, „Four uses of “solidarity“, 3.

¹⁴ Grosse a Hetnarowicz, „The discourse of solidarity and the European migrant crisis“, 38-39.

¹⁵ Alharbi, a Rucker, “Discursive practices of the performative theory of solidarity discourse,” 1-3.

¹⁶ Alharbi, a Rucker, “Discursive practices of the performative theory of solidarity discourse,” 1-3.

v neexistenci jednotné definice, ale také v určité nejednoznačnosti mezi jejím normativním a deskriptivním využitím. Normativní dimenze konceptu odkazuje k pozitivně vnímanému modelu chování a vztahům mezi subjekty společnosti. Deskriptivní užití konceptu je vztahováno k existujícím vazbám mezi jednotlivci a skupinami v určitém sociálním či politickém prostředí.¹⁷

Koncept solidarity v literatuře o evropské integraci

Termín solidarita není jen abstraktním pojmem, ale jedním z důležitých principů evropského projektu, který má i oporu v unijním právu. Explicitně se ním můžeme setkat v preambuli a v třetím článku *Smlouvy o Evropské Unii*, implicitně pak v mnoha jiných legislativních dokumentech EU. Solidarita je nedílnou součástí jak ústředních debat směřování evropské integrace, tak i mnoha dalších dílčích politik, které se nějakým způsobem dotýkají sdílení finančních prostředků a rizik mezi členskými státy. Není tedy náhodou, že solidaritě přikládal význam i Robert Schumann ve své známé deklaraci z 9. května 1950: „*Evropa nebude vytvořena najednou nebo podle jediného plánu. Bude budována prostřednictvím konkrétních úspěchů, které nejprve vytvoří faktickou solidaritu*“.¹⁸

I přes nerozporovaný význam solidarity pro evropskou integraci (EI) však tento termín skýtá poměrně značný prostor pro jeho odlišnou interpretaci a využití. Demonstraci toho, k čemu vede její odlišná interpretace lze ilustrovat na příkladu ze studie od polských autorů Tomasze Grosse a Joanny Hetnarowicz, který poukazuje na protichůdný výklad konceptu v rámci politické debaty týkající se migrační krize v letech 2015-2016 ze strany vládních činitelů z Německa a Polska.¹⁹

Zatímco vládní představitelé z Německa a dalších západních států využívali apel na solidaritu mezi členskými státy EU při prosazování relokačních mechanismů, který byl založen především na kulturní a normativní dimenzi tohoto pojmu. Někteří zástupci z Polska solidaritu interpretovali skrze dimenzi ekonomické a sociální podpory v rámci společnosti, jejíž hlavním cílem je stabilizace politického pořádku. Z perspektivy této interpretace pak vnímali jednostranné rozhodnutí německé spolkové vlády přijmout uprchlíky a migranty jako nesolidární akt, jelikož z jejich pohledu ohrožovalo základní nástroj solidarity – sociální

---

¹⁷ Pensky, *The ends of solidarity*, 1-2.

¹⁸ Robert Schuman, „The Schuman Declaration of 9 May 1950“ (1950). Pozn.: Solidarita je v Schummanově deklaraci obsažena i v konkrétnější podobě: „...*díky takto vytvořené výrobní solidaritě bude zřejmé, že jakákoli válka mezi Francií a Německem nejen nemyslitelná, ale i fakticky nemožná*“.

¹⁹ Tomasz Grzegorz Grosse, Joanna Hetnarowicz, 35-50.

stát. Svůj postoj mimo jiné opírali i o článek 24 Smlouvy o EU, který stanovuje, že by se členské státy měly vyvarovat chování, které by mohlo ohrozit EU nebo ostatní členské státy.²⁰

Akademická literatura se obtížnou uchopitelnost tohoto termínu často snaží obejít za pomoci jeho dalšího vymezení – nejčastěji skrze využívání přívlastků. Mezi nejfrekventovanější termíny v literatuře o EI patří *kulturní, sociální, politická, institucionalizovaná, fiskální* nebo *monetární* solidarita.²¹ *Kulturní solidaritou* jsou označovány sdílené normy a hodnoty, které představují předpoklad pro solidární jednání. Ukázkou využití *kulturní solidarity* může být kupříkladu obhajoba finanční podpory na rekonstrukci Ukrajiny Evropskou komisí, která mimo jiné apeluje na důležitost sdílených hodnot občanské společnosti a demokracie.²² *Sociální solidarita* většinou označuje opatření sociální politiky nebo také aktivity jedinců nebo občanských organizací usilující o pomoc potřebným. Významným prvkem *sociální solidarity* je reciprocita a sdílení benefitů veřejných statků. Tento koncept je přítomný především v literatuře zabývající se výzkumem sociálního státu.

Politická solidarita odkazuje k vykonávání aktu solidarity skrze institucionální rámce, či zákony, které redistribuují benefity EI nebo riziko mezi členy komunity. V praxi může mít politická solidarita podobu například již zmíněných relokačních mechanismů pro přerozdělení uprchlíků, nebo stimulačního balíčku *NextGenerationEU*.²³ Obdobně akademická literatura pracuje s *institucionální solidaritou*, která označuje vzájemné závazky a vztahy, které jsou vymezené zákony či institucionální formou. Pro příklad můžeme uvést závazky jednotlivců v rámci sociálního státu.²⁴ Lze se však setkat i s vymezením *institucionální solidarity*, které ji vymezuje úžeji jakožto součást evropských institucionálních rámců. Do kontrastu s ní je pak pokládána (neinstitucionalizovaná) solidarita

---

²⁰ Tomasz Grzegorz Grosse, Joanna Hetnarowicz, 47.

²¹ Stefan Wallaschek, „Framing Solidarity in the Euro Crisis: A Comparison of the German and Irish Media Discourse“, *New Political Economy* 25, č. 2 (2020): 235 <https://doi.org/10.1080/13563467.2019.1586864>. (zkontrolováno 10.5.2023).

Dále také v: Kurt Bayertz, ed., *Solidarity* (Berlín: Springer Science & Business Media, 1999), 114.; Pensky, *The ends of solidarity*, 29-33.

²² „Reconstruction of Ukraine – Building blocks for a recovery“, *European Commission*. https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine/reconstruction-ukraine_en. (staženo 31.5.2023).

²³ Wallaschek, „Framing Solidarity in the Euro Crisis“, 235.

²⁴ Verena K. Brändle, Olga Eisele, a Hans-Jörg Trenz, „Contesting European solidarity during the „refugee crisis“: A comparative investigation of media claims in Denmark, Germany, Greece and Italy“, *Mass Communication and Society* 22. č. 6 (2019), 711. <https://doi.org/10.1080/15205436.2019.1674877>. (zkontrolováno 10.5.2023).

mezi členskými státy, která není vázána na institucionální rámce EU.²⁵

Fiskální (občas též *finanční*) *solidarita* je používána zejména v kontextu sdílení dluhů a závazků.²⁶ Pojem *fiskální solidarita* se objevuje zejména ve spojitosti s Eurokrizí a debatou o zavedení společných dluhopisů v rámci EU. V diskurzu o *fiskální solidaritě* se lze často setkat s pojmem „morální hazard“, který funguje jako jakýsi protipól *fiskální solidarity*. Literatura věnující se diskurzu solidarity v EI mezi členskými státy se z velké míry, ať už explicitně nebo implicitně, soustředí především na *politickou* nebo *institucionální solidaritu*. Jak ukazuje praxe i literatura některé z termínů označujících solidaritu nejsou jednoznačně vymezitelné a v některých případech splývají s ostatními. Kupříkladu Papageorgiou a Immonen používají institucionální solidaritu jakožto širší termín pojímající fiskální solidaritu, tedy nástroje finanční podpory a fondů institucí EU. V jejich studii rozlišují solidaritu mezi členskými státy a nástroje institucionální solidarity v rámci EU²⁷

1.2. Solidarita během pandemie

Ex post lze za nejvýraznější projev solidarity v rámci EU označit fond *Next Generation EU* (NGEU) a společný nákup vakcín. Mimo institucionální projevy solidarity se státy navzájem podporovaly také na bilaterální úrovni a skrze ad-hoc vytvořené mechanismy na sdílení lékařských kapacit a ochranného materiálu. Jen pro příklad lze uvést převoz a péči o pacienty v kritickém stavu do německých nemocnic ze silně zasažené Itálie, Francie, rumunské lékaře vypomáhající v italském Bergamu během vrcholu první vlny, dodávky ochranných obleků z Česka do Itálie a Španělska, nebo poskytnutí ventilátorů Rakouskem do Česka během největšího nárůstu hospitalizovaných pacientů.²⁸

Tyto reakce však nebyly jedinou stránkou průběhu pandemie. Počátkem března během vrcholu první vlny v Itálii a Španělsku zakázalo Německo, Polsko a Česko vývoz roušek a dalšího ochranného materiálu. Tato opatření vedla v jednu chvíli i k situacím, kdy si země navzájem začaly zabavovat dodávky ochranných pomůcek. Česká správa

---

²⁵ Achillefs Papageorgiou, a Walteri Immonen, „How supranational institutions benefit from crises: Member states' solidarity and the EU's image during the COVID-19 pandemic“, *European Union Politics* 24, č. 3 (2023), 601-621. <https://doi.org/10.1177/14651165231156846>. (zkontrolováno 27.2.2024).

²⁶ Joan Miró, „Debating fiscal solidarity in the EU“, 310.

²⁷ Achillefs Papageorgiou a Walteri Immonen, „How supranational institutions benefit from crises: Member states' solidarity and the EU's image during the COVID-19 pandemic“, *European Union Politics* 24. č. 3 (2023): 604. <https://doi.org/10.1177/14651165231156846>. (staženo 27.2.2024).

²⁸ European Commission, „Coronavirus: European Solidarity in Action“, *European Commission*, 30 března 2020, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/coronavirus-response/coronavirus-european-solidarity-action_en. (staženo 22.5.2024).

tak například dočasně zabavila ochranný materiál, který směřoval z Číny do Itálie jakožto pomoc tamní čínské komunitě.²⁹ Obdobně bylo ze strany Itálie silně kritizováno i Německo za opatření, která zakazovala export lékařského vybavení.³⁰ Řada zemí včetně Česka také v březnu uzavřela své hranice, čímž omezila nejen volný pohyb osob, ale také efektivně narušila jeden z pilířů evropské integrace – jednotný trh.

Stejně tak nebyla úplně jednoznačná ani cesta k souhlasu vytvoření fondu obnovy. Ve skutečnosti jeho přijetí předcházela docela intenzivní spor o to, jakou podobu by měla mít společná reakce na dopady pandemie. Zatímco vlády Itálie a Španělska od počátku apelovaly na zavedení opatření formou finanční podpory, které by jim pomohlo čelit ekonomický dopadům tvrdých lock-downů, jež byly obě země nuceny zavést. Státy severní Evropy byly velmi zdrženlivé. Představitelé některých z těchto zemí dokonce vyjadřovali pochyby, zda je potřeba k finanční podpoře zasažených zemí vůbec přistupovat,³¹ což se naopak od států jihu Evropy setkávalo s kritikou vyčítající „nedostatek solidarity“.³²

Výhled ekonomických dopadů na země jižní Evropy však brzy debatu stočil k tomu, jakou formou mají státy společně dopadům pandemie čelit, a nikoliv o tom, zda je vůbec něco takového potřeba. Hlavní linie sporu se v následujících měsících vedla o to, zda má finanční pomoc přesahovat i samotné dopady pandemie. Dále pak také jestli má být finanční podpora distribuována v rámci existujících institucionálních rámců EU, tedy využití zdrojů z Evropského stabilizačního mechanismu (ESM), zapojení Evropské investiční banky (EIB), výkup dluhopisů Evropskou Centrální Bankou (ECB), nebo zda má být vytvořen zcela nový fond či nástroj financovaný společnými dluhopisy.³³

Konflikt mezi státy sledoval podobnou linii jako během dluhové krize. Jižní státy jako Itálie, Španělsko a Řecko, podporované Francií, prosazovaly zavedení společných dluhopisů nebo zespolečenštění dluhů. Proti tomu stála takzvaná frugální čtyřka (Švédsko,

---

²⁹ Papageorgiou a Immonen, „How supranational institutions benefit from crises“, 604.

³⁰ Iratxe García, „Die EU ist für die Menschen da“, *Die Welt*, 23. března 2020, s. 2, Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.; Dorothea Siems, „Sargnagel Corona-Bonds“, *Die Welt*, 31. března 2020, s. 2. Axel Springer. Dostupné v: Factiva database.

³¹ Hans-Peter Siebenhaar a Nicole Bastian. „Gernot Blümel; Es gibt schon sehr viele Instrumente“, *Handelsblatt*, 6. duben 2020, s. 10, Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database. Dále také v: „Coronabond debate opens old wounds, Dutch accused of lack of solidarity“, *Dutch News*, 31. března 2020, <https://www.dutchnews.nl/2020/03/coronabond-debate-opens-old-wounds-dutch-accused-of-lack-of-solidarity/>. (zkontrolováno 2.5.2020).

³² Hans-Christian Rößler „Enttäuscht von Europa“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 6. dubna 2020, Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné z: Frankfurter Allgemeine Archiv.

³³ Caroline de la Porte a Mads Dagnis Jensen, „The next generation EU: An analysis of the dimensions of conflict behind the deal“, *Social Policy & Administration* 55. č. 2 (2021): 392. <https://doi.org/10.1111/spol.12709>. (Staženo 30.4.2024).

Dánsko, Nizozemsko, Rakousko) a zpočátku i Německo. Tyto země se myšlence zavedení fondu založeném na společném dluhu bránily a preferovaly využití existujících nástrojů.

Zejména návrhy na finanční pomoc skrze půjčky poskytnuté ESM však Itálie a Španělsko od začátku vehementně odmítaly. Zaprvé kvůli podmínkám ve formě strukturálních reforem, které se v existujícím rámci ESM k půjčkám pojí. Zadruhé se tyto státy obávaly ztráty části suverenity v případě, že by se dostaly pod dohled věřitelů. Velká nepopularita takzvané Troiky (EK, ECB a Mezinárodní měnový fond – MMF) napříč veřejností těchto států činila tuto možnost obtížně politicky průchozí. Zatřetí kvůli stigmatu, které se k půjčkám z ESM pojí. Žádná z vlád těchto zemí se otevřeně nechtěla přiznat, že potřebuje pomoc ESM, kvůli obavám z reakce kapitálových trhů. Navíc by měly půjčky z EMS pro státy jako Řecko či Itálie dvousečný efekt, jelikož by přispěl ke zvýšení jejich zadluženosti.³⁴

Pro státy severní Evropy, které patří dlouhodobě mezi čisté plátce, však téma zespolečenštění dluhů představuje vysoce kontroverzní politické téma, které může být velmi těžko obhajitelné před domácím elektorátem. Kromě toho je návrh zavedení společných dluhů problematický také z hlediska primárního práva EU. Přijetí společného dluhu a možnost fiskálních transferů totiž komplikuje článek 123 *smlouvy o fungování EU* (TFEU), který zakazuje monetární financování mezi státy, a dále pak článek 125 TFEU zakazující převzetí dluhu jiného státu (tzv. „no bail-out“ klauzule).³⁵ Z určitého hlediska by tedy některé z navrhovaných řešení vyžadovaly změnu smluv, což je politicky zdlouhavý a velmi nejistý proces.

Dlouho trávající politický pat v otázce dluhopisů přispěl k řadě kompromisů, mimo jiné k pozastavení *Paktu stability a růstu*, nebo rozvolnění podmínek pro čerpání půjček z ESM. ECB již od počátku krize přistoupila ke kvantitativnímu uvolňování a skrze takzvaný *Pandemický program nouzového nákupu* (PPEP) začala nakupovat státní dluhopisy ekonomicky silně zasažených zemí.³⁶ EK také přistoupila k dočasnému pozastavení pravidel o státní podpoře firmám.

---

³⁴ De la Porte a Jensen, „The next generation EU: An analysis of of conflict behind the deal“, 393.

Dále také v: Tobias Kaiser, „Nach Ostern geht der Streit über die Euro-Bonds in die nächste Runde.“ *Die Welt*, 11. dubna 2020, Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.

³⁵ Daniela Schwarzer a Shahin Vallée, „Pushing the EU to a Hamiltonian Moment: Germany's Court Ruling and the Need to Build a Fiscal Capacity Force a Constitutional Debate“, *DGAP Policy Brief*, Berlin: Forschungsinstitut der Deutschen Gesellschaft für Auswärtige Politik e.V. (2020): 3. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-69149-2>.

³⁶ Evropská centrální banka, „Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP)“, Evropská centrální banka, naposledy upraveno: 4 dubna 2024, <https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/pepp/html/index.en.html>. (zkontrolováno 31.5.2024).

Zlom v této otázce přišel v květnu, kdy se Německo rozhodlo podpořit francouzský plán vytvoření dočasného fondu obnovy mimo rámec evropského rozpočtu ve velikosti 500 miliard EUR, jenž by byl financován dluhopisy vydanými EK. Ke shodě na vytvoření takového fondu došlo na konec po čtyřdenním zasedání Evropské rady 21. června. Nemalou roli v prosazení tohoto plánu hrál nejen to, že se za něj postavily dvě země se silným hospodářstvím a politickým vlivem, ale i fakt, že Německo od 1. července 2020 převzalo předsednictví Rady EU.

Mezi sporné body patřil zejména poměr půjček vůči (nesplacitelným) grantům a zahrnutí podmínek dodržování právního státu, které mířily především na Polsko a Maďarsko.³⁷ I když základní obrysy fondu byly odsouhlaseny představiteli států během léta, spory o přidání kondicionalit o dodržování právního státu se kvůli obstrukcím Maďarska a Polska vedly ještě během podzimu. K jejich finálnímu rozuzlení došlo po kompromisní úpravě teprve začátkem prosince 2020.

Obdobným způsobem i společný nákup vakcín proti nákaze Covid-19 si taktéž prošel turbulentním vývojem. Omezený počet nově vyvinutých vakcín na trhu představoval velmi reálnou hrozbu, že proti sobě postaví členské státy EU, které budou proti sobě soutěžit o výhodnější smlouvy na dodávky vakcín. Zejména malé a hospodářsky slabší státy se obávaly, že ty větší a ekonomicky silnější skoupí většinu vakcín. Tento scénář se z počátku pandemie zdál být velmi reálný. V dubnu 2020 se Německo, Francie, Itálie a Nizozemsko domluvily na vytvoření „Inkluzivní vakcínové aliance“, která měla začít vyjednávat s farmaceutickými společnostmi o nákupu vakcín. Zatímco název aliance a výroky představitelů jejích členů naznačovaly velkorysé chování těchto států, opak byl spíše blíže pravdě.³⁸

Situace, v níž jednotlivé státy vyjednávaly podmínky nákupu separátně, byla výhodná zejména pro farmaceutické společnosti. Navíc tento scénář hrozil tím, že podkopá jednotu EU a víru v evropskou solidaritu. K tomu dodejme, že státy EU o vakcíny „nesoutěžily“ jen mezi sebou, ale i s dalšími silnými hráči jako Spojené státy, Kanada nebo Spojené Království. Proto se Evropská komise vložila do snah sjednotit státy v úsilí nákupu vakcín. Nejprve však musela přesvědčit státy se silnou ekonomikou a větší kupní silou, aby se přidaly k celounijní iniciativě. I když se v červenci podařilo docílit dohody na

---

³⁷ De la Porte a Jensen, „The next generation EU: An analysis of of conflict behind the deal“, 393-394.

³⁸ Della Corte a Francesco Saverio, „The EU Vaccines Strategy: A Missed Opportunity for EU Public Health?“, *European Journal of Risk Regulation* (2023):4-6. <https://doi.org/10.1017/err.2022.44>. (staženo 5.4.2024).

o společném nákupu vakcín na úrovni Rady, velké evropské státy v obavách, že je neevropské státy předstihnou a ony přijdou o výhodnější ceny, nadále pokračovaly v separátních vyjednáváních s farmaceutickými společnostmi.³⁹

EK v této situaci bez toho, aniž by čekala na shodu unijní sedmadvacítky, koncem června přistoupila k bezprecedentnímu kroku a skrze nepříliš využívaný *Nástroj pro mimořádnou podporu* nakoupila vakcíny v hodnotě 2,1 miliardy euro. Nakoupené vakcíny měly být distribuovány mezi členské státy. Dále EK přistoupila k personálnímu posílení Generální ředitelství Evropské komise pro zdraví a bezpečnost potravin (DG Sante), které mělo podpořit kapacity úřadu při vyjednávání s farmaceutickými firmami. Tyto a další kroky nakonec vedly k tomu, že velké členské státy nakonec souhlasily se strategií společného nákupu vakcín. I přesto, že se komisi podařilo udržet jednotu, se však proces nákupu vakcín setkával se silnou kritikou. Kritika se zaměřovala zejména na to, že jednání o nákupu a distribuci vakcín ve srovnání se Spojeným královstvím a USA probíhala pomalu. Často zmiňovaným důvodem bylo lpění EK na tom, aby farmaceutické společnosti nesly zodpovědnost za případné negativní dopady vakcín. EK se též nepodařilo zabránit „solitérským“ akcím některých členských států, které mimo unijní iniciativu program nakupovaly dávky v Číně nebo v Rusku.⁴⁰

1.3. Rešerše akademické literatury

1.3.1. Evropská solidarita ve výzkumu

Od roku 2009 lze v dostupné literatuře identifikovat znatelný trend nárůstu literatury věnující se evropské solidaritě v souvislosti s celoevropskými krizemi. Současný výzkum se věnuje především objasnění konceptu solidarity⁴¹, nebo jednotlivým aspektům solidarity a jejich projevů napříč členskými státy EU.⁴² Vcelku nerozporovaná absence celoevropské veřejné

---

³⁹ Corte a Saverio, „The EU Vaccines Strategy: A Missed Opportunity for EU Public Health?“, 5-7.

⁴⁰ Henning Deters, a Federica Zardo, „The European Commission in Covid-19 vaccine cooperation: leadership vs coronationalism?“, *Journal of European Public Policy* 30. č. 6 (2023): 1063-1065. <https://doi.org/10.1080/13501763.2022.2064900>. (zkontrolováno 4.5.2024).

⁴¹ Maria Kontochristou a Evi Mascha, „The Euro crisis and the question of solidarity in the European Union: Disclosures and manifestations in the European press“, *Review of European Studies* 6 (2014): 50-62. doi:10.5539/res.v6n2p50 (zkontrolováno 10.5.2023).

Dále také v: Kommer, „The Clash of Solidarities in the European Union: Rethinking Jürgen Habermas“, 175-190.; Nathalie Karagiannis, „Solidarity within Europe/solidarity without Europe“, *European Societies* 9, č. 1 (2007): 3-21. <https://doi.org/10.1080/14616690601079416> (zkontrolováno 9.5.2023).

⁴² Grosse a Hetnarowicz, „The discourse of solidarity and the European migrant crisis“, 35-61.

Dále také v: Míró, „Debating fiscal solidarity in the EU“, 307-325.; Vivien A. Schmidt, „EU Leaders' Ideas and Discourse in the Eurozone Crisis: A Discursive Institutional Analysis“, v *EU Foreign Policy through the Lens of Discourse Analysis*, (Farnham: Ashgate, 2016), 245-264.; Ann-Kathrin Reinl, „Eurocepticism in

sféry⁴³, v jejímž prostředí by se dala solidarita zkoumat, vede k tomu, že se jeden z proudů výzkumu věnuje solidaritě v rámci veřejných sfér jednotlivých členských států EU. Četné případové studie tak usilují o objasnění způsobu, jak je solidarita ve veřejném diskurzu interpretována a v rámci jakých narativů je užívána.⁴⁴

U případových studií je zřejmá snaha o překonání nemožnosti zkoumat solidaritu v rámci jednotného evropského *démosu* skrze komparativní studie porovnávající diskurz solidarity v jednotlivých státech. Vzhledem k povaze solidarity, která se projevuje především skrze komunikaci mezi skupinami a jednotlivci, se zdá být analýza diskurzu jako přirozenou metodou pro výzkum solidarity v EI. Mezi využívanými metodami v literatuře věnující se solidaritě v evropském diskurzu převažují postupy od *analýzy tvorby tvrzení (claims-making analysis)*, *diskurzivní institucionalistické analýzy (Discursive Institutional Analysis)* od Vivian Schmidt⁴⁵, *diskurzivní síťové analýzy (discourse network analysis)*⁴⁶ nebo obsahové analýzy.

Kvůli povaze konceptu solidarity a jeho provázanosti s identitou je jeho zařazení do rámců „velkých teorií evropské integrace“ velmi obtížné. Jak poukazuje Erik Jones, klasické teorie evropské integrace nedisponují dostatečně silným konceptuálním nástrojem vysvětlující solidaritu mezi členskými státy a jejich ochotu spolupracovat.⁴⁷ Zatímco perspektiva neofunkcionalismu klade důraz na racionalitu maximalizující blahobyt, intergovernmentalismus pak zdůvodňuje solidaritu vnějšími zprostředkovanými národní zájmy.

Zdá se, že vhodnější rámec pro výzkum solidarity poskytuje teorie postfunkcionalismu, která pracuje s mechanismem politizace témat ve veřejných debatách a konfliktem mezi funkčním rámcem a rozsahem komunit, v nichž je solidarita adresována.⁴⁸

---

times of European crises: The role of solidarity“, *Anti-Europeanism: Critical Perspectives Towards the European Union* (2020): 95-113. https://doi.org/10.1007/978-3-030-24428-6_6. (zkontrolováno 10.5.2023).

⁴³ Kommer, „The Clash of Solidarities in the European Union: Rethinking Jürgen Habermas“, 182.

⁴⁴ Brändle, Eisele, a Trenz, „Contesting European solidarity during the „refugee crisis“: A comparative investigation of media claims in Denmark, Germany, Greece and Italy“, 708-732. <https://doi.org/10.1080/15205436.2019.1674877>. (zkontrolováno 10.5.2023).

Dále také v: Stefan Wallaschek, „Notions of solidarity in Europe’s migration crisis: The case of Germany’s media discourse“, *EuropeNow*, 11, Special feature: Governing the Migration Crisis (2017).; Charlotte Galpin, *The Euro crisis and European identities: Political and media discourse in Germany, Ireland and Poland* (Cham: Springer, 2017).

⁴⁵ Vivien A Schmidt, „EU Leaders’ Ideas and Discourse in the Eurozone Crisis: A Discursive Institutional Analysis“, in *EU Foreign Policy through the Lens of Discourse Analysis* (Farnham: Ashgate, 2016): 245-264.

⁴⁶ Philip Leifeld, „Discourse network analysis“, *The Oxford handbook of political networks* (2017): 301-326.

⁴⁷ Erik Jones, „The JCMS annual review lecture: European crisis, European solidarity“, *JCMS: Journal of Common Market Studies* 50 (2012): 53-67. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2012.02272.x>

⁴⁸ Ibid.

Postfunkcionalismu je nicméně v aktuální literatuře vytýkána nejednoznačnost hypotézy „omezeného nesouhlasu“ („constraining dissensus“). Konkrétně je postfunkcionalismus kritizován za nedostatečné vysvětlení schopnosti aktérů politizovat či depolitizovat dané téma a absence konkrétnější teorie vysvětlující schopnost politiků vybrat politickou arénu, v níž je téma diskutováno.⁴⁹

Tyto nedostatky se snaží překonat nový teoretický rámec *diskurzivního institucionalismu* (DI), který vychází z prací Vivian Schmidt.⁵⁰ DI vychází z poznatku, že politizace nutně nemusí vyústit v politický pat a zablokování daného tématu. Silnou stránkou DI je dle jejich autorů schopnost teoretizovat, proč jsou témata v některých případech ochráněna od politizace, za jakých podmínek se daří předejít politickému patu zahrnutím konstruktivní kritiky odpůrců. Mechanismus teoretizující politizaci na základě třech proměnných odlišných v závislosti na tématu kontextu a členském státu: 1) rozhraní institucí, 2) rozhraní aktérů a 3) aréna v níž dochází k rámcování diskurzu.⁵¹

Stejně jako postfunkcionalismu lze tomuto rámci vytknout podcenění role médií v procesu politizace. Liesbet Hooghe a Gary Marks roli médií sice ve svých článcích sice důkladně nerozebírají, řada jejich studií o polarizaci vychází z diskurzivních obsahových analýz mediálního pokrytí Politizace jako hlavní faktor ovlivňující evropskou integraci je však postfunkcionalisty zkoumán spíše skrze mínění a stranickou politiku.⁵² De Wilde vyzdvihuje roli médií jakožto „dveřníků“ diskutovaných témat, ale také některých případech i roli aktérů.⁵³ Dle De Wildovy hypotézy, kterou nazývá *diskurzivním intergovernmentalismem*, se média nejvíce zaměřují na Evropskou radu (ER), jelikož splňuje kritéria významnosti pro zpravodajské pokrytí, mezi něž řadí status (přítomnost významných aktérů), relevanci, a potenciál kontroverze či dopadu tématu. Pozornost médií věnovaná ER dle něj má „sebe-posilující efekt“ na mezivládní charakter EU. Navíc přináší větší kontrolu veřejnosti nad výstupy politických špiček v ER a dostává je tak pod větší tlak. Čím více se mediální pokrytí věnuje ER, tím více členské státy inklinují tvrdší obhajobě svých národních pozic. Důsledkem této dynamiky tendence politiků vyhýbat se změnám smluv a vytváření

---

⁴⁹ Frank Wendler, a Achim Hurrelmann, „Discursive postfunctionalism: theorizing the interface between EU politicization and policy-making“, *Journal of European Integration* 44. č. 7 (2022): 944. <https://doi.org/10.1080/07036337.2022.2045592>. (zkontrolováno 12.1.2024).

⁵⁰ Vivien A Schmidt, „EU Leaders' Ideas and Discourse in the Eurozone Crisis“, 245-264.

⁵¹ Wendler a Hurrelmann, „Discursive postfunctionalism“, 946-947.

⁵² Liesbet Hooghe a Gary Marks, „A postfunctionalist theory of European integration: From permissive consensus to constraining dissensus“, *British journal of political science* 39, č. 1 (2009): 7-14. <https://doi.org/10.1017/S0007123408000409>. (zkontrolováno 12.1.2024).

⁵³ Pieter de Wilde „Media logic and grand theories of European integration“, *Journal of European Public Policy* 26, č. 8 (2019): 1206. <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1622590>. (zkontrolováno 20.1.2024).

nových ad-hoc struktur namísto posilování existujících institucí.⁵⁴

Rámec *diskurzivního institucionalismu* sice více reflektuje roli médií, jeho teoretický mechanismus však neposkytuje dostatečné vysvětlení pro nedávné kroky Evropské rady během pandemie Covid-19 a rozhodnutí přijmout společné dluhopisy. Navíc je role médií v tomto pojetí spíše omezena do role jakéhosi katalyzátoru mezivládní dynamiky EU.

1.3.2. Empirické poznatky o solidaritě

Literatura zkoumající solidaritu napříč evropskými státy i studie analyzující národní diskurz shodně docházejí k tomu, že solidaritě jsou připisovány různé významy a je zasazována do narativů, které často slouží k ospravedlnění postojů a zastávaných politik.⁵⁵ Polští autoři Hetnarowicz a Grosse dokonce tvrdí, že je v poslední době termín solidarita v interakci mezi představiteli členských států nadužívána jako určitá forma vydírání ve snaze získat převahu nad opozičním táborem.⁵⁶

Případová studie diskurzu solidarity během migrační krize od Brändl et al. ukazuje, že v mediálním diskurzu mají prominentní roli státní aktéři, tedy předsedové vlád, vysocí politici, popřípadě Eurokomisaři, kteří tak mají větší vliv na formování narativů.⁵⁷ Jejich článek věnující se evropské solidaritě během migrační krize též naznačuje, že státní aktéři mnohem častěji zastávají více exkluzivní pojetí solidarity než aktéři z řad známých osobností, neziskovek a běžné veřejnosti.

Zjištění od Brändle et al. se zdají být v souladu se závěry z případových studií Steffana Wallaschka zkoumající diskurz solidarity během dluhové i migrační krize v Německu a dalších zemích. Dle Wallaschka je dominantně využívaným konceptem *politická solidarita*.⁵⁸ Tyto závěry indikují, že v mediálním diskurzu dominují státní aktéři, kteří z povahy výkonu své funkce více inklinují k využívání *politické solidarity*. Obdobné závěry vyplývají i z výše zmíněné *diskurzivně institucionalistické analýzy* od Schmidt, v níž hlavními aktéry evropského diskurzu jsou představitelé členských států. Důležitou roli hrají též lídři institucí EU, zejména pak Evropské Centrální Banky, jejich vliv je však značně

---

⁵⁴ Wilde „Media logic and grand theories of European integration“, 1202-1204.

⁵⁵ Brändle, Eisele a Trenz, „Contesting European solidarity during the „refugee crisis“, 708-732.

Dále také v: Grosse a Hetnarowicz, „The discourse of solidarity and the European migrant crisis“, 35-61.

⁵⁶ Grosse a Hetnarowicz, „The discourse of solidarity and the European migrant crisis“, 36.

⁵⁷ Brändle, Eisele, a Trenz, „Contesting European solidarity during the „refugee crisis“, 722-725.

⁵⁸ Wallaschek, Stefan. „The discursive construction of solidarity: Analysing public claims in Europe’s migration crisis“, *Political Studies* 68. č. 1 (2020): 85-87. <https://doi.org/10.1177/0032321719831585> (zkontrolováno 8.5.2023).

Dále také v: Wallaschek, „Notions of solidarity in Europe’s migration crisis: The case of Germany’s media discourse“, *EuropeNow*, 11, Special feature: Governing the Migration Crisis (2017).

omezený. Evropská komise pak sice zastává důležitou roli, ale v celkovém řešení krize je její hlas v diskurzu vcelku omezený. Dle slov Schmidt je komise „zřídka kdy vyslyšena přes kakofonii hlasů lídrů členských států“.⁵⁹

Přechozí výzkumy ukazují, že míra podpory solidarity v EU se mezi jednotlivými státy značně liší. Novější studie mimo to zdůrazňují důležitost kontextu a poukazují na to, že se ochota sdílet rizika a projevit solidaritu se zasaženým státem též odvíjí od druhu krize. Jako příklad lze uvést studii od Katsanidou et al., která pomocí dat z průzkumu veřejného mínění v Řecku a Německu ukazuje, že respondenti jsou ochotnější podpořit solidaritu, pokud se jedná o krizi s exogenním původem jako například pandemii či migrační krizi.⁶⁰ Naproti tomu u krizí se snadněji identifikovatelným původem a viníkem krize se občané mnohem více zdráhají pomoc zasaženému státu podpořit.

K podobným závěrům dochází i studie Börner, která poukazuje na jedinečnost pandemie Covid-19 spočívající v tom, že na rozdíl od předchozích krizí, zasáhla pandemie všechny členské státy relativně obdobnou měrou. Mimo to v ní státy nezastávaly natolik rozdílné role jako v předchozích krizích (dlužník vs. věřitel u dluhové krize, „first-point entry“ státy vs. vnitrozemské státy u migrační krize). Tyto poznatky jsou také v souladu se zjištěními, že občané jsou ochotnější akceptovat silnější roli EU u témat, které se týkají oblasti zdravotnictví.⁶¹

V rámci výzkumu diskurzu solidarity během pandemie Covid-19 došel Joan Miró k závěru, že mezi členskými státy EU existuje v interpretaci solidarity rozdělení do dvou skupin po severo-jihní ose. Severské členské státy EU jako například Nizozemsko, Dánsko či Švédsko, které jsou čistými plátcí EU prosazovaly narativ solidarity hájící národní suverenity a fiskální disciplínu. Výjimku představuje Německo, které na rozdíl od přechozích krizí zastávalo postoj bližší skupině států z jihozápadní Evropy. Ty naopak vnímají fiskální solidaritu jako nutný předpoklad pro udržení koheze v rámci EU.⁶²

Ačkoliv podobné rozdělení po severo-jihní ose vychází i ze studií věnujícím se dluhové krizi, výzkum z *Centra Roberta Schumana pro pokročilá studia* (European University Institute, EUI) ve spolupráci s agenturou YouGov tvrdí, že dělicí linie mezi státy

---

⁵⁹ Schmidt, „EU Leaders' Ideas and Discourse in the Eurozone Crisis“, 245.

⁶⁰ Katsanidou, Alexia, Ann-Kathrin Reinl, a Christina Eder, „Together we stand? Transnational solidarity in the EU in times of crises“, *European Union Politics* 23.1 (2022): 66-78. <https://doi.org/10.1177/14651165211035663>. (Staženo 30.11.2023).

⁶¹ De Ruijter, Anniek, et al. „EU solidarity and policy in fighting infectious diseases: state of play, obstacles, citizen preferences and ways forward“, *Amsterdam Centre for European Studies Research Paper* 2020/06 (2020).

⁶² Miró, „Debating fiscal solidarity in the EU“, 321-322.

je více rozostřená a záleží na typu krize, kterému je daný stát vystaven. Výsledky jejich studie zkoumající determinanty veřejné podpory solidarity na základě průzkumu veřejného mínění ve 13 zemích EU a Spojeném království na jaře roku 2020 ukazuje, že spíše, než dva polarizované tábory mezi státy EU existují tři skupiny s různou mírou podpory solidarity.⁶³

První skupinu zastánců bezvýhradné solidarity tvoří státy označované jako PIGS (Portugalsko, Itálie, Řecko a Španělsko) a Rumunsko. Na opačné straně škály stojí skupina „rozhodných odpůrců sdílení rizik“ tvořená Finskem, Nizozemskem, Švédskem a Spojeným královstvím.⁶⁴ Mezi těmito dvěma skupinami se nachází státy jako Německo, Francie, Dánsko či Maďarsko, u nichž je ochota veřejnosti podpořit solidaritu více diferencovaná a závislá na druhu krize. Výsledky tohoto průzkumu taktéž ukazují, že ochota podpořit solidaritu v případech přírodní katastrofy či pandemie je větší, což je v souladu s výše zmíněnými poznatky v akademické literatuře.

Studie od EUI potvrzuje přechodí poznatky poukazující na korelaci mezi mírou podpory sdílení rizik a tím, zda je stát čistým příjemcem či plátcem do rozpočtu.⁶⁵ Toto pozorování však více rozvíjí a poukazuje na to, že více než to, zda je stát plátcem hraje větší roli fakt, zda stát z daného kroku může benefitovat či nikoliv, což nemusí být nutně prostřednictvím zisku finančních prostředků. Průzkum od YouGov navíc dále ukazuje, že ochota podpořit solidaritu se liší v závislosti na to z jakých zdrojů je daná podpora brána. Občané se mnohem více zdráhají podpořit solidaritu financovanou z vybraných z daní než podporu z již existujících vládních zdrojů. Nuance, mezi těmito zdroji sice mohou být malé, ale potvrzují opakované heslo „solidarita ano, ale ne z vlastní kapsy“. Dalším determinantem podpory solidarity se ukazuje být geografická blízkost, kdy je veřejnost náchylnější podpořit sousední či blízké státy.⁶⁶

Kromě ochoty podpory solidarity se průzkum zaměřil též na její motivaci. Z výsledků vyplývá, že evropská veřejnost vnímá solidaritu mnohem více z pohledu reciprocity spíše než jako morální povinnost či otázku založenou na identitě. Veřejné mínění bylo tedy zjevně mnohem více formováno myšlenkou „*obdobná krize by nás mohla*

---

⁶³ Lorenzo Cicchi, Philipp Genschel, Anton Hemerijck and Mohamed Nasr, *EU solidarity in times of Covid-19*, Policy Briefs, 2020/34, European Governance and Politics Programme, 1-13. <https://hdl.handle.net/1814/67755>. (staženo 20.2. 2024).

Pozn.: Do výzkumu veřejného mínění prováděném agenturou YouGov bylo zařazeno 12 zemí EU a Spojené Království. Data o veřejném mínění v zemích jako je Rakousko či Česká republika ve studii chybí.

⁶⁴ David Howart a Joachim Schild, „Nein to ‘Transfer Union’: the German brake on the construction of a European Union fiscal capacity“, *Journal of European Integration* 43. č. 2 (2021): 219-222. <https://doi.org/10.1080/07036337.2021.1877690>. (Zkontrolováno 29.5.2023).

⁶⁵ Cicchi, *EU solidarity in times of Covid-19*, 1-13.

⁶⁶ Cicchi, *EU solidarity in times of Covid-19*, 1-13.

zasáhnout také“.⁶⁷ Identita je dle autorů tedy sice důležitá, jelikož usnadňuje rozhodování s jak širokým okruhem solidaritu sdílet, zdá se však, že důležitější roli hraje zvažování pozitiv a negativ projevů solidarity. Jak ukazuje rešerše solidarity, akademický výzkum odhalil mnoho proměnných, které ovlivňují míru solidarity a ochotu sdílení rizik mezi evropskými státy. Pokud vezmeme v úvahu komplexitu a mnohostrannost krizí, v nichž dochází ke sporům ohledně solidarity, žádná z těchto proměnných se nezdá být sama o sobě postačující k vysvětlení příčin ovlivňující postoj veřejnosti.

Ferrara et al. se snaží absenci mechanismu, jenž by pomohl objasnit proč je v některých situacích veřejnost náchylnější k podpoře solidarity a v jiných nikoliv, vyplnit za pomoci výzkumu vlivu dominantních krizových rámců.⁶⁸ Jejich argument vychází z poznatku, který byl prokázán řadou studií v jiných tematických oblastech, že rámcování krize stěžejním způsobem ovlivňuje výsledné politické řešení daného problému. Na základě *teorie kolektivní akce (collective action theory)* a poznatků z diskurzů předchozích evropských krizí autoři přicházejí se třemi základními krizovými rámci, které ovlivňují postoj veřejnosti k solidaritě. Prvním z rámců je *sdílených rysů (commonality)* krize, tedy to, do jaké míry jsou atributy krize prezentovány jako specifické pro danou zemi či naopak sdílené napříč zeměmi. *Sdílené rysy* krize a míra zasaženosti může reflektovat náhodu, jako v případě pandemie Covid-19, nebo třeba systematické faktory v důsledku snahy o vytvoření společného trhu.

Dalším rámcem ovlivňující míru solidarity určuje, do jaké míry je možné zodpovědnost za krizi připsat nějakému politickému aktérovi (*attributability*). Pokud jde krize zarámovat jako selhání určitého politika či politické reprezentace, mohou mít ostatní státy mnohem větší tendenci odmítnout podporu solidarity či sdílení rizik mezi státy. Do tohoto rámce se řadí například obvinění některého z aktérů z morálního hazardu nebo naopak z nedostatku empatie.

Třetím a posledním rámcem je *existenciálnost (existenciality)* dané hrozby. Poslední rámcem vázající se k závažnosti krize je důležitý pro překonání *problému kolektivní akce (collective action problem)*.⁶⁹ Tyto rámce autoři aplikovali ve své studii založené na průzkumech veřejného mínění o hypotetických krizích napříč 15 evropskými státy.

---

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Federico M. Ferrara, Waltraud Schelkle a Zbigniew Truchlewski, „What difference does the framing of a crisis make to European Union solidarity?“, *European Union Politics* 24. č. 4 (2023): 666-683. <https://doi.org/10.1177/14651165231184641>. (zkontrolováno 1.4.2024).

⁶⁹ Ferrara et al., „What difference does the framing of a crisis make to EU solidarity?“, 668-672.

Podobně jako práce Katsanidou et al. nebo studie od EUI jejich článek pracuje s odlišnými scénáři navrhovaných politických řešení a hypotézou, že míra podpory solidarity ve veřejnosti se liší nejen v závislosti na využitých krizových rámcích, ale také dle navrhovaných opatření k řešení krize.⁷⁰

Z výsledků jejich studie vyplývá, že v případě řešení krize formou dluhového nástroje se společným ručením vykazují rámce *sdílených rysů a připsatelnosti zodpovědnosti krize* větší míru solidarity veřejnosti. Naopak rámec *existenciálnosti krize* vykazuje mnohem slabší korelaci s vyšší mírou solidarity. V případě krizových opatření formou zvýšení daní paušální sazbou je vliv rámců na míru solidarity opačný. Zatímco *existenciálnost* krize vyvolává větší míru solidarity, u *připsatelnosti zodpovědnosti* za krizi je tento vliv menší. Rámec *sdílených rysů* krize pak zdánlivě nemá žádný vliv na míru podpory solidarity. Zdá se tedy, že zvýšení daní jakožto opatření k řešení krize je veřejnost ochotna akceptovat za účelem prevence katastrofy, která by měla dopady na jejich životní úroveň.

Solidarita formou transferů či finanční pomoci pak má největší podporu spolu s rámcem *připsatelnosti zodpovědnosti* za krizi. Rámec *existenciálnosti* má v případě opatření formou finančních transferů zanedbatelný vliv, sdílené charakteristiky krize pak dokonce vykazují utlumující efekt na podporu solidarity. Zajímavým odhalením tohoto článku je fakt, že žádný z těchto rámců ani jejich kombinací nemá významný efekt na postoj veřejnosti vůči případnému hlasování o vystoupení z EU.⁷¹

1.3.3. Evropské krize v médiích

Pohled na roli médií v politickém procesu není zdaleka koherentní v literatuře o evropské integraci. Někteří zužují roli médií jen do funkce určitého mocenského nástroje, který je využíván k prosazování hegemonického diskurzu, jenž slouží společensko-politickým elitám. V akademické literatuře však stále více sílí proud, který médiím připisuje roli určitého mediátora politické debaty, zprostředkujícího názorovou výměnu a zároveň i aktéra, který sám přispívá do politické debaty. Nejenže média reflektují názory různých stran, ale také fungují v roli jakéhosi „dveřníka“, který určuje, jaká témata vstoupí do mediálního diskurzu. Kromě toho však také vystupují v roli aktérů například v podobě žánrů jakými jsou editorially či Op-eds.⁷²

---

⁷⁰ Ibid., 673.

⁷¹ Ferrara et al., „What difference does the framing of a crisis make to EU solidarity?“, 676-678.

⁷² Wilde „Media logic and grand theories of European integration“, 1194-1195

Z empirických poznatků literatury o evropské integraci vyplývá, že evropské mediální prostředí je mimo jiné kvůli neexistenci jednotné veřejné sféry, značně národně specifické. Až na několik výjimek, které se specializují na evropskou politiku neexistují média, která by se dala nazvat celoevropskými. Jednotlivé mediální arény tak fungují odděleně, nikoliv však izolovaně.⁷³ Zaprvé se navzájem ovlivňují trendy, ale i mnohdy propojenými vlastnickými strukturami. Zadruhé lze napříč mediálními arénami členských zemí v posledních dekadách sledovat zřetelný nárůst zájmu o evropská témata. Jinými slovy namísto horizontální europeizace mediálních sfér členských států dochází k europeizaci vertikální.⁷⁴

Dle akademické literatury je hlavním společným rysem mediálního pokrytí evropských záležitostí zaměření pozornosti především na významné události jako například přijetí Eura, uprchlická krize, či obecně velké summity EU a důležitá rozhodnutí učiněná dominantními aktéry.⁷⁵ Dynamika zaměření médií tak sleduje stejný vzorec jako u jiných oblastí politik, který je předurčen faktory statusu (elitní aktéři, důležité státy), valence obsahu, relevance a identifikace čtenáře s tématem.⁷⁶ Dalším společným prvkem zpravodajství o evropských záležitostech v podání národních médií je dominance významných politických aktérů v jejich pokrytí.⁷⁷

---

⁷³ Ibid., 1195.

⁷⁴ Stefanie Walter, „Explaining the visibility of EU citizens: a multi-level analysis of European Union news“, *European Political Science Review* 9, č. 2 (2017): 236. doi:10.1017/S1755773915000363. (staženo 15.2.2024).

⁷⁵ Hajo G. Boomgaarden et al., „Across time and space: Explaining variation in news coverage of the European Union“, *European Journal of Political Research* 52, č. 5 (2013): 612. <https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1475-6765.12009>. (zkontrolováno 15.3.2024).

⁷⁶ Wilde „Media logic and grand theories of European integration“, 1196.

⁷⁷ Stefanie Walter, „Three Models of the European Public Sphere: An analysis of the actor structure in EU news“, *Journalism studies* 18, č. 6 (2017): 763-764. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2015.1087815>. (staženo 15.3.2024).

2. Výběr případové studie a cíle výzkumu

Cílem této kapitoly je prezentovat výběr států jejichž mediální diskurz byl v rámci této práce analyzován a představit hypotézy spolu s výzkumnými otázkami. Podle těchto dvou cílů je tato část rozčleněna do dvou podkapitol. První podkapitola se věnuje zdůvodnění výběru států do případové studie. Druhá kapitola prezentuje hypotézy, které navazují na poznatky z akademické literatury, a výzkumné otázky, jež se snaží tyto hypotézy ověřit.

2.1. Výběr případové studie

Vybrané státy reprezentují odlišné případy z několika důvodů. Zaprvé je Německo z pohledu NGEU možné považovat za poskytovatele finanční solidarity a Českou republiku za jejího příjemce. Konečná pozice Česka z hlediska příjmů a výdajů je však obtížně předvídatelná kvůli nejasnostem ohledně příspěvků států na splacení vydaných dluhopisů. Výpočty totiž pracují s prognózami hrubého národního produktu do roku 2058 a není zcela jisté, jakým způsobem bude dluh splacen.⁷⁸ Podle Víta Havelky z Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM je vhodné hodnotit pozici států společně s VFR.⁷⁹ Souhrnná data Ministerstva financí o příjmech a výdajích z NGEU a VFR ukazují, že čistá pozice České republiky za rok 2020 činila více než 85 miliard, v roce 2021 pak dosahovala 65 miliard českých korun, což z Česka dělá jednoznačného „čistého“ příjemce.⁸⁰

Zadruhé pandemie ovlivnila Česko a Německo odlišně. I když zpočátku patřilo Německo i Česko k méně zasaženým zemím pandemií, druhá a třetí pandemická vlna dostihla Česko s mnohem větší intenzitou. Na jaře roku 2021 Česko dokonce zaznamenalo v souvislosti s nákazou Covid-19 nejvíce úmrtí v přepočtu na obyvatel v celé EU. Německo se naproti tomu v míře úmrtnosti s výjimkou přelomu roku 2020 a 2021 dlouho drželo mírně pod evropským průměrem.⁸¹ Nutno dodat, že vyvrcholení pandemie v Česku nicméně spadá

---

⁷⁸ Zsolt M. Darvas, „The nonsense of Next Generation EU net balance calculations“, Bruegel Policy Contribution, březen 2021. <https://hdl.handle.net/10419/237659>. (staženo 25.5.2024).

⁷⁹ Vít Havelka, „Odpověď na článek Lenky Zlámalové ‚Pod Andrejem Babišem se z Česka poprvé stává financier EU‘“, Europeum, naposledy upraveno 8. února 2024, <https://www.europeum.org/articles/detail/3635/vit-havelka-odpoved-na-clanek-lenky-zlamalove-pod-andrejem-babisem-se-z-ceska-poprve-stava-financier-eu>.

⁸⁰ Ministerstvo financí České republiky, „Česká republika získala v roce 2023 z rozpočtu EU o téměř 50 mld. Kč více, než zaplatila“, Ministerstvo financí České republiky, naposledy upraveno 2024, <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2024/ceska-republika-ziskala-v-roce-2023-z-rozpoctu-eu-54803>. (zkontrolováno 31.5.2024).

⁸¹ Edouard Mathieu et al., „Coronavirus (COVID-19) Deaths“, *Our World In Data*, 2020, <https://ourworldindata.org/covid-deaths>. (zkontrolováno 25.5.2024).

Dále také v: Matthias Rüb „Schlangen, Schakale, Heuschrecken“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2. duben 2020, s. 10, *Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH*. Dostupné v: *Frankfurter Allgemeine Archiv*.

do konce vybraného období analýzy mediálního diskurzu, která se zaměřuje především na diskuse o evropské solidaritě, jež byly intenzivněji vedeny spíše v počátku pandemie.⁸²

Zatřetí výzkum Eurobarometru pro Evropský parlament ukázal rozdíly v hodnocení solidarity mezi členskými státy a reakcí EU na pandemii. Většina české veřejnosti (60 %) byla spokojena se solidaritou mezi členskými státy EU. Naproti tomu byla německá veřejnost z 61 % nespokojena.⁸³ Celounijní průměr činil 53 % ve prospěch nespokojenosti.⁸⁴ Co se týče spokojenosti s opatřeními EU v reakci na pandemii, 63 % německých respondentů vyjádřilo nespokojenost, což je o 13 % více než celounijní průměr. Čeští respondenti byli mírně spokojeni (51 %).⁸⁵ Je možné, že výsledky Eurobarometru byly do určité míry ovlivněny intenzitou krize v době šetření, kdy Česko procházelo silnou vlnou nákazy a zaznamenalo nejvyšší počet úmrtí na obyvatele v EU.⁸⁶

2.2. Hypotézy a výzkumné otázky

Dle zjištění studie EUI od Cicchi et al. - zmíněné ve State of the Art této práce, veřejnost inklinuje k podpoře solidarity v případě „přírodních katastrof“.⁸⁷ Když vezmeme v potaz ukázky solidarity v průběhu pandemie a přijetí bezprecedentních opatření přerozdělovajících finanční prostředky mezi státy, můžeme očekávat reflexi této solidarity v mediálním diskurzu. Pokud aplikujeme logiku krizových rámců od Ferrara et al. a perspektivu postfunkcionalistické teorie EI, měli bychom být schopni v mediálním diskurzu identifikovat větší míru rámců, které pozitivně ovlivňují podporu solidarity ve veřejnosti. Na tento argument je navázána první hypotéza v následujícím znění:

(H.1.) *V mediálním diskurzu v českém i německém tisku budou převažovat krizové rámce, které jsou pozitivně asociovány s podporou solidarity.*

Vzhledem k exogennímu původu této krize a vysoké míře nejistoty jejího vývoje v počátcích

---

⁸² Edouard Mathieu et al., „Coronavirus (COVID-19) Deaths“, *Our World In Data*, 2020, <https://ourworldindata.org/covid-deaths>. (zkontrolováno 25.5 2024).

Dále také v: Matthias Rüb, „Schlangen, Schakale, Heuschrecken“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2. duben 2020, s. 10, *Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH*. Dostupné v: *Frankfurter Allgemeine Archiv*.

⁸³ „Standart Eurobarometer 95.1 Spring - 2021“, Brussels, *European Commission, Directorate-General Press and Communication*, September 2021. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2532>. (zkontrolováno 9.4.2024).

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ Papageorgiou a Immonen, „How supranational institutions benefit from crises“, 604.

⁸⁷ Cicchi, *EU solidarity in times of Covid-19*, 6.

pandemie je možné očekávat mnohem menší snahy připsat zodpovědnost za vznik krize nějakému z aktérů. Fakt, že se pandemie rozšířila do EU zvnějšku, však nemusí znamenat úplnou absenci tohoto rámce. Kritika skepticky naladěných politiků a aktérů vůči adekvátnosti solidarity mohla být zaměřena na podcenění situace a nepřipravenost vlád. Dalším motivem kritiků mohl být takzvaný „morální hazard“ tedy situaci, v níž státy nenesou následky za chybná politická rozhodnutí, jelikož za ně riziko nese jiný aktér. Podle této logiky je tedy v mediálním diskurzu možné očekávat rámec *připsatelnosti* krize v těchto variacích. Kvůli již zmíněné exogenosti pandemie by však neměl být tak frekventovaný.

Je sice pravdou, že se pandemie nevyhnula žádné Evropské zemi, ale její průběh nebyl ve všech zemích stejný. Míra dopadů pandemických vln se v jednotlivých státech značně lišila. Kromě toho se různé faktory od managementu krize, struktura státní správy, centralizace států či hospodářská kondice a zadluženost státního rozpočtu podepsaly na tom, jaké dopady měla pandemie na ekonomiku daného státu. S ohledem na dynamiku krize je tedy pravděpodobnější, že se hlasy zpochybňující adekvátnost opatření zavádějících solidaritu zaměří na odlišné dopady na jednotlivé členské státy. Z výše uvedených úvah je vyvozena následující dílčí hypotéza:

(H.1.1) *Mezi rámci negativně ovlivňující podporu solidarity bude dominovat rámec idiosynkratičnosti (odlišných rysů) krize.*

V reflexi předchozích krizí často dominuje dělení členských zemí EU na „beneficianta“ nebo „poskytovatele“ solidarity. Během dluhové krize bylo v EU přítomné dělení států na severozápadní bohaté státy, které patří mezi čisté plátce a jihovýchodní členy unie, kteří jsou naopak převážně čistými příjemci unijních zdrojů. Akademická literatura sice toto striktní dělení v otázce solidarity problematizuje, nicméně jak poukazuje Chichi et al., inklinace elektorátu k podpoře solidarity vykazuje pozitivní korelaci s očekáváním, že jejich stát bude čistým příjemcem solidarity. Z pohledu této logiky bychom tedy měli očekávat, že německá veřejnost bude (jakožto pravděpodobný sponzor solidarity) více skeptická vůči navrhovaným opatřením solidarity než veřejnost česká. Vyšší skepse by teoreticky měla být reflektována i v politických debatách a tím pádem i mediálním diskurzu.

(H2.) *Ve vybraných člancích z německého tisku bude větší poměr rámců, které jsou*

negativně asociovány se solidaritou než v diskurzu českém.

V návaznosti na tyto hypotézy je formulována výzkumná otázka níže, k jejíž zodpovězení je využita analýza rámců dále popsaná v následující kapitole.

(V1.) *V jaké frekvenci se ve vybraných člancích z českého a německého tisku objevují krizové rámce dle Ferrara et al.?*

Kromě odlišnosti v prezentování krize a rámování hrozeb národní diskurz o solidaritě mohly ovlivnit i další faktory jako například odlišná prezentace identit, různé preference či jazykové faktory. Vzhledem k tomu, že solidarita je *sporným konceptem* s nevyjasněnou definicí, lze předpokládat, že v českém i německém mediálním diskurzu se bude tento pojem objevovat v odlišných pojetích a formách. Z rešerše literatury vyplývá, že se tento termín vyskytuje v odlišných variacích od sociální, kulturní, politické, institucionální až po fiskální solidaritu. Kvůli tomu se praktická část práce kromě rámcování krize zaměřuje také na to, jakým způsobem v diskurzu vystupuje pojem solidarity. Druhá část analýzy, která se inspiruje analytickým postupem kritické diskurzivní analýzy dle Paula Geeho se snaží zodpovědět následující výzkumnou otázku:

(V2) Jakým způsobem je komunikován pojem solidarita v českém a německém tisku? Jak pojem solidarita interaguje s dalšími složkami diskurzu a jaké diskurzivní praktiky ovlivňují jeho vyznění?

3. Teoreticko-metodologická východiska diplomové práce

3.1. Postfunkcionalismus „naruby“?

Není náhodou, že autoři Liesbet Hooghe a Gary Marks přišli s teorií postfunkcionalismu v době, kdy se naplno projevovalo všeobecné zklamání z rychlosti evropské integrace a takzvaná „únavy z rozšíření“. Autoři si všímají narůstající frekvence krizí a konfliktů ohledně podoby budoucnosti EU na celoevropské i domácí úrovni. Tento vývoj autoři připisují politizaci témat týkajících se evropské unie v politických debatách členských států. Dle Hooghe a Markse nebyla evropská integrace dlouhou dobu výrazným vnitropolitickým tématem, s její narůstající všudypřítomností v každodenním životě a vlivem na společnost však začala získávat čím dál více prostoru v politických debatách.⁸⁸

Spolu s dalšími „velkými teoriemi“ evropské integrace neofunkcionalismem a intergovernmentalismem sdílí postfunkcionalismus tezi, že evropská integrace vytváří nesoulad mezi efektivitou (funkčním rozsahem⁸⁹) a existující strukturou moci (územním rozsahem⁹⁰) kopírující exekutivy členských států a národní identity jejich občanů.⁹¹ Postfunkcionalisté však na rozdíl od těchto teorií nedochází k závěru, že výsledkem těchto funkčních tlaků musí být nutně výsledek v podobě expanze integrace do dalších oblastí (neofunkcionalismus) či redistribuce prostředků (intergovernmentalismus). Integrace sice přeměnila jurisdikční formu EU, ovšem způsob, jak se občané vztahují ke své identitě nikoliv, nebo přinejmenším ne v takové míře a rozsahu, jak k tomu došlo u funkčního rozsahu. Výsledkem je pnutí mezi funkčním rozsahem a územním rozsahem národních komunit.⁹²

Výchozí myšlenkou postfunkcionalismu je teze, že ekonomický zájem není jedinou hlavní silou pohánějící evropskou integraci. Kromě něj hraje výraznou roli i identita, která je klíčová při mobilizaci veřejné debaty a politizace diskutovaného tématu. Toto představuje výzvu pro víceúrovňové vládnutí, jelikož funkční požadavky na spolupráci zřídka kdy

---

⁸⁸ Liesbet Hooghe a Gary Marks, „Grand theories of European integration in the twenty-first century“, *Journal of European Public Policy* 26, č. 8 (2019): 1116-117. <https://doi.org/10.1080/13501763.2019.1569711>. (zkontrolováno 27.11.2023).

⁸⁹ Pozn.: Funkčním rozsahem je v postfunkcionalismu rozuměna integrace týkající se hospodářské a obchodní politiky, která m.j. udává rámec pro jednotný trh či schengenský prostor.

⁹⁰ Pozn.: Územní rozsah či též rozsah komunity označuje v postfunkcionalismu celek k němuž se vztahuje identita občanů, celek se zpravidla (nikoliv však výlučně) neshoduje s funkčním rozsahem.

⁹¹ Liesbet Hooghe a Gary Marks, „A postfunctionalist theory of European integration: From permissive consensus to constraining dissensus“, *British journal of political science* 39, č. 1 (2009): 2. <https://doi.org/10.10/S0007123408000409>. (zkontrolováno 12.1.2024).

⁹² Hooghe a Marks, „A postfunctionalist theory of European integration“, 2-4.

kopírují uzemní rozsah nejbližšího společenství, s nímž se jeho členové identifikují. Hlavním předmětem zkoumání této teorie je tedy mechanismus, jakým dochází k mobilizaci identity a jaké důsledky to má pro tvorbu evropské politiky. Ústředními aktéry v tomto procesu jsou politické strany a významní činitelé, kteří ovlivňují, v jaké aréně je téma diskutováno, a zda (a jakým způsobem) je komunikováno s veřejností.⁹³

Postfunkcionalismus rozlišuje dvě arény, v nichž jsou témata diskutována. Zaprvé arénu „zájmových skupin“, kterou si můžeme představit jako neformální síť z řad zástupců velkých firem, zájmových skupin, lobbistů a vlivných politiků. Zadruhé „veřejnou arénu“, jež sestává z široké veřejnosti. Politické strany jsou klíčovými aktéry, kteří reflektují veřejné mínění a postoje zájmových skupin. Jejich politické zájmy a strategie jsou určující pro výběr arény, v níž je daná záležitost diskutována. Výsledný výběr arény je však též ovlivněn řadou dalších faktorů, jakými jsou ústavní uspořádání, formální pravidla (např. povinnost uspořádat referendum u některých otázkách), či neformální zvyky vycházející z politické kultury dané země. Druh „arény“, v níž je problematika diskutována zásadním způsobem ovlivňuje, zda je debata a struktura konfliktu vychýlena směrem k otázce identity, či redistribuce prostředků mezi zájmovými skupinami.⁹⁴

Při aplikaci postfunkcionalistické perspektivy na průběh pandemie Covid-19 se zdá, že logika této teorie přestává být platná. Během klíčových rozhodování jako například o přijetí společných dluhopisů k politizaci těchto témat nedošlo. Lze namítnout, že k tomu mohlo dojít, jelikož političtí aktéři pod tlakem vážné krize zabránili jeho politizaci odkloněním tématu z „veřejné arény“. S přihlédnutím k všudypřítomnosti pandemie v mediálním diskurzu a míře zásahu do života občanů se však zdá nepravděpodobné, že by toto téma mohlo uniknout veřejné debatě ve všech 27 členských státech Evropské unie.

Odborníci na evropskou integraci Phillip Genschel a Markus Jachtenfuchs proto přicházejí s jiným vysvětlením, které využívá revidovanou verzi postfunkcionalismu. Genschel a Jachtenfuchs vychází z událostí pandemie, kdy rychlé šíření viru mělo za následek svižnou reakci členských států, které z obavy před šířením viru začaly uzavírat své hranice. Výsledkem těchto kroků bylo zásadní omezení jednotného trhu a schengenského prostoru (*rebordering*). Naopak napříč evropskou veřejností docházelo ve stejné době k manifestacím solidarity a identifikace se silně zasaženými regiony, tedy

---

⁹³ Hooghe a Marks, „A postfunctionalist theory of European integration“, 13-15.

⁹⁴ Ibid., 8-10.

jinými slovy rozšíření komunity na celoevropskou úroveň (*debordering*).⁹⁵ Smrsknutí funkční dimenze a expanze dimenze identity je dle autorů jedním z důvodů proč nedošlo v takové míře k politizaci pandemie.⁹⁶

Svou teorii opírají o několik pozorování: 1) „*Funkční škála správy v EU není nutně řízena jen expanzivní logikou usilování o maximalizaci efektivity, nýbrž také bezpečnostními hrozbami.*“ 2) „*Napětí mezi funkčním rozsahem správy a omezeným politickým rozsahem komunit není strukturálně dané, jak by mohlo z postfunkcionalistické literatury vyplývat.*“ 3) „*Rozsah komunity nemusí být nutně vázán jen na národní společnosti, ale v určitých situacích se může rozšířit na nadnárodní úroveň.*“⁹⁷

V souvislosti s druhým bodem Genschel a Jachtenfuchs poukazují, že to, zda převládne dimenze funkční či dimenze společenství, záleží na oblasti dané politiky. Při integraci trhu měla dimenze společenství historicky jen malý vliv. Naopak ve fiskální integraci tato logika napříč politickými diskusemi převládala. „Fiskální rebordering“ během krize eurozóny a „fiskální debordering“ během krize pandemie Covid-19 tedy není výsledkem funkčních tlaků, jako spíše „politizací výlučných identit“.⁹⁸

Co se týče vztahu identity a solidarity Jachtenfuchs a Genschel mají velmi nuancovaný pohled. Solidaritu nepojímají jako záležitost, která by byla nutně formována sympatiemi podmíněnými identitou. Naopak zdůrazňují, že se solidarita spíše odvíjí od daného problému a jeho kontextu než od identity samotné. Podobný pohled zdůrazňující specifitu solidarity odvíjející se od problému zastává i Ferrara et al.⁹⁹, který ukazuje, že míra podpory solidarity veřejností je do značné míry ovlivněná tím, jak je krize rámcována ve veřejném diskurzu. Prosazení určitých rámců při popisu krize může pomoci aktérům získat podporu veřejnosti pro dané politické řešení, nebo naopak toto řešení v očích veřejnosti zkompromitovat.

Ferrara namísto postfunkcionalistické perspektivy nahlíží na pandemii Covid-19 a další krize skrze *teorii kolektivní akce*. Členské státy EU během krize čelí *problému kolektivní akce*, jež označuje situaci, v níž by byl společný postup států výhodný pro všechny aktéry. Z důvodů odlišných zájmů či neshod o to, kdo ponese náklady tohoto postupu k němu

---

⁹⁵ Philipp Genschel a Markus Jachtenfuchs, „Postfunctionalism reversed: solidarity and rebordering during the COVID-19 pandemic“, *Journal of European Public Policy* 28, č. 3 (2021): 350-369. <https://doi.org/10.1080/13501763.2021.1881588>. (zkontrolováno 1.12.2023).

⁹⁶ Genschel a Jachtenfuchs, „Postfunctionalism reversed“, 353-355

⁹⁷ Ibid., 365-366.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ferrara et al., „What difference does the framing of a crisis make to EU solidarity?“, 666-683.

nedochází. Aktéři, kteří si toto dilema uvědomují a vnímají výhodnost kolektivního postupu, využívají rámce k získání podpory veřejnosti k návrhům vyžadujícím kompromis či zvýšené náklady na veřejné finance.¹⁰⁰

I přes to, že Ferrara využívá *teorii kolektivní akce*, se vliv rámcování nevyklučuje s postfunkcionalistikou perspektivou. Rámcování lze z určitého hlediska pojmout jakožto nástroj používaný aktéry při snaze depolitizovat či politizovat dané téma. Pokud vezmeme v úvahu teze od Genschela a Jachtenfuchse o tom, že solidarita je více ovlivněná specifickým kontextem krize, lze konstatovat, že rámce převládající ve veřejné debatě hrají významnou roli pro přijatelnost politického řešení. Nové poznatky o chování funkčním rozsahu správy a teritoriálním rozsahu komunity v rámci teorie postfunkcionalismu, navíc ukazují, že během pandemie nemusela být solidarita v EU nutně limitována národně podmíněnou identitou.¹⁰¹

Přítomnost těchto krizových rámců by měla být vysledovatelná též v masových médiích, která slouží jednak jako aréna pro politickou diskusi a názorovou výměnu a jednak jako aktér. Role masových médií v procesu politizace je v pojetí postfunkcionalismu sice dvouznačná a doposud nedostatečně teoreticky uchopená, jejich schopnost odrážet politickou a veřejnou diskusi je z perspektivy teoretického základu této práce považována za nespornou. Otázku toho, jak funguje mechanismus mezi politickými aktéry a mediální arénou přenechává tato práce budoucímu teoretickému výzkumu navazujícímu na východiska postfunkcionalismu.

3.2. Metodologie

Tato práce aplikuje kombinaci analýzy rámců a výzkumného postupu inspirovaného kritickou diskurzivní analýzou dle Paula Geeho, které aplikuje na vybraný korpus článků z českého a německého mediálního diskurzu z časového rozmezí jednoho roku (od 13.3.2020 do 13.3.2021). Metodologie této práce kombinuje kvantitativní výzkum, který je využit v části analýzy rámců, a kvalitativně zaměřenou analýzu diskurzu. Využití těchto postupů umožňuje zkombinovat výhody obou metod. Kvantitativní analýza zaručuje jasný strukturovaný postup, který je replikovatelný a jehož výsledky je možné ověřit. Dále také za jistých okolností umožňuje generalizovat výsledky. Analýza diskurzu skýtá lepší

---

¹⁰⁰ Ferrara et al., „What difference does the framing of a crisis make to EU solidarity?“, 670-671.

¹⁰¹ Ibid., 669.

Dále také v: Genschel a Jachtenfuchs, „Postfunctionalism reversed“, 365-366.

porozumnění odlišným nuancím diskurzu.

Následující text je členěn do čtyř podkapitol. První podkapitola 3.2.1 *Analýza rámců*, zdůvodňuje výběr výzkumné metody a její východiska. Podkapitola 3.2.2 *Postup analýzy rámců* pak popisuje její praktickou aplikaci. Na tyto podkapitoly navazuje 3.2.3 *Analýza diskurzu*, která nejprve představuje zvolenou metodu a 3.2.4 *Postup analýzy diskurzu*, jenž popisuje praktickou aplikaci metody ve výzkumu.

3.2.1. Analýza rámců

Jak poukazuje Trampota a Vojtěchovská, z metodologického hlediska je zkoumání dlouhodobého vlivu médií problematické, jelikož je velmi obtížné vyloučit ostatní vlivy. Mezi jeden z mála vlivů, který se doposud podařilo prokazatelně metodologicky a empiricky doložit, patří vliv médií při nastolování témat (agentda setting).¹⁰² Z původního studia nastolování agendy se v průběhu let vyčlenil další přístup analýzy vlivu médií – tzv. nastolování agendy atributů (též označováno jako agenda setting druhého stupně).

Pod tento přístup v rámci výzkumu nastolování témat patří i analýza rámců (framing analysis). Premisou analýzy rámců je konstatování, že pozornost výzkumu by se neměla soustředit pouze na výběr témat, jimž se média věnují, ale také na způsob jejich prezentace.¹⁰³ Analýza rámců se tedy podrobněji věnuje tomu, jaké aspekty daného problému jsou v médiích vyzdvihovány nebo naopak upozad'ovány. Jinými slovy se tento analytický postup věnuje tomu, jak jsou témata rámcována a jaké rámce témat nebo objektů média pro prezentaci daného problému média volí.¹⁰⁴ Dle slov Jamese Tankarda význam rámcování zpráv spočívá v možnosti „*eliminovat či oslabit hlasy a argumenty*“, díky čemuž mají (nejen) média schopnost „*rámcovat záležitosti způsobem, který zvýhodňuje určitou stranu bez toho, aniž by ukazovaly explicitní zaujatost*“.¹⁰⁵

Pod pojmem analýzy rámců se skrývá relativně široká škála odlišných metodologických postupů. Za dobu její existence bylo vytvořeno mnoho odlišných postupů, proto se tak můžeme setkat s odlišnými definicemi samotného rámcování i pojmu rámce. Každá z těchto definic vyzdvihuje určitý aspekt rámcování a svým způsobem předurčuje jaké cíle daný výzkum sleduje.

---

¹⁰² Tomáš Trampota a Martina Vojtěchovská, *Metody výzkumu médií* (Praha: Portál, 2010), 241-242.

¹⁰³ Ibid., 243.

¹⁰⁴ Trampota a Vojtěchovská, *Metody výzkumu médií*, 243.

¹⁰⁵ James W. Tankard, „The empirical approach to the study of media framing“, in *Framing public life*, Stephen D. Reese et al. (New York: Routledge, 2001) 111.

Jako první postup analýzy rámcování rozpracoval sociolog Erving Goffman v roce 1974, který si pojem rámcování propůjčil od antropologa Gregoryho Batesona. Pro Goffmana rámcování označuje to, jak lidé vytvářejí „definice situací“.¹⁰⁶ Rámcování jako analytický postup později rozpracoval Robert Entman, dle něhož rámec slouží k „*vybírání některých aspektů vnímané reality a učinění je významnějšími.*“¹⁰⁷ Rámec dle Entmana obsahuje čtyři funkce: definování problému, diagnostikování příčiny, morální úsudek a návrh nápravného opatření problémů a jejich ospravedlnění. S podobnou definicí rámce přichází již zmíněný Tankard a jeho výzkumný tým: „*rámec je centrální organizační myšlenkou pro zpravodajský obsah, který dodává kontext a naznačuje o čem daný problém je skrze výběr, důraz, vyloučení a rozpracování*“ určitých aspektů.¹⁰⁸

Tankard do své definice zahrnuje prvek rozpracování, čímž zdůrazňuje funkci budování rámce. Tímto se tak jeho přístup řadí mezi konstruktivistické přístupy, pro něž je rámec jako jeden z dostupných zdrojů podílí na formulování názorů. Kromě konstruktivistického přístupu existuje též kognitivní, jenž se zaměřuje na přijímání rámcování jednotlivcem a dále pak také kritický přístup, který zkoumá vztah mezi rámcováním a mocí.

Samotné analytické postupy mohou dle jejich zaměření kombinovat jak kvalitativní, tak i kvantitativní metody výzkumu. Příkladem prominentní analýzy rámců využívající kvalitativní výzkum je metoda „mediálního balíčku“ inspirovaná výzkumem vlivu rámců na veřejné mínění o atomových elektrárnách od Gamsona a Modigliani. „Mediální balíček“ v jejich pojetí představuje odstavec obsahující klíčová slova a charakteristický jazyk za jehož pomocí výzkumníci identifikují zkoumané rámce. Gamson a Modigliani k abstrahování těchto „balíčků“ využili propagačních letáků. Mezi kvantitativní postupy lze zařadit Tankardův seznam rámců, či Svensonův „multi-dimenzionální přístup“.

Při volbě metodologického postupu je vhodné vzít v úvahu následující rizika a slabé stránky analýzy rámců. Analýzy rámců, jež spoléhají spíše na kvalitativní metody, bývají kritizovány pro svou subjektivnost, což spolu s jistou neukotveností této disciplíny zvyšuje důraz na konzistenci a systematickosti výzkumného postupu. Výzkumy využívající kvantitativní analýzu rámcování, které jsou prováděny jedinou osobou skýtají zase riziko, že identifikace množiny rámců je provedena arbitrárně, nebo jsou vědomě či nevědomě

---

¹⁰⁶ Cynthia Gordon, „Framing and Positioning“, *The handbook of discourse analysis* (2015): 325-326.

¹⁰⁷ Paul D'Angelo, *Doing News Framing Analysis II: Empirical and Theoretical Perspectives* (New York: Routledge, 2018), 323.

¹⁰⁸ Tankard, „The empirical approach to the study of media framing“, 117.

vybrány takové rámce, které odpovídají hypotézám výzkumníka. Absence jasně definovaného systematického postupu může vést k tomu, že zkoumané rámce nejsou vyčerpávající nebo že se navzájem vylučují.¹⁰⁹

Výběr zkoumaných rámců v zásadě nabízí dvě možnosti, které lze použít zvlášť či kombinovaně – deduktivní a induktivní postup. Zatímco u deduktivního postupu jsou rámce předem identifikovány a definovány na základě existující teorie či předchozího výzkumu, u induktivního přístupu je výzkumník identifikuje teprve při provádění samotného výzkumu. Deduktivně odvozené rámce jsou analyzovány zpravidla za pomoci kvantitativních metod, které zkoumají jejich frekvenci a interakce mezi nimi v daném diskurzu. Induktivně identifikované rámce bývají zkoumány kvalitativní obsahovou nebo některou z diskurzivních analýz.¹¹⁰

Příkladem deduktivního postupu při výběru rámců je práce od Semetko a Valkenburg věnovaná rámcování evropské politiky v tisku a televizním zpravodajství. K analýze zpravodajství využívají pět předem definovaných rámců vycházejících z empirického výzkumu a poznatků z akademické literatury. Mezi tyto rámce patří: 1) rámec konfliktu, 2) rámec lidského zájmu, 3) rámec ekonomických důsledků, 4) rámec morálky a 5) rámec odpovědnosti. Na rozdíl od jiných metod, které se zaměřují na syntaktickou část textu nebo na systematické odhalování rámců, zkoumají tyto autorky prevalenci a vzájemnou interakci těchto rámců za pomoci kvantitativní obsahové analýzy.¹¹¹

Tato práce se při výběru zkoumaných rámců inspiroje deduktivním postupem od Semetko s Valkenburg. Namísto výše uvedených pěti rámců však analýza pracuje s třemi rámci od Ferrar et al.: 1) *sdílených rysů (commonality) krize, rámec připsatelnosti zodpovědnosti za krizi (attributability) a rámec existenciálnosti krize (existencialisty)*. Tyto rámce byly odvozeny dedukcí na základě poznatků z literatury věnované evropským krizím a teorie kolektivní akce. Výběr těchto rámců je též zdůvodněn prokázáním jejich vlivu na formování veřejného mínění. V rámci diskurzu předchozích evropských krizí lze navíc vysledovat jejich prevalenci.¹¹² Podrobně jsou tyto rámce definovány v následující podkapitole v sekci *Proces kódování*.

---

¹⁰⁹ Tomáš Trampota a Martina Vojtěchovská, *Metody výzkumu médií* (Praha: Portál, 2010), 16-19.

¹¹⁰ Tankard, „The empirical approach to the study of media framing“, 114-115.

¹¹¹ Holli A. Semetko, a Patti M. Valkenburg, „Framing European politics: A content analysis of press and television news“, *Journal of communication* 50. č. 2 (2000): 95-98. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2000.tb02843.x>. (zkontrolováno 17.4.2024).

¹¹² Ferrara et al., „What difference does the framing of a crisis make to EU solidarity?“, 673.

3.2.2. Postup analýzy rámců

Tato podkapitola nejprve prezentuje kritéria, která byla využita při výběru korpusu článků od klíčových slov, zvolených deníků, časového období až po databáze, z nichž byly články exportovány. Dále se pak věnuje zdůvodnění výběru těchto kritérií jejich možným slabým stránkám. Navazující text představuje zvolené *výzkumné jednotky*, definici *kódovacích jednotek* a samotný praktický postup analýzy rámců.

Výběr zkoumaného vzorku

Z povahy výzkumu a velkého množství článků *opory výběru (sampling frame)* nelze při výběru textů zvolit pravděpodobnostní metody pro výběr zkoumaného vzorku. S ohledem na rozsah a zaměření práce byl zvolen *účelový výběr vzorku (purposive sampling)*¹¹³ v literatuře též označovaný jako *výběr na základě relevance (relevance sampling)*, který je prováděn na základě kombinace rešerše článků autora výzkumu a dalších kritérií, které slouží ke zmenšení celkového vzorku do takové velikosti, aby jej bylo možné zkoumat.¹¹⁴

Účelový výběr je vysoce závislý na úsudku a subjektivitě autora, proto je pro snížení pochybnosti o vhodnosti a transparentnosti zvoleného korpusu vhodné zvolit a přesně definovat systematickou strukturu kritérií výběru. Korpus článků zvolených touto metodou se nevyznačuje reprezentativností *populace textů* jako spíše jejich relevancí a přínosem pro zkoumané téma.¹¹⁵ Nemožnost zaručit reprezentativnost výběru má nevýhodu v tom, že limituje možnost generalizovat závěry na celou *populaci textů*. S přihlédnutím k tomu, že se práce zabývá velmi specifickým tématem v omezeném výseku mediálního diskurzu a nemá za cíl odhalit obecné závěry o charakteristikách či chování mediálního diskurzu se tato metoda zdá být postačující.¹¹⁶

Cílovou populací jsou články pojednávající o krizi pandemie Covid-19 na úrovni EU, které byly vybrány ze 4 nejčtenějších celostátních deníků se zpravodajskou tematikou v Česku a Německu.¹¹⁷ Do tohoto výběru patří deníky *Mladá fronta DNES (Mf DNES)*,

---

¹¹³ Renáta Sedláková, *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky* (Praha: Grada, 2014), 94-98.

¹¹⁴ Klaus Krippendorff, *Content analysis: An introduction to its methodology* (London: Sage publications, 2004), 118-119.

¹¹⁵ *Ibid.*, 119-120.

¹¹⁶ *Ibid.*

¹¹⁷ Z výběru byly vyřazeny deníky s regionálním zaměřením a bulvární nebo jiným zaměřením jako například český *Blesk*, deník *Aha!*, *Sport* nebo německý *Bild*. Data o čtenosti byla získána z analýzy *Unie vydavatelů ČR* pro české deníky a z institutu *Informationsgemeinschaft zur Feststellung der Verbreitung von Werbeträgern (IVW)* pro tištěné německé deníky.

Právo, *Lidové noviny (LN)* a *Hospodářské noviny (HN)*.¹¹⁸ Z německých deníků pak byl analyzován deník *Süddeutsche Zeitung (S.Z.)*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung (F.A.Z.)*, *Handelsblatt* a *Die Welt*.¹¹⁹ Tyto články byly filtrovány na základě blízkosti klíčových slov „EU“, „krize“ a pandemie Covid-19. K zamezení toho, aby filtrovaný korpus obsahoval články, které se věnují jiným krizím (př. důsledky krize pandemie na lokální krize bydlení), byla přidána podmínka vzdálenosti klíčových slov „EU“ a „krize“ v rozmezí 10 slov. Zvolené rozmezí přibližně odpovídá délce krátké věty jednoduché či delší kombinaci frází. Z databází tedy byly filtrovány články obsahující klíčové slovo „krize“ ve vzdálenosti maximálně 10 slov od klíčového slova „EU“, které zároveň obsahují referenci na pandemii Covid-19. V závislosti na fungování vyhledávacího mechanismu byla klíčová slova doplněna o operátory umožňující vyhledávání kořenů slov a tvary výrazů v různých pádech. Konkrétní syntax vyhledávaného výrazu je uveden pro každou z použitých databází níže v *Tabulce 1: Vybraný soubor článků pro analýzu rámců*.

Vzhledem k omezením přístupu databází k obsahu, byla cílová populace článků vybírána ze tří databází *Factiva*, *NewtonOne*, a *Frankfurter Allgemeine Archiv*. Články z německých deníků *Süddeutsche Zeitung*, *Handelsblatt* a *Die Welt* byly extrahovány z databáze *Factiva*. Kvůli nedostupnosti *Frankfurter Allgemeine Zeitung* ve většině mediálních databází, byly články z tohoto deníku získány přímo z online archivu vydavatelství. Korpus článků všech českých deníků byl získán z databáze *NewtonOne*. Rozhodnutí využít kombinaci databází *NewtonOne* a *Factiva*, bylo ovlivněno nedostupností deníku *Právo* v databázi *Factiva*.

Zvolené období zkoumaného korpusu článků a zároveň filtrované období v databázích je od 13. března 2020 do 13. března 2021. Za počátek období byl vybrán den, kdy *Světová zdravotnická organizace (WHO)* označila Evropu v důsledku rapidního nárůstu nákazy za epicentrum pandemie.¹²⁰ Březen 2021 je pak obdobím, kdy s dostatečným odstupem došlo k uzavření obecných debat o podobě fondu obnovy a společném nákupu vakcín, tedy dvě výrazná opatření na celounijní úrovni, k nimž se diskuse o evropské

¹¹⁸ *Media projekt, 3Q/2021+2Q/2022*, Unie vydavatelů, ASMEA, Median, Stem/Mark, 11. srpna 2022. https://www.unievydavatelu.cz/gallery/files/2022_08_11%20-%20UV%20-%20MEDIA%20PROJEKT%20-%20zakl_%20vysledky%20za%203_%20Q%202021%20a%20C5%BE%20_%20Q%202022.pdf.

¹¹⁹ „Auflagenentwicklung 2021, 2022“, Informationsgemeinschaft zur Feststellung der Verbreitung von Werbeträgern. Dostupné z: <https://ausweisung-gesamtzahl.ivw.de/dashboard/>.

¹²⁰ „WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 13 March 2020“, Tiskový briefing, Světová zdravotnická organizace, 13. března 2020, <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-mission-briefing-on-covid-19---13-march-2020>. (staženo 9.4.2024).

solidaritě vztahovala. Zkoumaným obdobím je tedy 1 rok. Časové vymezení vzorku na 1 rok zároveň vyřazuje další krize jako migrační vlnu na hranici EU a Běloruska či Ruskou vojenskou agresi vůči Ukrajině, v jejichž kontextu bylo též diskutováno téma evropské solidarity. Kvůli příliš velkému časovému rozpětí, odlišnému kontextu a dynamice těchto krizí by jejich zahrnutí komplikovalo zpracování této analýzy. Dohromady bylo z databází v první fázi vyhledáno na 379 článků z toho 14 článků bylo vyřazeno jakožto duplicitní. Po vyfiltrování článků bylo provedeno čištění dat a vyřazení článků, které se zabývají tématem krize v celounijním kontextu pouze okrajově, zbylo 337 článků.

Vyřazené články byly identifikovány na základě jedné ze tří charakteristik. První z nich identifikuje články, které se věnují jednorázové události, jež se primárně netýká tématu solidarity EU a v níž jsou klíčová slova „*Evropská unie*“, „*pandemie*“ a „*krize*“ zmíněna jen pro dokreslení kontextu. Příkladem lze uvést článek o kybernetickém útoku na českou nemocnici či zpráva o rumunských parlamentních volbách. Zadruhé byly vyřazeny texty věnující se dopadům pandemie na velmi úzce vymezené odvětví (např. dopady pandemie na řidiče kamionů, rozhovor o životě s bývalým diplomatem, krach firmy), v němž je dimenze EU zmíněna jen pro kontext nebo srovnání (př. článek o financování univerzit) a není pro danou zprávu klíčová. Posledně byly vyřazeny články věnující se odlišné krizi na celoevropské, popřípadě lokální úrovni. K identifikování těchto článků sloužila klíčová jako například „migrační krize“, „krize bydlení“ nebo „bytová krize“.

Možné zkreslení mohlo vzniknout kvůli kombinaci výběru ze tří databází s odlišnými parametry vyhledávacího mechanismu. Slabou stránkou výsledného vzorku je nevyváženost korpusu českého tisku, kdy Hospodářské noviny tvoří téměř polovinu článků. Deník *Mladá fronta DNES* s největší čteností pak reprezentuje pouze 5 článků. Korpus německých článků je oproti tomu celkem vyvážen.¹²¹ Dalším problémem, s nímž se tato práce musela vypořádat byla obtížnost vyvážitelnosti podílu článků z českého tisku vůči německému. Slabou stránku této práce představuje fakt, že srovnává články ze dvou zemí s odlišnou velikostí mediálního prostoru. Jen pro srovnání, zatímco nejprodávanější německý tištěný deník *Süddeutsche Zeitung* dosahuje v posledních letech 280 tisíc prodaných vydání za den, nejprodávanější český deník *Mladá fronta DNES* se pohybuje okolo 80 tisíc vydání za den.¹²²

---

¹²¹ Pozn.: Podíl počtu článků z jednotlivých periodik se pohybuje v rozmezí 20-36 %

¹²² *Media projekt, 3Q/2021+2Q/2022*, Unie vydavatelů, ASMEA, Median, Stem/Mark, 11. srpna 2022. https://www.unievychdavatelu.cz/gallery/files/2022_08_11%20-%20UV%20-%20MEDIA%20PROJEKT%20-%20zakl_%20vysledky%20za%203_%20Q%202021%20a%20C5%BE%20_%20Q%202022.pdf. Dále také v: „Auflagenentwicklung 2021, 2022“, Informationsgemeinschaft zur Feststellung der Verbreitung von Werbeträgern. Dostupné z: <https://ausweisung-gesamtzahl.ivw.de/dashboard/>.

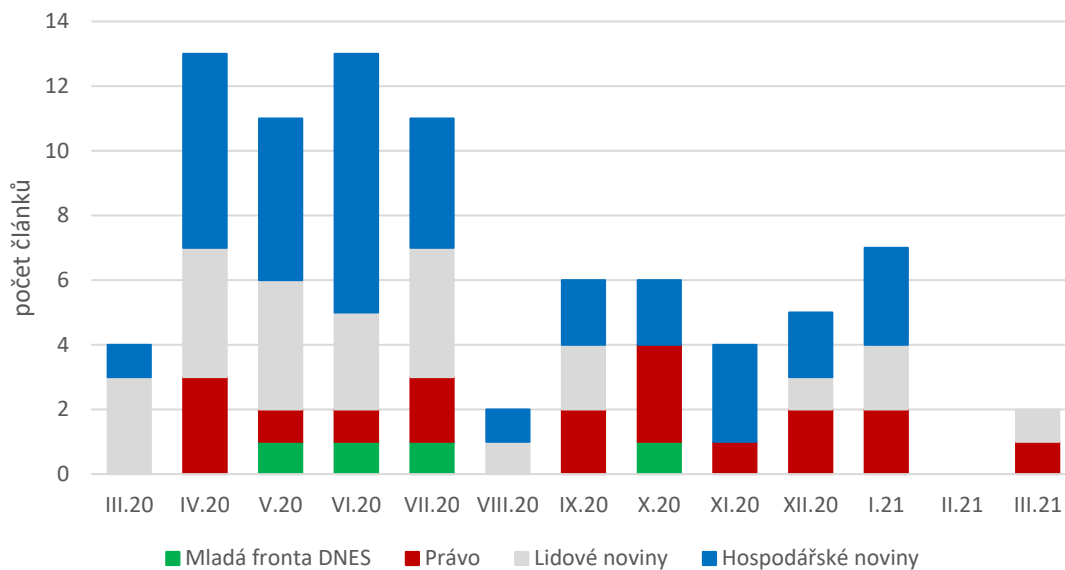
Rozložení článků ve zkoumaného korpusu v čase je nerovnoměrné. Velká většina článků věnující se krizi pandemie Covid-19 na celounijní úrovni se koncentruje zejména do prvních tří měsíců pandemie. Pro ilustraci články z prvních čtyř měsíců tak tvoří z vyfiltrovaného korpusu českých deníků téměř polovinu u německých pak více než dvě třetiny z celkového počtu článků. Zajímavé je, že množství článků obsahující vyhledávané klíčové výrazy v případě německých médií od května 2020 značně pokleslo. V kontextu toho, že podoba opatření proti ekonomickým dopadům krize nebyla plně vyjasněna a souhlas k tomu, aby EK vydala dluhopisy na financování NGEU padla až 21. června, je tento pokles překvapující.

Tabulka 1: Vybraný soubor článků pro analýzu rámců

Médium	Použité filtry ¹²³	Počet článků	Počet článků po čištění dat (vyřazených; počet duplicit)
Databáze NewtonOne – Archiv			
<i>Mladá fronta DNES</i>	Syntax vyhledávaného výrazu: "krize EU" ~10 <i>AND (korona OR Covid OR pandemie)</i>	7	5 (2; 0)
<i>Právo</i>		21	19 (2; 0)
<i>Lidové noviny</i>	Časové období: 13.03.2020 – 13.03.2021	26	25 (1; 0)
<i>Hospodářské noviny</i>	Typ média: Tištěná média	41	37 (4; 0)
Databáze Factiva			
<i>Süddeutsche Zeitung</i>	Syntax vyhledávaného výrazu: (krise w/10 EU) <i>AND (Korona* OR Pandem* OR Covid)</i>	59	51 (5; 3)
<i>Handelsblatt</i>		54	52 (1; 1)
<i>Die Welt</i>	Časové období: 13.03.2020 – 13.03.2021 Jazyk: German	65	59 (5; 1)
Frankfurter Allgemeine Archiv			
<i>Frankfurter Allgemeine Zeitung</i>	Syntax vyhledávaného výrazu: "Krise EU" ~10 <i>AND (Korona OR Pandemie OR Covid)</i> Časové období: 13.03.2020 – 13.03.2021 Zdroj: Frankfurter Allgemeine Zeitung (tištěná vydání)	106	89 (8; 9)
Počet článků celkem			337 (28; 13)

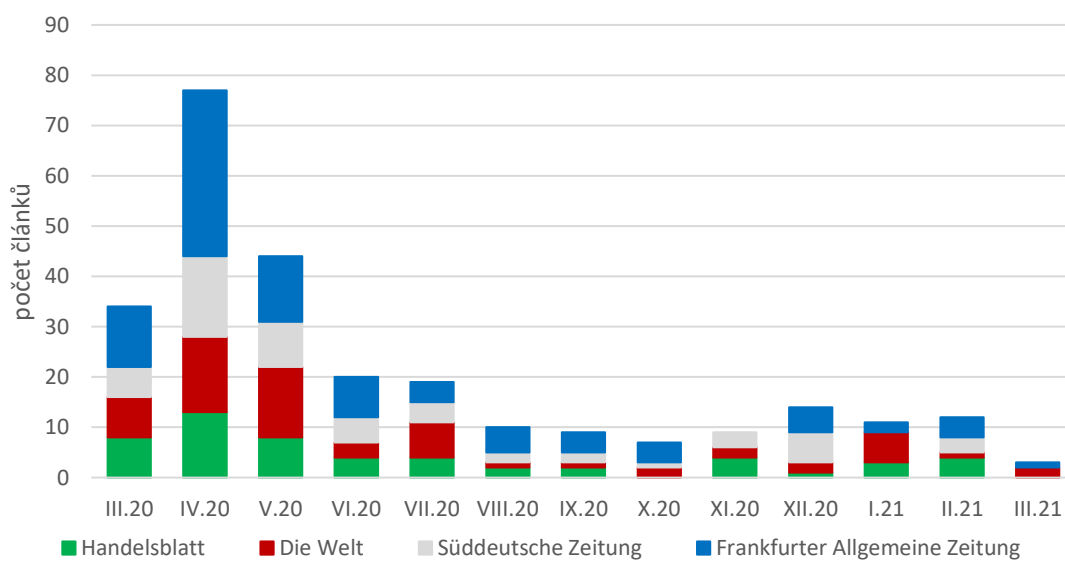
¹²³ Pozn.: Výraz "Krise EU" ~10 a *krise w/10 EU* vyhledává klíčová slova „krize“ a „EU“ v rozmezí maximálně 10 slov. Slova doplněná * v databázi Factiva umožňují vyhledávat kořeny slov výrazů. Databáze NewtonOne pracuje s vyhledáváním skloňovaných tvarů automaticky.

Graf 1. Rozložení korpusu českých článků

Zdroj: vlastní (počty článků z archivu databáze *NewtonOne*. Upraveno v *MS Excel*)

Graf 2. Rozložení korpusu německých článků

Zdroj: vlastní (počty článků z databáze *Factiva* a *Frankfurter Allgemeine Archiv*. Upraveno v *MS Excel*)

Proces kódování

Výzkumnou jednotkou (*sampling units*) analýzy je článek vybraný z *cílové populace* zpravodajských textů, které se věnují opatřením EU a členských států, jež nějakou formou sdílejí solidaritu mezi členy unie během pandemie Covid-19.¹²⁴ Pro potřeby práce byla zvolena kombinace *axiálního* a *otevřeného* kódování. *Axiální kódování* vychází z předem definovaných kategorií zpravidla odvozených z určitého teoretického rámce, jež jsou následně seskupeny podle předem určené osy. *Otevřené kódování* je zpravidla prováděno po seznámení výzkumníka s korpusem textů a jeho pečlivou rešerší. Na základě této rešerše mohou být označené jevy konceptualizovány a kategorizovány.¹²⁵

K nakódování článků byl využit software pro zpracování kvantitativních a kvalitativních textových analýz *Atlas.ti*. Samotné analýze předcházely zkušební pilot článků, jehož cílem bylo seznámení s články a rešerše tematických okruhů. V první části proběhlo seznámení se s korpusem článků, čištění dat a fáze otevřeného kódování. V druhé části analýzy došlo k opětovné analýze textů a kódování deduktivně odvozených a induktivně odvozených rámců odhalených během první analýzy článků.

Kódovací jednotkou, tedy nejmenším činitelem, který je předmětem zkoumání jsou krizové rámce vycházející z práce Ferrara et al. a rámce identifikované induktivně během rešerše textů. Výhodou kombinace těchto dvou postupů je flexibilita a možnost zahrnutí rámců, které vyvstanou teprve při provádění samotného výzkumu.¹²⁶ K deduktivně odvozeným rámcům patří: *rámec společných rysů krize (commonality)*, *rámec nepřipsatelnosti zodpovědnosti za krize (attributability)*, *rámec existenciálnosti krize (existenciality)*. Každý z těchto tří rámců má svůj protipól, který zdůrazňuje opačné atributy krize. K těmto rámcům patří: *rámec idiosynkratičnosti krize, připsatelnosti zodpovědnosti za krizi a neexistenciálnosti krize*.

První z rámců ve stručnosti označuje to, do jaké míry jsou aspekty krize sdílené mezi členskými státy či nikoliv.¹²⁷ V praxi můžeme tento rámec identifikovat ve vyjádření bývalé německé kancléřky Angely Merkel v rozhovoru v deníku *The Guardian*, v němž hodnotí průběh pandemie: „*Nyní nás pandemie koronaviru staví před výzvu nebyvalých rozměrů. Zasáhla nás všechny bez rozdílu ...Nepovažuji za užitečné mluvit o severních zemích,*

¹²⁴ Krippendorff, *Content analysis: An introduction to its methodology*, 98.

¹²⁵ Trampota a Vojtěchovská, *Metody výzkumu médií*, 266-268.

¹²⁶ *Ibid.*, 114.

Dále také v: Sedláková, *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*, 313-314.

¹²⁷ Ferrara et al., „What difference does the framing of a crisis make to EU solidarity?“, 671.

jižních zemích a východních Evropanech.“¹²⁸ Příkladem opačného rámcování, které zdůrazňuje odlišné aspekty či lokálnost krize, jsou výroky představitelů Visegrádské skupiny, kteří se vyjadřovali k migrační vlně v roce 2015. Maďarský premiér kupříkladu během této krize prohlásil, že uprchlická krize „*není evropským problémem. Jde o německý problém.*“¹²⁹

Tyto dva protipóly můžeme definovat za pomoci formulací z dotazníku výzkumu, který respondentům předkládá hypotetické scénáře v budoucnosti a popis jejich reflexe v (hypotetických) mediálních textech a veřejném diskurzu. Obdobným způsobem jsou definovány variace dvou zbývajících krizových rámců. Rámec společných rysů je ve výzkumu Ferrara et al. popsán pomocí této formulace:

„*EU se dostane do hospodářské krize. Média a většina odborníků očekávají, že krize velmi tvrdě zasáhne všechny členské státy EU, včetně [příklad členské země EU].*“¹³⁰

Rámec idiosynkratičnosti krize neboli odlišných rysů je pak reflektován formulací:

„...*média a většina odborníků očekávají, že krize velmi tvrdě zasáhne některé členské státy EU, nikoli však [příklad členské země EU].*“¹³¹

Druhý z rámců se zaměřuje na aspekty určující, do jaké míry lze politickým představitelům připsat zodpovědnost za aktuální krizi či nikoliv. Tento rámec může opět nabývat dvou protichůdných verzí podle toho, zda zdůrazňuje politickou zodpovědnost či náhlost a nahodilost krize. Logika za tímto rámcem je taková, že možnost identifikace viníka krize zvyšuje pravděpodobnost odmítnutí opatření sdílejícího solidaritu. Motivace pro odmítnutí solidarity může být snaha vyhnout se „morálnímu hazardu“, úsilí potrestat provinilého politického aktéra, nebo neochota dopláct za chyby ostatních. Kromě toho může být také rámec *nepřipsatelnosti zodpovědnosti* použit formou hrozby jako nátlak na aktéry,

¹²⁸ Philip Oltermann, „'For Europe to survive, its economy needs to survive': Angela Merkel interview in full“, *The Guardian*, 26. června 2020, <https://www.theguardian.com/world/2020/jun/26/for-europe-survive-economy-needs-survive-angela-merkel-interview-in-full>. (zkontrolováno 1.5.2024).

¹²⁹ „Orbán erklärt Flüchtlingskrise zu deutschem Problem“, *Der Spiegel*, 3. září 2015, <https://www.spiegel.de/politik/ausland/viktor-orban-erklaert-fluechtlinge-zu-europaeischem-problem-a-1051197.html>. (zkontrolováno 1.5.2024).

¹³⁰ Ferrara et al., „What difference does the framing of a crisis make to EU solidarity?“, 674.

¹³¹ Ibid.

kterí nejsou ochotni spolupracovat na společném řešení. Nekooperující aktér může být obviněn z nedostatku solidarity či později označen za viníka negativních dopadů.¹³²

Tento rámeček byl například často přítomný v mediálním diskurzu během dluhové krize v roce 2011. Jak poukazuje Wallaschek, během popisování příčin krize převládala „paternalistický narativ“ přisuzující vinu za krizi pochybením vlád jižních států Evropy.¹³³ V podobném duchu se vyjádřil v prvních měsících pandemie Covid-19 nizozemský ministr financí Wopke Hoekstra, když zdůvodňoval zamítající stanovisko jeho země vůči otázce „koronavirových dluhopisů“. Návrh přijetí společných dluhopisů označil v debatě v nizozemském parlamentu za „morální riziko“ a vyzval EU „k vyšetření zemí, jež tvrdí, že nemají rozpočtovou rezervu na řešení dopadů krize ... a to i přes fakt, že eurozóna sedm let po sobě rostla.“¹³⁴ V reakci na postoj nizozemské vlády byl Hoekstra a premiér Mark Rutte obviněn ostatními unijními lídry z nedostatku empatie.¹³⁵

Tendence hledat viníka a připsat zodpovědnost je obtížná především u krizí charakteristické svou náhlostí a nemožností je s předstihem předpovídat, jako je tomu u přírodních katastrof nebo krizí vzniklých daleko za hranicemi EU. Z tohoto důvodu je pro druhou z variací – nepřipsatelnosti zodpovědnosti, důležitý prvek náhlosti či vnější příčiny dané krize. Rámeček *připsatelnosti zodpovědnosti za krize* Ferrara et al. prezentuje formulací:

*„Podle médií a odborníků je krize způsobena především **minulými politickými rozhodnutími vlád v EU**, která vyvolávají rušivé a neočekávané ekonomické dopady.“*¹³⁶

Jeho protipól *nepřipsatelnosti zodpovědnosti za krize* je pak definován:

*„...krize je primárně způsobena **náhlou událostí**, která se stala mimo EU a která vyvolává rušivé a neočekávané ekonomické účinky.“*¹³⁷

Jak již napovídá název posledního z rámců od Ferrara et al. vykresluje závažnost hrozby

---

¹³² Ferrara et al., „What difference does the framing of a crisis make to EU solidarity?“, 671-672.

¹³³ Wallaschek, „Framing Solidarity in the Euro Crisis“, 239.

¹³⁴ „Coronabond debate opens old wounds, Dutch accused of lack of solidarity“, *Dutch News*, 31. března 2020, <https://www.dutchnews.nl/2020/03/coronabond-debate-opens-old-wounds-dutch-accused-of-lack-of-solidarity/>. (zkontrolováno 2.5.2020).

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Ferrara et al., „What difference does the framing of a crisis make to EU solidarity?“, 674.

¹³⁷ Ibid.

krize pro budoucnost EU a politickou a hospodářskou stabilitu napříč Evropou. Pokud jsou možné dopady krize médií a politiky popisovány jako lokální či izolované na jeden region, lze očekávat menší náklonnost veřejnosti k solidárním opatřením. V případě, že je krize rámcována jako hrozba, jejíž negativní důsledky se mohou rozšířit do dalších zemí a ve výsledku vyústit v jejich destabilizaci, měla by být ochota veřejnosti k přijetí solidárních opatření vyšší.¹³⁸

Využití rámce *existenciálnosti* krize je možné demonstrovat na vyjádření německé kancléřky Angely Merkel k migrační krizi a důležitosti nalezení společného evropského řešení v roce 2015: „*Pokud Evropa v otázce uprchlíků selže, **nebude tu Evropa, jakou jsme si přáli.***“¹³⁹ Více eufemisticky rámcoval negativní důsledky nepřijetí mechanismu přerozdělování uprchlíků německý vicekancléř Sigmar Gabriel: „*Bud' se Evropané vzpamatují, nebo **Evropa půjde do kytek.***“¹⁴⁰ Obdobně tento rámec použil během dluhové krize tehdejší předseda Evropské rady Herman van Rompuy: „*Solidarita je povinnost, nikoli právo. **Solidarita v rámci eurozóny je nyní otázkou nutnosti a přežití.***“¹⁴¹ Ve výzkumu Ferrara et al. je rámec *existenciálnosti* krize formulován následovně:

„*Vzhledem k závažnosti krize média a odborníci poukazují na **vysoké riziko rozpadu EU a tvrdí, že je ohrožena politická stabilita v Evropě.***“¹⁴²

Rámec zdůrazňující absenci *existenciálnosti* krize autoři testují pomocí formulace:

„*Navzdory závažnosti krize média a odborníci poukazují na to, že **neexistuje riziko, že se EU rozpadne, a tvrdí, že politická stabilita v Evropě NENÍ ohrožena.***“¹⁴³

Na základě formulací z výzkumu Ferrara et al a jejich variací v mediálních článkách byly

¹³⁸ Ferrara et al., „What difference does the framing of a crisis make to EU solidarity?“, 672.

¹³⁹ Jacopo Barigazzi, „5 reasons Europe is failing on migration“, *Politico*, 1. září 2015, <https://www.politico.eu/article/europe-failing-migration-crisis/>. (staženo 1.5. 2024).

¹⁴⁰ „Sonst geht Europa vor die Hunde“, *Süddeutsche Zeitung*, 11. září 2015, <https://www.sueddeutsche.de/politik/vizekanzler-gabriel-zu-fluechtlingspolitik-sonst-geht-europa-vor-die-hunde-1.2643314>. (staženo 1.5. 2024).

¹⁴¹ Reinl, „Euro-scepticism in times of European crises: The role of solidarity“, 97.

Původně citováno z: „The economic and political challenges for Europe“, Speech by President Herman Van Rompuy at the opening of the Academic Year 2011–2012, European Council, (2011). http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-11-425_en.htm.

¹⁴² Ferrara et al., „What difference does the framing of a crisis make to EU solidarity?“, 675.

¹⁴³ Ibid.

tyto rámce kategorizovány a uspořádány do následující matice (viz níže *Tabulka 2: Matice analýzy rámců*) podle toho, jaký je jejich vliv na podporu veřejnosti pro solidární opatření s ostatními státy EU. U každého rámce jsou uvedeny klíčová slova tematických okruhů, která tento rámec definují a pomáhají určit k jeho identifikaci a kódování v analyzovaných textech.

Po pilotní rešerši a prvním kódování byly induktivně odvozeny následující frekventovaně se opakující rámce. První z nich se tematicky věnoval již zmíněným sporům mezi státy jihovýchodní Evropy požadujícími méně restriktivní fiskální politiku a přijetí společných dluhopisů a státy severozápadní Evropy, které prosazují rozpočtovou zodpovědnost a vymezují se proti fiskálním transferům či odlišným formám společného zadlužení. Spor sledoval obdobné linie jako při dluhové krizi. Na jedné straně stála koalice států jižní Evropy reprezentovaná Itálií, Španělskem či Řeckem. Naproti nim v člancích vystupuje koalice „spořivých“ (nebo též frugálních) států zastoupená Nizozemskem, Rakouskem, Švédskem a Finskem.

Z teoretického hlediska se tento spor dá zasadit do *rámce konfliktu*, který ve své práci identifikovaly a definovaly Valkenburg a Semetko. V jejich pojetí rámec vykresluje „konflikt mezi jednotlivci, skupinami nebo institucemi jako prostředek k upoutání zájmu publika“.¹⁴⁴ Literatura o rámcování poukazuje na fakt, že je tento rámec je médiu hojně využíván jednak k upoutání pozornosti, ale také ke zjednodušení „komplexních věcných politických debat“ na více srozumitelný konflikt.¹⁴⁵ Perspektivou této pozice analýza rámců pracuje s rámcem *konflikt sever vs. jih*, jenž označuje konflikt mezi výše zmíněnými skupinami států.

Poznávacím prvkem tohoto rámce je obsažení obou stran sporu v článku. Definovat obě strany lze dle jejich zastávaných pozic k otázce vydání dluhopisů, či jiné formy zavedení společného dluhu, nebo taktéž dle jejich atributů připisovaných v tisku. Zatímco skupině jihoevropských států byl často připisován atribut „zadlužených“ či „rozpočtově nezodpovědných“ vlád, země ze severozápadní Evropy byly označovány jako „fiskálně konzervativní“ nebo v negativním případě jako „nesolidaritní státy čerpající benefity jednotného trhu na úkor jihu“.

Dalším opakovaným rámcem v tisku bylo téma výhodnosti rozdělení prostředků z Fondu Obnovy a Víceletého finančního rámce (VFR) pro danou zemi. Tento rámec, který

¹⁴⁴ Semetko a Valkenburg, „Framing European politics“, 95.

¹⁴⁵ *Ibid.*

převažuje zejména v českém tisku, je označen jako *distributivní rámeček*. Poznávacím znakem rámeček je zmínka informace, zda bude země čistým plátcem či příjemcem daných opatření. Dalším poznávacím znakem je zhodnocení, nakolik je rozdělení prostředků daného opatření mezi státy spravedlivé či nikoliv. Mimo to se v textech hojně objevuje motiv ekonomických dopadů pandemie, který lze zasadit do již definovaného *rámeček ekonomických důsledků* od Semetko a Valkenburg.¹⁴⁶ Vzhledem k vcelku očividným a všudypřítomným důsledkům pandemie a opatření v podobě lock-downů napříč všemi státy EU, však tento rámeček nebyl zařazen do výběru kódovacích jednotek.

Jak poukazuje Krippendorff kódované jednotky neboli rámeček, nemusí být nutně souvislé a mohou se nacházet napříč texty. Jednotlivé části sdělení, jenž tvoří rámeček, mohou být obsaženy v různých částech článku.¹⁴⁷ Výše uvedená klíčová slova a determinanty rámeček tak byly hledány napříč celými články vybraného souboru textů. Rámeček jsou definovány tak, že jsou protichůdné a jejich variace se navzájem vylučují. Jedna výzkumná jednotka by tedy v principu neměla obsahovat dvě protichůdné variace rámeček. Může však obsahovat více než jeden rámeček jako takový.¹⁴⁸ V článku tedy může být obsažen kupříkladu rámeček existencialisty a rámeček společných rysů. Pro účel analýzy byla vytvořena *kódovací kniha* (coding book), jež obsahuje zkoumané kódovací jednotky a jejich definice. *Kódovací kniha* je první přílohou této práce.

Tabulka 2: Matice analýzy rámeček

Rámeček:	Klíčová slova variace rámeček	
	+	-
	Pozitivní vliv na podporu solidarity	Negativní vliv na podporu solidarity
<i>společných rysů/ idiosynkratičnost</i>	<i>„krize velmi tvrdě zasáhne všechny členské státy EU“</i>	<i>„krize velmi tvrdě zasáhne jen některé členské státy EU“</i>
<i>(ne)připsatelnosti zodpovědnosti</i>	<i>„Krise je způsobena náhlou událostí“ „Vznik krize nebylo možné předvídat“ „</i>	<i>„Krise je způsobena minulými politickými rozhodnutími vlád“ „Vznik krize bylo možné předvídat“ „Solidární opatření zvyšují riziko Morálního hazardu“</i>
<i>(ne)existencialnosti</i>	<i>„Vysoké riziko rozpadu EU“ „politická stabilita EU je v ohrožení“</i>	<i>„Politická stabilita EU není ohrožena“ „Neexistuje riziko rozpadu EU“</i>

¹⁴⁶ Semetko a Valkenburg, „Framing European politics“, 96.

¹⁴⁷ Krippendorff, Content analysis: An introduction to its methodology, 100

¹⁴⁸ Tankard, „The empirical approach to the study of media framing“, 117.

3.2.3. Analýza diskurzu

K analýze pojetí solidarity je využita analýza diskurzu (DA) vycházející z postupu kritické analýzy diskurzu (critical discourse analysis – CDA), která doplňuje rozsáhlejší analýzu rámců tohoto výzkumu. Kritická analýza diskurzu, stejně jako širší kategorie DA, pod kterou spadá, zahrnuje širokou škálu odlišných analytických postupů. Mezi často využívané výzkumné postupy v rámci CDA patří Van Dijkova metoda ideologického čtverce, která se zaměřuje na zkoumání odlišné reprezentace identit či skupin. Často je tato metoda využívána ve výzkumu vlivu rasismu v médiích či vyobrazení dvou zneprátených stran v určitém konfliktu. Další frekventovaně využívanou metodou je CDA dle Normana Fairclougha, jež zkoumá nejen lingvistickou složku textu, ale také diskurzivní a socio-kulturní praktiky. Faircloughova CDA se zaměřuje na dimenzi moci a její vliv na média a jejich funkci v šíření ideologie hegemonických elit.¹⁴⁹

Jelikož analýza mocenských vztahů spadá mimo výzkumné zaměření této práce a možnost analyzovat vliv médií na jednotlivce je mimo praktické možnosti diplomového projektu, byl pro analýzu diskurzu zvolen jiný z postupů z oblasti CDA. Konkrétně byl aplikován postup, který se inspirovává CDA podle Jamese Paula Geeho, která vychází z jazykového konstruktivismu a lingvistické školy analýzy diskurzu. Jazyk tedy podle této CDA hraje ústřední roli.

Jak Gee tvrdí, jazykové praktiky udržují a vymezují sociální skupiny, kultury a instituce. Artikulací slov totiž vytváříme realitu, která naplňuje činy a ztělesňuje realitu. Jako příklad, kdy slova přímo konstruují realitu, Gee uvádí výrok sudího baseballu rozhodující o stavu hry slovem „strike“, či formální uzavření sňatku při ceremonii slovy „nyní vás prohlašuji za muže a ženu“, které pronáší oddávající.¹⁵⁰ Obdobným způsobem lze pohlížet i na solidaritu, která je sice často projevena hmotnou pomocí, bez jazykových aktů je však její uskutečnění těžko představitelné.

Geeho CDA nabízí vcelku návodný postup zaměřující se na rozbor „detailů výpovědi a kontextu“, které zkoumá v „sedmi okruzích“ diskurzu¹⁵¹. Mezi tyto okruhy patří: 1) *zvýznamňování*, 2) *sociální aktivity*, 3) *identity*, 4) *vztahy*, 5) *politika sociálních statusů*,

¹⁴⁹ Sedláková, *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*, 442.

¹⁵⁰ James Paul Gee, *An introduction to discourse analysis: Theory and method*. (New York: Routledge, 2014), 14-16.

¹⁵¹ Pozn.: Gee tyto okruhy označuje jako „stavební prvky jazyka“ („seven building tasks of language“). Tato práce nicméně využívá překlad pojmu od Renaty Sedlákové. Sedláková, *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*, 439-440

6) *propojení/rozdělení* a 7) *znakové systémy a vědění*.¹⁵² Tyto stavební úkoly konstruujeme „*kdykoliv mluvíme či píšeme*“ Jelikož jazyk naplňuje tyto „stavební úkoly“, které vzájemně propojené a spoluvytváří diskurz, můžeme naopak tyto elementy reality zkoumat za pomoci sedmi odlišných otázek.¹⁵³ Definice spolu s formulací otázek je podrobněji rozebrána níže:

1. *Zvýznamňování*

Tento element poukazuje na to, že jazyk je využíván k popisu významnosti mnoha věcí a událostí. Některé sice mohou být téměř univerzálně významné pro všechny (narození dítěte), některé však potřebují jazykové akty, které je *zvýznamňují*. Gee významnost demonstruje na dvou větách s příbuzným významem: „*Larvy se určitě hodně liší v tom, jak dobře rostou*“ a „*Růst hrabošů vykazuje značnou variabilitu*“. V první z nich mluvčí slovem „*určitě*“ vyjadřuje rozlišení růstu larev. V druhé pak mluvčí činí to stejné užitím slova „*značnou*“. Zároveň je slovo „*značné*“ spíše technickým termínem používaným v akademickém prostředí. Naopak slovo „*určitě*“ je znakem přístupu k danému objektu či pocitu.

Gee ke zkoumání tohoto elementu navrhuje vcelku přímočarou diskurzivně analitickou otázku: „*Jak je tento prvek jazyka používán k tomu, aby se určité věci staly významnými nebo ne a jakým způsobem?*“.¹⁵⁴ Sedláková jde nad rámec této otázky a rozšiřuje ji o více podrobných otázek: „*Jak jsou dané objekty/události označeny? Jaký je jim skrze vybrané označující události připsán význam? Proč byla zvolena právě tato označující a jak by se změnil význam objektů/událostí při použití odlišného? Jaká důležitost je v daném kontextu objektu/události připsána, je spíše zveličena, nebo umenšena? Jak je využíván jazyk ke zdůraznění nebo potlačení významu události, aniž by byla použita explicitní vyjádření?*“¹⁵⁵

2. *Sociální aktivity (praktiky)*

Sociální aktivitou nebo též *praktikou* je myšleno „společensky uznávané“ a institucionálně či kulturně zakotvené úsilí, které zahrnuje uspořádávání a kombinování akcí specifickým způsobem.¹⁵⁶ Jazyk dle Geeho je úzce spojen s typem sociální aktivity, kterou praktikujeme. Odlišným způsobem se vyjadřuje politik na zasedání Evropské rady a v neformálním rozhovoru s dalšími politiky

¹⁵² Gee, *An introduction to discourse analysis: Theory and method*, 17-25.

¹⁵³ Sedláková, *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*, 439-440

Dále také v: Gee, *An introduction to discourse analysis: Theory and method*, 17-25.

¹⁵⁴ Gee, *An introduction to discourse analysis: Theory and method*, 19-25.

¹⁵⁵ Sedláková, *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*, 340.

¹⁵⁶ Gee, *An introduction to discourse analysis: Theory and method*, 18.

v kuloárech. Sedláková pro výzkum sociálních aktivit v textu poskytuje následující skupinu otázek. *Co se v daném sdělení odehrává? Jaké sociální aktivity (sociální jednání a sociální praktiky) jsou jazykem konstruovány? Jaké jednání je uskutečňováno skrze tento text? Jaké sociální aktivity jsou preferovány, jaké jsou předepsány pro určité identity/subjekty a které jsou naopak označeny za neadekvátní, nevhodné, nežádoucí, nelegální?*¹⁵⁷

3. Identity

Volba jazyka neovlivňuje pouze *sociální aktivity*, kterou mluvčí vykonává, nebo v jejímž průběhu se nachází. Obdobným způsobem ovlivňuje jazyk i konstruování identity. Mluvčí se vyjadřují odlišným způsobem, podle role a identity, kterou v situaci zastávají. Kupříkladu premiéři přejímají odlišné role a identity, když se vyjadřují na zasedání Evropské rady (členové kolektivního orgánu) než na zasedání vlády (předsedové) nebo v rozhovoru s médií (politici prezentující svou práci a názory). Identita je zkoumána pomocí následujících diskurzivních otázek: *Jakou identitu nebo identity může tento jazykový projev využívat? Jakou identitu nebo identity tento jazykový projev přisuzuje ostatním a jak to pomáhá mluvčímu nebo pisateli uvést v život jeho vlastní identitu?*¹⁵⁸

4. Vztahy

Jazyk je dále využíván jakožto signál ohledně vztahů, které máme s ostatními subjekty, nebo které bychom chtěli navázat. Volbou slov a výrazů předurčujeme jaké vztahy navazujeme. Vyjádření politika v mediálním (či osobním) rozhovoru, v němž referuje o předsedkyni německé vlády jako o „paní kancléřce“ vytváří jiný obraz o jeho vztahu, než když využije oslovení „paní Merkel“. Diskurzivně tento prvek analyzujeme za pomoci otázky: *Jaký vztah nebo vztahy se tento jazykový útvar snaží navázat s ostatními (přítomnými nebo nepřítomnými)?*¹⁵⁹

5. Politika sociálních statusů

Politika sociálních statusů odkazuje k využívání jazyka ke sdělení postoje či hodnocení ohledně rozdělení a charakteru sociálních statusů. Příkladem sdělení postoje k sociálním statusům může být vyjádření: „*vláda se nepřipravila na pandemii Covid-19*“, čímž je vládě připisován statut moci, ale také zodpovědnosti

¹⁵⁷ Sedláková, *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*, 340.

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ Ibid.

a v určitém slova smyslu dokonce viny za nepřipravenost na pandemii. Naopak vyjádření „*vláda se musela nečekaně potýkat s pandemií Covid-19*“ vládě dává menší míru moci než předchozí tvrzení a též menší míru zodpovědnosti a viny. Tato složka diskurzu je zkoumána otázkami: *Jaké atributy jsou prostřednictvím jazyka ustavovány jako norma, jako přirozené a žádoucí v dané společnosti? Co je označováno jako „normální“, „vhodné“, „správné“ a co naopak jako „divné“, „úchylné“, „nežádoucí“?*¹⁶⁰

6. Propojení

Další „*stavební úkol*“ je využíván v komunikaci k tomu, aby nastavil *propojení* či souvislosti s jinými objekty. Jazyk tyto *propojení* může vytvořit, nebo posílit nebo marginalizovat existující *propojení*. Tímto způsobem tak lze například srovnávat vzájemnou pomoc mezi státy a solidaritu mezi členy rodiny, nebo naopak zdůrazňovat jejich odlišnost či nesrovnatelnost. Gee navrhuje pro výzkum *propojení* otázku: *Jak tato část jazyka souvisí nebo rozpojuje věci; jak činí jednu věc relevantní nebo irelevantní pro druhou?*¹⁶¹

7. Znakové systémy a vědění

Mluvčí mohou používat širokou variaci jazyků, a to jak vzhledem k počtu odlišných řečí, nebo jazyků specifických určitým profesním či kulturním skupinám. Mimo to komunikace obsahuje řadu nástrojů, které nutně nejsou součástí jazyka (grafy, obrazy, rovnice). Navíc do jazyka promítáme své znalosti, víru a systém hodnot a přesvědčení. *Znakové systémy a vědění* zkoumáme otázkou: *Jaké znakové systémy a formy vědění jsou ve sdělení použity? Které jsou privilegovány? A jaké naopak znevýhodněny? Jaké formy vědění sdělení re/konstruuje?*¹⁶²

---

¹⁶⁰ Gee, *An introduction to discourse analysis: Theory and method*, 19.

¹⁶¹ *Ibid.*, 20

¹⁶² Sedláková, *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*, 342.

3.2.4. Postup analýzy diskurzu

Obdobně jako u podkapitoly 3.2.2 *Postup analýzy diskurzu*, tento oddíl nejprve prezentuje kritéria výběru zkoumaných článků. Následující podkapitola se věnuje jednotlivým krokům analýzy diskurzu, která vychází z postupu kritické analýzy diskurzu Paula Geeho.

Výběr korpusu článků analýzy diskurzu

Jelikož vybraná metodologie pro tuto část práce neklade nárok na reprezentativnost zkoumaných textů, ale spíše jejich význam pro analyzované téma, byly články pro tuto část analýzy vybrány z již vyfiltrovaného korpusu pro analýzu rámců. Články pro analýzu byly vyselektovány na základě poznámek z rešerše a analýzy rámců. Jde tedy o *účelový výzkumný vzorek*. Při výběru článků byla zohledněna následující pomocná kritéria. Prvním kritériem výběru byl výskyt klíčového termínu „*solidarita*“. V případě českého tisku byly též zařazeny články obsahující příbuzné slovo „*pomoc*“, které bylo na základě rešerše zhodnoceno jako nejbližší užívaný termín. Dalším kritériem selekce článku bylo zaměření hlavního tématu článku na krizi pandemie Covid-19 v celounijním kontextu a její řešení. Jelikož se druhá část této práce zaměřuje na výzkum komunikace pojmu solidarity, byly pro potřeby analýzy vybrány články z prvního půlroku zkoumaného období (březen až červenec 2020), tedy doby, kdy probíhala diskuse o evropské solidaritě a její podobě v tisku nejintenzivněji.

Dohromady bylo analyzováno 9 článků z českého tisku a 16 z tisku německého. Mezi vybranými články z českého tisku jsou tři rozhovory s členy vlády a zástupkyní EK, jeden společný dopis a 5 komentářů. Německý korpus je složen z 4 rozhovorů, 9 komentářů, 2 zpráv a jednoho otevřeného dopisu. Obdobně jako u českého tisku vzorek obsahuje rozhovory s členy vlády, zástupci EK, či otevřený dopis a komentáře. Plný seznam vybraných článků pro potřeby analýzy diskurzu se nachází v příloze č. 2 této práce.

Aplikace analýzy diskurzu

Analýza diskurzu využívá jako oporu výzkumu již zmíněné diskurzivně analytické otázky dle Paula Geeho podrobněji v předchozí podkapitole 3.2.3 *Analýza diskurzu*. Jak sám Gee uvádí, „stavební úkoly“ nejsou oddělené prvky, naopak mezi sebou navzájem interagují, ovlivňují se a překrývají.¹⁶³ Geeho analytický postup nepředstavuje pevně vymezený návod a poskytuje tak velkou míru flexibility.¹⁶⁴ Lze očekávat, že by tento výzkumný postup

¹⁶³ Sedláková, Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky, 439-442.

¹⁶⁴ Ibid.

v článcích mohl odhalit více tematických okruhů diskurzu, které nutně nespádají do primárního výzkumného zaměření této práce. Z toho důvodu byly některé z Geeho analytických otázek přeformulovány, aby více reflektovaly, jakým způsobem sedm stavebních prvků diskurzu pracuje s pojmem *solidarity*. Konkrétně pak jakou roli solidarita přejímá, a které atributy jsou jí v diskurzu připisovány.

Pro příklad tak otázka zaměřující se na prvek diskurzu *významnosti*, byla z původního znění „*Jak je tento kus jazyka používán k tomu, aby se určité věci staly významnými nebo ne a jakým způsobem?*“ upřesněna na „*Jakými jazykovými prvky je pojem solidarity a pomoci členských států činěn v textu (ne)významným?*“ a dílčí otázkou „*Je solidarita v diskurzu činěna (ne) významnou?*“. Obdobně prvek diskurzů *politiky sociálních statusů* je namísto otázky: „*Jaké atributy jsou prostřednictvím jazyka ustavovány jako norma, jako přirozené a žádoucí v dané společnosti?*“ zkoumán otázkou „*Je solidarita v rámci EU, v diskurzu ustavována jako přirozená a žádoucí? Jaké atributy jsou k tomu prostřednictvím jazyka akcentovány?*“ Znění diskurzivně analytických otázek zaměřených na solidaritu, které sloužily jako opora DA jsou uvedeny v *tabulce 3* níže. Tabulka obsahuje srovnání přeformulovaných diskurzivně analytických otázek s těmi od Geeho. Rozdíly mezi formulací od Geeho a otázek z některých metodologických příruček ukazují, že tyto otázky nejsou vyčerpávající. Některé prvky lze zkoumat více otázkami s lehkými nuancemi. Otázky na konci textu byly uplatňovány s určitou mírou flexibility.

Kromě *solidarity* se analýza diskurzu zaměřuje na další dva doplňující prvky. Zaprvé, jak daný diskurz akcentuje či nebo upozaduje kontext krize. Zadruhé, jaké role autoři a aktéři vystupující v článcích připisují členským státům a unijním institucím. Akademická literatura jednoznačně ukázala, že krize a její kontext představuje pro vnímání *solidarity* významný faktor. Odlišně pojímá veřejnost *solidaritu* během přírodních katastrof než během ekonomických krizí, kromě toho jsou u *solidarity* akcentovány jiné atributy. Pojetí role státu a fungování EU, lze pak obtížně oddělit od pohledu na praktické otázky spojené s projevy evropské *solidarity*. Jen těžko si lze například představit, že by politik či vlivná osobnost kritická k supranacionálnímu charakteru EU prosazovala mechanismus fiskálních transferů, který by ba naopak vyžadoval posílení pravomocí supranacionálních institucí na úkor členských států. Pokud by tomu tak vskutku bylo, představoval by takovýto postoj rozpor, na který by měli odborníci na evropskou integraci být schopni poukázat.

Tabulka 3: Diskurzivně analytické otázky

Okruh diskurzu	Diskurzivně analytické otázky dle Geeho ¹⁶⁵	Přeformulované otázky zaměřené na solidaritu, roli aktérů a význam kontextu krize
Zvýznamňování	<i>Jak je tento prvek jazyka používám k tomu, aby se určité věci staly významnými nebo ne a jakým způsobem?</i>	<p><i>Jak je pojem solidarity a pomoci členských států činěn v textu (ne)významným?</i></p> <p><i>Jak je role členského státu, EU (evropských institucí) činěna významnými?</i></p> <p><i>Je kontext krize v souvislosti se solidaritou činěn významným?</i></p>
Politika sociálních statusů	<p><i>Jaké atributy jsou prostřednictvím jazyka ustavovány jako norma, jako přirozené a žádoucí v dané společnosti?</i></p> <p><i>Co je označováno jako „normální“, „vhodné“, „správné“ a co naopak jako „divné“, „úchylné“, „nežádoucí“?</i></p>	<p><i>Jaké atributy jsou prostřednictvím jazyka ustavovány jako norma, jako přirozené a žádoucí ve vztahu k solidaritě a pomoci mezi členskými státy?</i></p> <p><i>Je solidarita v rámci EU, v diskurzu ustavována jako přirozená a žádoucí?</i></p>
Propojení (rozdělení)	<i>Jak tato část jazyka souvisí nebo rozpojuje věci; jak činí jednu věc relevantní nebo irelevantní pro druhou?</i>	<p><i>Jak aktéři v článku propojují solidaritu a spolupráci mezi členskými státy s krizí pandemie Covid-19 a jak je činí relevantními?</i></p> <p><i>Jakým způsobem text (nebo aktér, který v něm vystupuje) od sebe odděluje nebo činí navzájem nesouvisející solidaritu a krizi pandemie?</i></p> <p><i>Jak jsou propojovány či oddělovány členské státy a EU (unijní instituce)?</i></p> <p><i>Jsou v článku činěny relevantními pro krizi solidarity?</i></p>
Identity	<p><i>Jakou identitu nebo identity může tento jazykový projev využívat?</i></p> <p><i>Jakou identitu nebo identity tento jazykový projev přisuzuje ostatním a jak to pomáhá mluvčímu nebo autorovi textu uvést v život jeho vlastní identitu?</i></p>	<p><i>Jakou identitu nebo identity tento jazykový projev využívat?</i></p> <p><i>Jakou identitu nebo identity tento jazykový projev přisuzuje ostatním a jak to pomáhá mluvčímu nebo autorovi textu uvést v život jeho vlastní identitu?</i></p> <p><i>Je v textu využita národní, evropská či jiná relevantní identita?</i></p>
Vztahy	<i>Jaký vztah nebo vztahy se tento jazykový útvar snaží navázat s ostatními (přítomnými nebo nepřítomnými)?</i>	<p><i>Jaký vztah nebo vztahy se tento útvar snaží navázat s ostatními (přítomnými nebo nepřítomnými)?</i></p> <p><i>Obsahuje text vztah mezi členskými státy EU, institucemi či jinými aktéry?</i></p> <p><i>Jaké vztahy se v textu autor (či aktéři, kteří v něm vystupují skrze přímé citace) snaží navázat?</i></p>

¹⁶⁵ Otázky převzaty z: Gee, *An introduction to discourse analysis: Theory and method*, 17-25.

Znakové systémy a vědění	<p><i>Jaké znakové systémy a formy vědění jsou ve sdělení použity?</i></p> <p><i>Které jsou privilegovány?</i></p> <p><i>A jaké naopak znevýhodněny?</i></p> <p><i>Jaké formy vědění sdělení re/konstruuje?</i></p>	<p><i>Jaké znakové systémy a formy vědění jsou ve sdělení použity?</i></p> <p><i>Které jsou privilegovány a jaké naopak znevýhodněny?</i></p>
Sociální aktivity	<p><i>Co se v daném sdělení odehrává? Jaké sociální aktivity (sociální jednání a sociální praktiky) jsou jazykem konstruovány?</i></p> <p><i>Jaké jednání je uskutečňováno skrze tento text?</i></p> <p><i>Jaké sociální aktivity jsou preferovány, jaké jsou předepsány pro určité identity/subjekty a které jsou naopak označeny za neadekvátní, nevhodné, nežádoucí, nelegální?</i></p>	<p><i>Co se v daném sdělení odehrává?</i></p> <p><i>Jaké sociální aktivity (sociální jednání a sociální praktiky) jsou jazykem daným aktérem nebo autorem článku konstruovány?</i></p> <p><i>Jaké jednání je uskutečňováno skrze tento text?</i></p>

DA využívá metodu hermeneutického kruhu, kdy po seznámení s texty a vytvoření předporozumění, byly poznatky vystaveny aplikaci diskurzivně analytických otázek. Předporozumění bylo následně konfrontováno s odhaleními vyplývajícími z Geeho otázek. Geeho „okruhy“ byly seřazeny v odlišném pořadí, podle toho, jestli se přeformulované otázky více zaměřují na solidaritu (*zvýznamňování, politika sociálních statusů a propojení*), roli aktérů (*identita, vztahy*) nebo dodávají kontext (*znakové systémy a vědění a sociální aktivity*). Z důvodu lepší prezentace a interpretace výsledků byly otázky v kapitole volně seskupeny do okruhů, které kopíruje toto pořadí. Část analýzy zaměřené na solidaritu zodpovídá otázky: *Jak je solidarita prostřednictvím jazyka zvýznamňována, jaké atributy jsou jí připisovány a jak je propojována s krizí?* Text zaměřený na roli aktérů (institucí, států, politiků) a jejich interakci s pojmem solidarity podává odpovědi na otázky: *Jaké identity a vztahy jsou v textu připisovány aktérům, státům a institucím?* Tyto části doplňují zjištění o *sociálních aktivitách a znakových systémech a vědění*.

Řazení okruhů a otázek však nicméně neznamená, že by zkoumané objekty byly v diskurzu podmíněné pouze danými „okruhy“. Tato kategorizace též neimplikuje, že by tyto „okruhy“ navzájem mezi sebou neinteragovaly. Pro význam solidarity v diskurzu mohou být *znakové systémy a vědění* nebo *sociální aktivity* stejně důležité jako prvek *politiky sociálních statusů* nebo *zvýznamňování*. Proto nejsou tyto okruhy striktně oddělovány dle řazení otázek. Autor práce si je vědom toho, že tento postup může některé prvky diskurzu upozadit. Nicméně tento postup byl zachován z důvodu snazší organizace a limitů rozsahu práce.

4. Diskuse výsledků

Následující podkapitola 4.1 nejprve prezentuje deskriptivní výsledky analýzy rámců, které jsou doprovázeny přehledem výsledků analýzy v tabulce č. 3. a 4. Na tuto část navazuje interpretace výsledků doplněná poznatky z rešerše článků a dále pak grafy č. 4-8, které ilustrují rozložení rámců v čase. Další dodatečné grafiky, které byly během vypracování analýzy rámců vytvořeny, se nachází v příloze této práce (přílohy č. 3 až 6). Na kapitolu prezentující výsledky analýzy rámců navazuje podkapitola 4.2 se shrnutím výsledků z analýzy diskurzu. Podkapitola 4.2 se podrobněji zaměřuje na diskurz solidarity v „horké fázi“ debat o unijních opatření na post-pandemickou hospodářskou obnovu.

4.1. Výsledky analýzy rámců

V softwaru *Atlas.ti* bylo analyzováno 337 článků, v jejichž obsahu došlo k identifikaci 157 rámců. Sto jedenáct z těchto rámců patří k deduktivně definovaným na základě studie Ferrara et al. a 46 k induktivně odvozeným rámcům. V německém tisku bylo identifikováno 112 rámců a v tuzemském pak 45, což přibližně odpovídá podílu obou zemí na celém korpusu článků.

Výsledky analýzy ukazují jasnou převahu rámců, které jsou pozitivně asociovány s podporou solidarity v obou zemích, což potvrzuje platnost hypotézy H.1.¹⁶⁶ Dohromady bylo zaznamenáno 83 takových rámců. V německém tisku se vyskytuje na 65 identifikovaných rámců, které jsou pozitivně asociovány se solidaritou. Nejčteněji zastoupeným rámcem je *existenciálnost krize* s 38 záznamy, přičemž v 8 z těchto případů je tento rámeček spojen s hrozbou rozpadu Euro-zóny (EMU). Rámeček *společných rysů* je zmíněn 14krát a rámeček *nepřipsatelnosti zodpovědnosti* se objevuje 13krát.

V českém tisku bylo identifikováno 18 pozitivně asociovaných rámců s podporou solidarity. Rámeček *existenciálnosti* byl identifikován 14 případech, z toho ve 4 z nich je ohrožení existence EU prezentována skrze možnost rozpadu EMU. Výsledky analýzy sice ukazují relativně vysoký podíl rámců poukazujících na ohrožení stability EU, rámeček *existenciálnosti* přesto není v českém tisku nejčteněji identifikovanou kódovací jednotkou. O jeden záznam víc má totiž induktivně odvozený *distributivní* rámeček. Z dalších rámců pozitivně asociovaných s podporou solidarity se pak ve 3 případech objevuje *nepřipsatelnost zodpovědnosti za krizi* a v jednom případě rámeček *společných rysů*.

---

¹⁶⁶ Znění hypotézy H.1.: „V mediálním diskurzu v českém i německém tisku budou převažovat krizové rámce, které jsou pozitivně asociovány s podporou solidarity.“

Negativně asociovaných rámců s podporou solidarity bylo identifikováno 28 z toho 22 v německém tisku a 6 v tisku českém. V obou diskurzích se téměř (v německém tisku je obsažen pouze dvakrát) respektive vůbec neobjevuje rámeček *neexistenciálnosti krize* pro budoucnost EU. *Idiosynkratičnost* krize se v německém tisku objevuje ve 13 případech a v českém ve třech. Rámeček *připsatelnosti zodpovědnosti za krizi* se pak v německém tisku vyskytuje v osmi případech a v českém ve třech. Z toho vyplývá, že v německém tisku převažuje rámování, které poukazuje na odlišné dopady krize mezi státy nad snahou krizi prezentovat jako zavinění vlád některého z členských států, což by sice potvrzovalo hypotézu H.1.1, vzhledem k malému rozdílu ovšem nikoliv jednoznačně. V českém tisku, v němž je počet výskytů těchto rámců shodný, je výsledek vůči hypotéze H.1.1 nejednoznačný. Navíc s ohledem na počet rámců *připsatelnosti* nelze konstatovat, že by kvůli vnějšímu původu pandemie bylo téma zavinění krize v diskusi o evropské solidaritě marginalizováno.

Co se týče podílu negativně asociovaných rámců vůči pozitivně asociovaným rámcům s podporou solidárních opatření, dosahuje v českém i německém tisku poměr těchto rámců téměř stejných hodnot – přibližně 1:3.¹⁶⁷ Hypotézu H.2, že v „německém tisku bude větší poměr rámců, které jsou negativně asociovány se solidaritou než v diskurzu českém“, tedy výsledky nepotvrzují ani nevyvrací. Z induktivně odvozených rámců analýza odhalila přítomnost 26 rámců *sever vs jih*. Převážně se rámování krize skrze spor těchto dvou skupin států objevoval v německém tisku. Dohromady bylo v německých denících odhaleno na 20 záznamů, což představuje 18 % z odhalených rámců (viz *Příloha č. 3: Podíl rámců v tisku*). V českém tisku byl identifikován v 6 případech, což odpovídá 13 % všech rámců. Nelze tedy říci, že by šlo o rámeček dominantní, nicméně jeho přítomnost v českém tisku není marginální.

Distributivní rámeček byl nakódován ve 20 případech, z toho 15krát v českém tisku. Zbylých 5 rámců z německých deníků se objevuje ve 4 případech v souvislosti se státy tzv. Visegrádské skupiny a v jednom spojen s Itálií. V německém diskurzu *distributivní* dimenze diskutována příliš nebyla, pokud ano, tak se spíše než velikosti přerozdělovaných prostředků, týkala zvolené formy a způsobu financování. Podrobný přehled o výskytu rámců v českém i německém tisku poskytují tabulky 3 a 4 níže.

---

¹⁶⁷ Pozn.: V případě českého tisku tvoří negativní rámeček přesně 1/3 v případě německého jde jen o několik procentuálních setin více.

Tabulka 4: Četnost rámců v českém tisku

	<i>HN</i> <i>Nd=37</i>	<i>LN</i> <i>ND=25</i>	<i>Mf Dnes</i> <i>ND=6</i>	<i>Právo</i> <i>ND=19</i>	<i>Celkem</i>
<i>Společné rysy krize</i>	1 (100,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	1
<i>Nepřipsatelnost krize</i>	2 (66,7 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	1 (33,3 %)	3
<i>Existenciálnost krize</i>	3 (21,4 %)	3 (21,4 %)	4 (28,6 %)	4 (28,6 %)	14
<i>Idiosynkratičnost krize</i>	0 (0,0 %)	1 (33,3 %)	1 (33,3 %)	1 (33,3 %)	3
<i>Připsatelnost zodpovědnosti</i>	1 (33,3 %)	2 (66,7 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	3
<i>Neexistenciálnost krize</i>	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0
<i>Distributivní rámec</i>	10 (66,7 %)	2 (13,3 %)	1 (6,7 %)	2 (13,3 %)	15
<i>Sever vs. jih</i>	0 (0,0 %)	2 (33,3 %)	2 (33,3 %)	2 (33,3 %)	6
<i>Celkem</i>	17 (37,8 %)	10 (22,2 %)	8 (17,8 %)	10 (22,2 %)	45

Zdroj: vlastní (data exportována z *Atlas.ti*, upraveno autorem)

*Absolutní počet kódovaných rámců, následovaný procentuálním podílem kódovaných jednotek vůči krizovému rámci v závorce.

*Nd – počet kódovaných dokumentů

Tabulka 5: Četnost rámců v německém tisku

	<i>Die Welt</i> <i>Nd=59</i>	<i>F.A.Z.</i> <i>Nd=89</i>	<i>Handelsblatt</i> <i>Nd=52</i>	<i>SZ</i> <i>Nd=51</i>	<i>Celkem</i>
<i>Společné rysy krize</i>	10 (71,4 %)	3 (21,4 %)	1 (7,1 %)	0 (0,0 %)	14
<i>Nepřipsatelnost krize</i>	2 (15,4 %)	7 (53,8 %)	2 (15,4 %)	2 (15,4 %)	13
<i>Existenciálnost krize</i>	10 (26,3 %)	9 (23,7 %)	11 (28,9 %)	8 (21,1 %)	38
<i>Idiosynkratičnost krize</i>	3 (25,0 %)	5 (41,7 %)	2 (16,7 %)	2 (16,7 %)	12
<i>Připsatelnost zodpovědnosti</i>	4 (50,0 %)	2 (25,0 %)	1 (12,5 %)	1 (12,5 %)	8
<i>Neexistenciálnost krize</i>	1 (50,0 %)	0 (0,0 %)	1 (50,0 %)	0 (0,0 %)	2
<i>Distributivní rámec</i>	3 (60,0 %)	2 (40,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	5
<i>Sever vs. jih</i>	5 (25,0 %)	9 (45,0 %)	4 (20,0 %)	2 (10,0 %)	20
<i>Celkem</i>	38 (33,9 %)	37 (33,0 %)	22 (19,6 %)	15 (13,4 %)	104

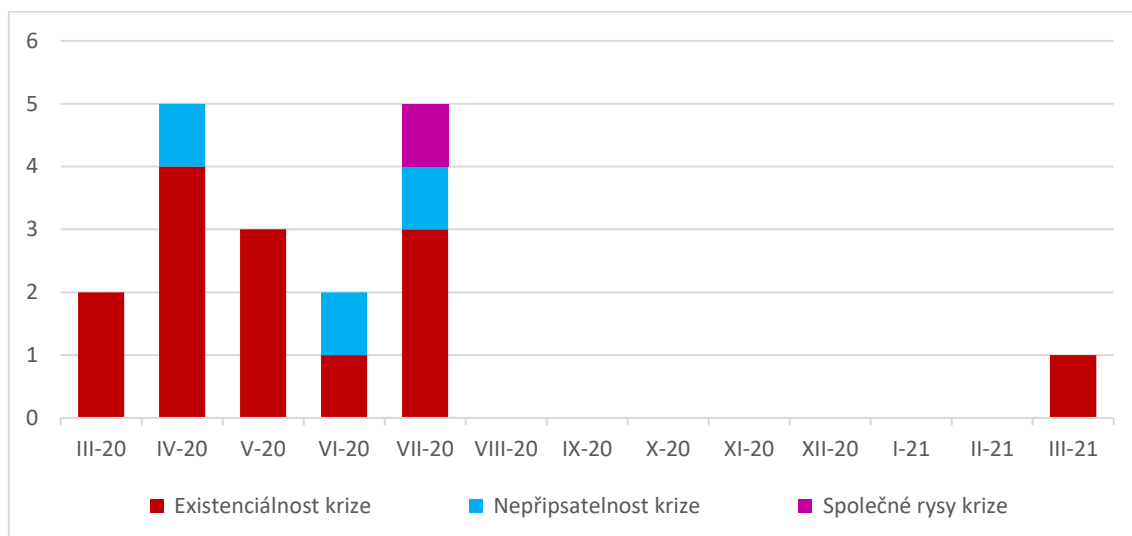
Zdroj: vlastní (data exportována z *Atlas.Ti*, upraveno autorem)

4.1.1. Časová dimenze rámců

Četnost rámců sama o sobě nepodává dostatečný vhled do některých charakteristik diskurzu, jako je například jeho vývoje v čase. Následující podkapitola se podrobněji věnuje interpretaci výsledků s ohledem na časovou dimenzi rámců v tisku. Prezentace výsledků je doplněna grafy 3–8, které ilustrují četnost rámců napříč sledovaným obdobím.

Jak z analýzy vyplývá, rámce spojené s pozitivním vlivem na podporu solidarity ve veřejnosti, byly z velké většiny koncentrovány v článcích z první poloviny sledovaného období (viz graf 3. a 4.). V německém tisku dokonce pochází více než tři čtvrtiny těchto rámců z března a dubna 2020. Obdobně jsou v čase rozloženy i negativní rámce (viz graf 5. a 6.), které se též koncentrují především do první poloviny sledovaného období. S ohledem na vývoj negativně asociovaných rámců s podporou solidarity lze v německém tisku vysledovat mírný posun, kdy v období do dubna 2020 byl nejčetnější rámeček *připsatelnosti zodpovědnosti*, od května¹⁶⁸ až do podzimu 2020 pak převažoval rámeček zdůrazňující odlišné rysy krize v jednotlivých členských státech EU.

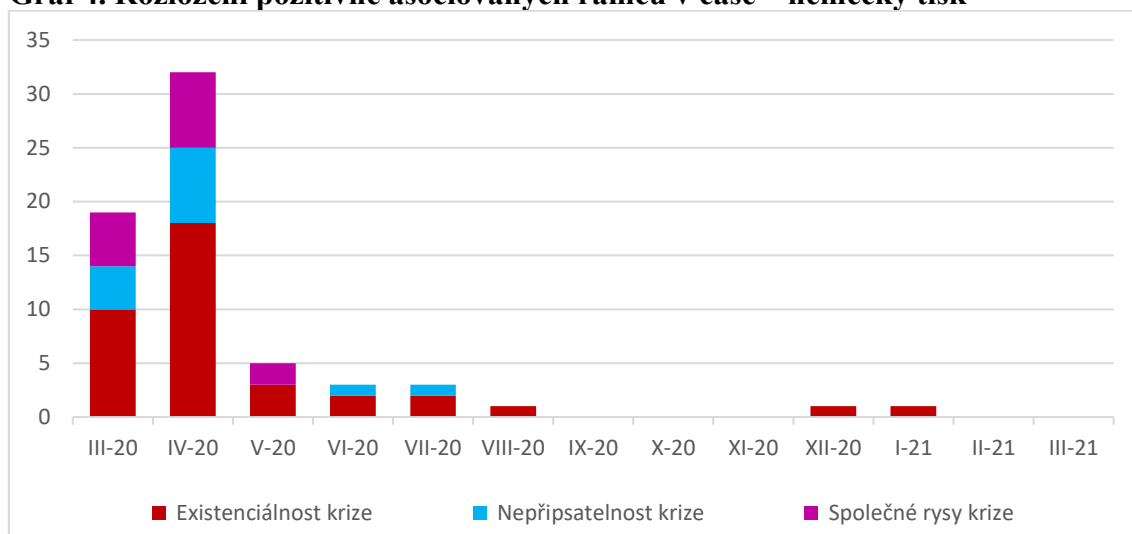
Graf 3. Rozložení pozitivně asociovaných rámců v čase – český tisk

Zdroj: vlastní (Data exportována z *Atlas.ti*, upraveno autorem v *MS Excel*).

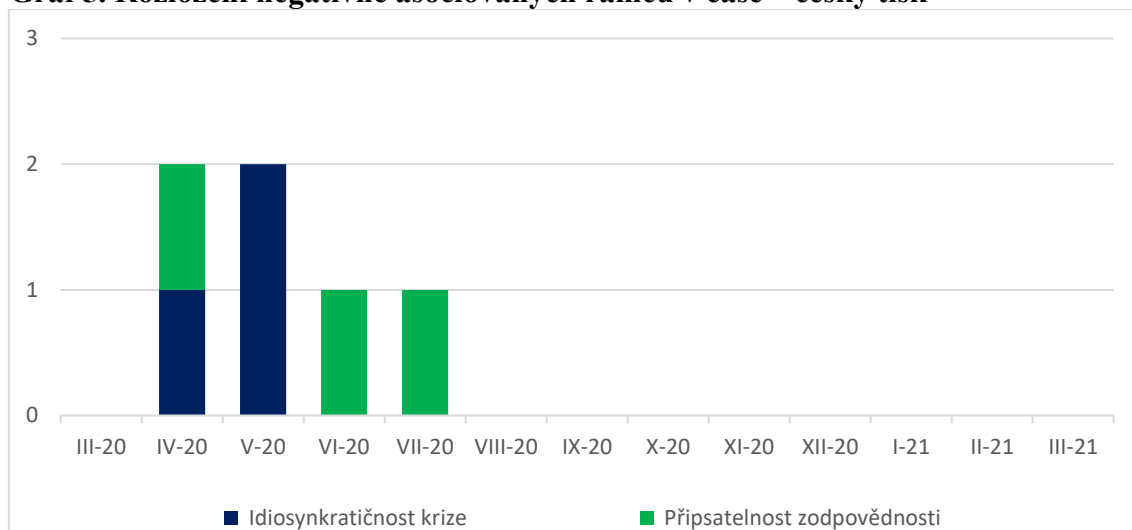
¹⁶⁸ Tedy období kdy německá a francouzská vláda představila plán fondu obnovy.

Graf 4. Rozložení pozitivně asociovaných rámců v čase – německý tisk

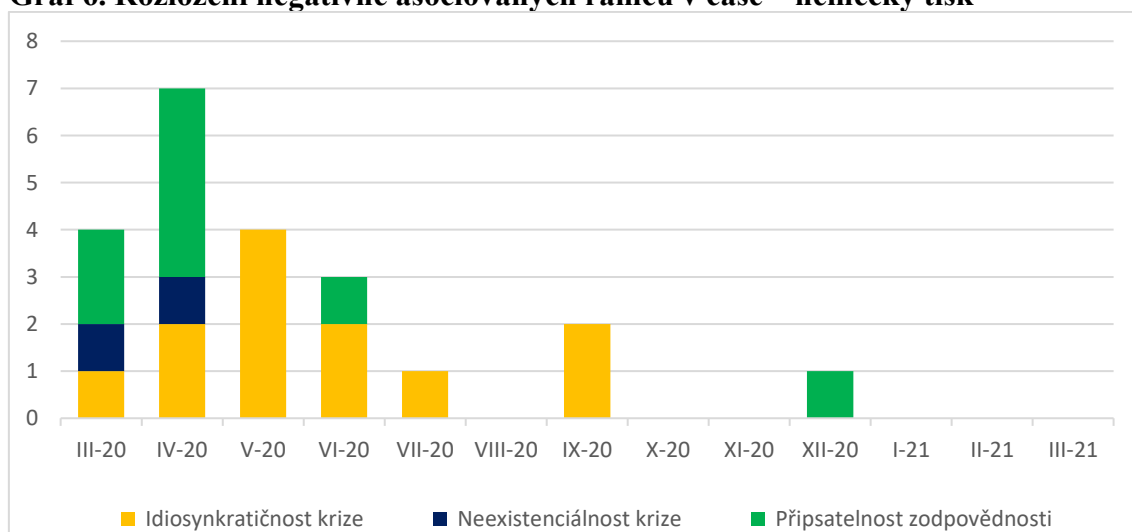

Zdroj: vlastní (Data exportována z *Atlas.ti*, upraveno autorem v *MS Excel*).

Graf 5. Rozložení negativně asociovaných rámců v čase – český tisk

Graf 6. Rozložení negativně asociovaných rámců v čase – německý tisk

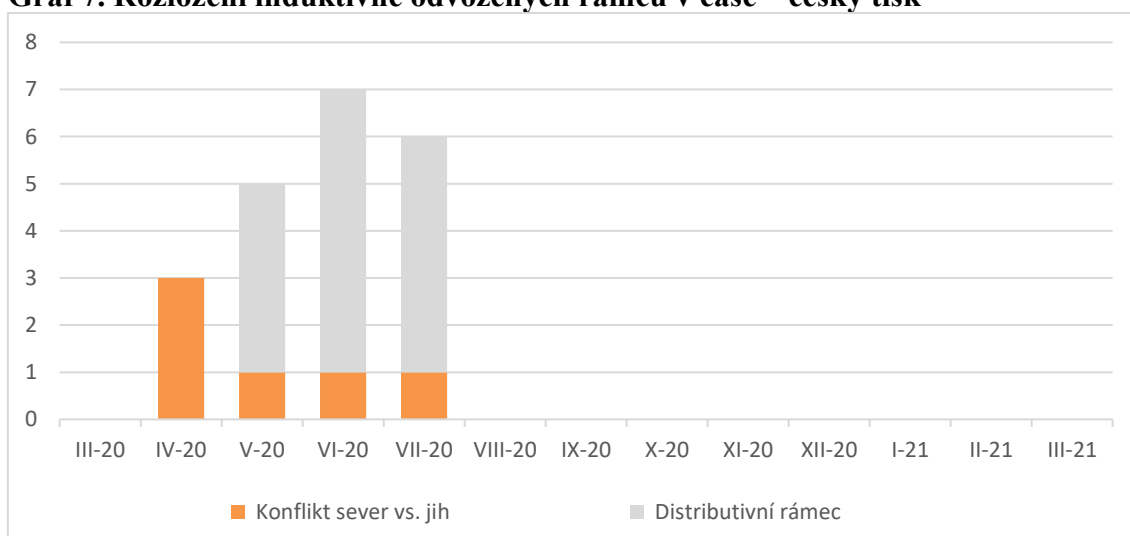

Zdroj: vlastní (Data exportována z *Atlas.ti*, upraveno autorem v *MS Excel*).

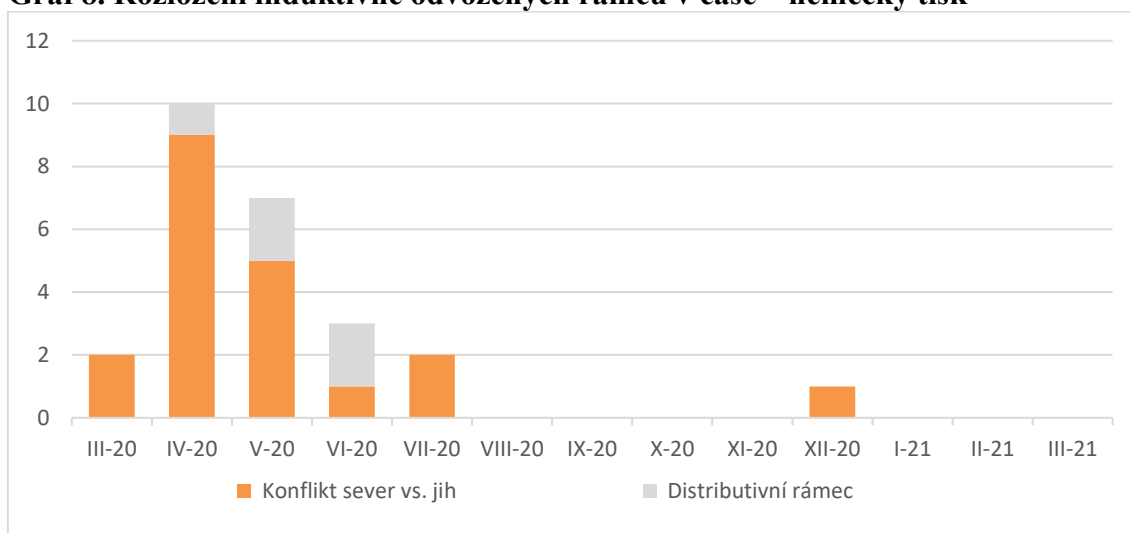
Při pohledu na rozložení induktivně odvozených rámců v čase (graf 7. a 8.) vyplývá, že rámec *sever vs. jih* převažující v německém tisku se vyskytoval zejména v prvním půl roce sledovaného období. V německém tisku pak pochází 70 % výskytů tohoto z dubna a května 2020. *Distributivní* rámec, jenž je naopak převážně zastoupen v tisku českém, je koncentrován do období května až června 2020, což časově koresponduje s „horkou fází“ vyjednávání o podobě NGEU na úrovni Evropské rady.

Graf 7. Rozložení induktivně odvozených rámců v čase – český tisk

Zdroj: vlastní (Data exportována z *Atlas.ti*, upraveno autorem v *MS Excel*).

Graf 8. Rozložení induktivně odvozených rámců v čase – německý tisk

Zdroj: vlastní (Data exportována z *Atlas.ti*, upraveno autorem v *MS Excel*).

Na základě poznatků z rešerše článků, která poskytuje podrobnější vhled za samotnou analýzu rámců, lze „horkou fázi“ debaty o solidaritě v německém tisku rozdělit do dvou období, a to na březen-duben a květen-červenec roku 2020. V prvních dvou měsících sledovaného období se diskuse o pomoci soustředila nikoliv na otázku, zda je pomoc zasaženým státům třeba, ale jakou formou a v jakém rozsahu. Ve vybraných denících je reflektována vcelku věcná diskuse o tom, zda by měla být zvolena opatření využívající ESM, prostředků z nadcházejícího Víceletého finančního rámce či přistoupit na návrh jižních států a zavést v nějaké formě společný dluh nebo fiskální transfery.

Mimo tuto debatu, která měla spíše technický charakter, však též silně rezonovalo téma evropské solidarity. Na jedné straně byl tento motiv zmiňován skrze „nesolidární chování států“, kdy některé evropské vlády přistoupily k uzavření hranic¹⁶⁹, na straně druhé pak v příkladech projevení solidarity, v podobě zaslání lékařské pomoci, či přijetí pacientů z jiných zemí. Mimo to se v tisku objevovaly četné apely na projevení solidarity se silně zasaženými státy.

Přibližně od počátku května 2020 lze v člancích reflektujících německou diskusi o podobě opatření k podpoře post-pandemické obnovy vysledovat mírný názorový posun. Jako příklad lze uvést společný dopis předsedů italského, německého, francouzského a španělského parlamentu, apelující na vytvoření fondu obnovy. Jakožto předseda německého *Bundestagu* jej podepsal mimo jiné Wolfgang Schäuble, který se do té doby zasazoval o řešení prostřednictvím ESM ve spíše fiskálně-konzervativním duchu.¹⁷⁰

Dalším příkladem demonstrující větší příklon k řešení skrze společné dluhopisy představovalo vyjádření zástupců z *Rady hospodářských expertů* (*Sachverständigenrat zur Begutachtung der gesamtwirtschaftlichen Entwicklung*) - poradního orgánu německé spolkové vlády, která vyzývala k rozšíření evropského rozpočtu a hledání cest k získání vlastních příjmů v rámci VFR.¹⁷¹ V německém mediálním diskurzu však nadále přetrvávaly také názory zastávající silně fiskálně konzervativní pohled na diskutovaná opatření¹⁷²

¹⁶⁹ Nezřídka je v člancích jako příklad zmiňován krok německé vlády zakázat export ochranných pomůcek a jeho následná kritika ze strany silně zasažených států. Konkrétně se tento motiv „nesolidárních států“ objevuje v 17 člancích z tohoto období.

¹⁷⁰ Wolfgang Schäuble, Meritxell Batet, Richard Ferrand a Roberto Fico, „Die Unterschiede nicht einebnen“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 9. květen 2020, s. 8, Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

¹⁷¹ Donata Riedel, „Interview Monika Schnitzer; Man sollte den EU-Haushalt erweitern“, *Handelsblatt*, 7. květen 2020, s. 12, Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.

¹⁷² Tobias Piller, „Was Italien tun kann“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 11. květen 2020, s. 15, Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

a odmítavé hlasy vůči možnosti zavedení společných dluhopisů.¹⁷³

Na rozdíl od německého tisku jsou v českém diskurzu rámce více rozloženy napříč prvním půl rokem zkoumaného období. Tematicky se články spíše než tomu, jakou formu by měly unijní opatření na pomoc zasaženým státům získat, věnovaly faktu, zda bude dané opatření pro Česko výhodné. Toto ostatně potvrzuje dominance *distributivního rámce* v tisku. Zejména v počátcích pandemie se v českých denících též objevily kritické komentáře role EU v průběhu krize a nedostatečné koordinace států. Některé z komentářů v tomto ohledu označovaly slabou roli unijních institucí jako důkaz návratu a posílení národního států.¹⁷⁴

Otázka přerozdělování zůstala v českém tisku dominantní i na jaře a v létě roku 2020. Ve vztahu k navrhovanému fondu obnovy se objevovala kritika spravedlnosti mechanismu poukazující na to, že chudší země východní Evropy by měly získat na úkor jihu Evropy mnohem méně prostředků. Tento názor ilustruje komentář novináře Zbyňka Petráčka: „*Kde jsou ty nejpostiženější regiony? A před očima se začne rýsovat soupis: Lombardie, Benátsko, Benelux, Paříž a okolí, Bavorsko*“.¹⁷⁵ Další kritické výtky k návrhu fondu obnovy od Macrona a Merkel se vztahovaly zejména k distribuci prostředků převážně skrze granty a nikoliv půjčky.¹⁷⁶

Ve srovnání s první půlí sledovaného období, v němž byla diskutována zejména podoba opatření na post-pandemickou obnovu, se v druhé půli v německém i tuzemském tisku objevuje výrazně menší počet rámců. Nízký počet rámců koresponduje s menším počtem článků, které se týkaly dojednávání detailů NGEU, popřípadě společného nákupu vakcín. Politická debata reflektovaná v těchto článcích, jak se z analýzy a rešerše zdá, neměla natolik názorově vyhraněnou podobu.

---

¹⁷³ Stefan Kornelius, „EUROPA; Koste es, was es wolle“, *Süddeutsche Zeitung*, 19. květen 2020, s. 4, Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.

¹⁷⁴ Miloš Balabán, „Konec komfortní éry“, *Právo*, 30. března 2020, s. 6, Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií; Zbyněk Petráček, „EU v čase pandemie“, *Lidové noviny*, 19. března 2020, s. 8, Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií

¹⁷⁵ Zbyněk Petráček, „Pomáhat bohatým?“, *Lidové noviny*, 15. května 2020, s. 8, Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.

¹⁷⁶ „Záchranný plán EU má logiku, ale budí pochyby“, *Lidové noviny*, 22. června 2020, s. 12, Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.

Dále také v: Ondřej Houska, „I my chceme peníze“, *Hospodářské noviny*, 21. května 2020, s. 8. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.

4.1.2. Interpretace závěru analýzy rámců

Výsledky analýzy přinesly řadu překvapivých odhalení, které vyvolávají doplňující otázky. Konkrétně z jakého důvodu je zastoupen *rámec připsatelnosti krize* ve větším počtu, než by se dalo kvůli vnější příčině pandemie (a tím pádem absencí jasného viníka) očekávat. Zarážející je mimo jiné i nízký počet rámce *společných rysů* v českém tisku. Další překvapující odhalení analýzy je velká četnost rámce *sever vs. jih*, který je zastoupen převážně v německém tisku, a *distributivního rámce*, jenž dominuje v tisku českém. Těmto otázkám a diskusi faktorů, které ovlivňují odlišnou podobu českého a německého diskursu se věnuje text níže.

Jak již bylo uvedeno výše, přes původní očekávání analýza odhalila nemalý počet rámců *připsatelnosti krize*, a to i přes to, že krizi zapříčinila neočekávaná pandemie, která vznikla mimo území EU. Tento výsledek by mohl vysvětlit fakt, že diskuse o některých opatřeních proti ekonomickým dopadům pandemie měla převážně fiskální charakter. Narativy připisující zodpovědnost za krizi poukazovaly zejména na „nezodpovědnou“ rozpočtovou politiku, kvůli níž měly státy, jež zasáhla pandemie nejvíce, menší manévrovací prostor k tomu, aby mohly dopadům krize dostatečně čelit.

Kritika nepřipravenosti těchto států koresponduje s obavami z „morálního hazardu“ a polemiky, zda se vlády těchto států nemohly na krizové období připravit během celounijní hospodářské konjunktury v předchozích letech. Tento rámec se tedy v článcích objevuje spíše než ve snaze obvinění ze zavinění krize v podobě výtek z nedostatečné připravenosti. V podobném duchu jsou mířeny i rámce *idiosynkratičnosti krize*, které mnohdy upozorňují na odlišnou fiskální situaci mezi členskými zeměmi a možnost vypůjčit si prostředky na finančních trzích.

Dalším nepříliš očekávaným výsledkem je menší počet rámců *společných rysů* v českém tisku, což je překvapivé zejména pokud vezmeme v úvahu zmiňovaný pocit sounáležitosti se zasaženými regiony a apelem na solidaritu, který například zmiňují Jachtenfuchs a Genschel. Částečně by tento výsledek mohl vysvětlovat vývoj pandemie, kdy Česká republika patřila kvůli rychle zavedeným restriktivním opatřením k méně zasaženým zemím v počátcích krize. Shodou okolností se toto období též časově kryje s nejintenzivnější fází diskuse o solidaritě mezi členskými státy.

Co ovšem relativně nízká míra nakažených a úmrtí v souvislosti s Covid-19 vysvětlit nedokáže je převaha *distributivního* rámce v českém tisku. Jak naznačuje výsledek analýzy a rešerše tisku, debata o tom, zda a v jaké formě je namístě projevit solidaritu s ostatními

silně zasaženými členskými státy, probíhala v mnohem menší intenzitě než v německém tisku. Jednou z příčin by mohl být fakt, že v počátcích debat o možných mechanismech finanční pomoci bylo diskutováno využití ESM, jehož Česká republika není členem. Nicméně řešení ekonomických dopadů skrze ESM bylo zpočátku razantně odmítáno Itálií i Španělskem a debata o solidaritě se v rámci EU rychle posunula směrem ke společnému rozpočtu a možnosti zavedení speciálního fondu. Nižší identifikace s debatami o ESM by navíc důvěryhodně nevysvětlila, proč neprobíhala diskuse v pozdějších měsících, kdy se členské státy odklonily od myšlenky využití ESM k postpandemické obnově.

Dominanci distributivního rámce by mohla pomoci vysvětlit komunikace vládních představitelů. Představitelé české vlády, zejména pak její premiér, s distributivním narativem ve svých vyjádření vskutku pracovali. Postoj českého premiéra k tématu ilustruje silně kritický komentář ke způsobu vládní komunikace od Ondřeje Housky v *Hospodářských novinách*: „*Krystalicky čistou ukázkou tohoto přístupu je způsob, jakým premiér Babiš vyjednává o podobě nového společného evropského rozpočtu. Prohlašuje, že ho vůbec nezajímá, že Česko oproti minulosti zbohatlo, takže by podle pravidel mělo mít nárok na menší objem dotací. Prostě chce peněz dostávat stále stejně.*“¹⁷⁷ K tomu dodejme, že snahu o to, aby byl prosazen mechanismus, díky kterému by Česko získalo více prostředků akcentovaly nejen vládní, ale i opoziční představitelé.¹⁷⁸

Nad motivací, proč vládní představitelé a někteří politici v krizi zdůrazňovali přerozdělování peněz a jejich dopadů lze jen polemizovat. Jedním z logických důvodů by mohla být snaha oslovit euroskepticky laděné voliče, které takováto komunikace může oslovovat. Dalším možné vysvětlení, které vyplývá z rešerše analýzy je nedostatečná komunikace tématu ze strany vládních představitelů během počátku krize. Jak už bylo zmíněno ve *State of the Art* této práce, vládní představitelé hrají klíčovou roli při komunikaci a nastolování témat týkajících se evropských záležitostí v národních arénách. Z pohledu této logiky lze konstatovat, že pokud se politici k danému tématu nevyjadřují, je velmi pravděpodobné, že v daném diskurzu zůstane stranou pozornosti. S postupem času může být u takového tématu pro politiky obtížné vysvětlovat pozici, která by mohla vést k tomu, že se stát vzdá nároku na prostředky ve prospěch jiného členského státu.

---

¹⁷⁷ Ondřej Houska, „Čech se s Čechem domluví, raději se uzavřeme před světem, vtloukají nám politici do hlavy v časech koronaviru“, *Hospodářské noviny*, 17. dubna 2020, s. 20, *Economia a.s.* Dostupné z: *NewtonOne* archiv tištěných médií.

¹⁷⁸ Zdeněk Drábek, „Plán Evropské komise je pro nás výhodný“, *Hospodářské noviny*, 29. června 2020, s. 10, *Economia a.s.* Dostupné z: *NewtonOne* archiv tištěných médií.

Obtížnost komunikace takovéto pozice vlády je o to těžší u případů, kdy se jedná o tak komplexní záležitost jako je debata o financování post-pandemické obnovy, obzvláště pokud není veřejnost dostatečně obeznámena s institucemi jako ESM nebo problematikou EMU a diskutovaných reforem. Zjednodušení komplexního problému do logiky redistribučního konfliktu nebo hesla „*usilujeme o to, abychom získali co nejvíce pro naši zemi*“ pak může být pro politiky snáze komunikovatelnější pozice, o to víc, pokud je jejich voličská základna euroskepticky založená.

Není náhodou, že česká ministryně financí Alena Schillerová byla kritizována za častou neúčast na jednání *Rady pro hospodářské a finanční věci* (ECOFIN), která byla pro otázku schválení *NGEU* klíčová, a též za ne zcela jasný postoj jejího resortu k tomuto tématu. Nedostatek vládní komunikace, konkrétně ze strany tehdejší ministryně financí Aleny Schillerové ilustruje následující výtažek z rozhovoru z *Hospodářských novin*: „*Pro řešení důsledků pandemie EU vytváří programy v přepočtu za desítky bilionů korun. V Česku to vůbec není téma, vy jste se k tomu až dosud nevyjadřovala, nemluvila o tom, co se připravuje, co prosazuje Česko, s čím souhlasí a s čím ne. Nebyla to chyba, vzhledem k tomu, jak je to důležité?*“.

Tato práce tedy z výsledků analýzy a rešerše článků předjímá, že nedostatek zainteresovanosti klíčových aktérů české politické reprezentace a absence komunikace vůči veřejnosti mohla vést k omezení manévrovacího prostoru pro vytvoření pozice vlády. Nedostatečná komunikace směrem k veřejnosti není příčinou, nýbrž faktorem, který mohl spolu s dalšími jako například politickými preferencemi aktérů ovlivnit výslednou podobu diskuse, v níž dominovalo téma redistribuce finančních prostředků. K potvrzení či vyvrácení této domněnky a osvětlení vztahu mezi (ne)účastí na klíčových jednání Rady, mírou komunikace daného ministra či premiéra a výsledné pozice je nicméně potřeba dodatečný výzkum, který by tuto domněnku potvrdil či vyvrátil.

S ohledem na počet rámců *sever vs. jih* výsledky této analýzy naznačují, že konflikt mezi jihovýchodními a severozápadními státy unie je stále nosným motivem, který v mediálním i politickém diskurzu přetrvává od dob Euro-krize. Na jednu stranu není přítomnost tohoto rámce do určité míry natolik překvapující, protože minimálně z počátku byl spor o formu financování fondu obnovy veden mezi těmito skupinami států kopírující dělení z dob Euro-krize. Na stranu druhou však konflikt spořivých států severní Evropy a států jihovýchodní Evropy nebyl jedinou dělicí linií. K rozporu kupříkladu taktéž docházelo mezi novými členskými státy a západní Evropou ohledně návrhů na omezení

velikosti kohezních fondů ve prospěch podpory silně zasažených zemí pandemií Covid-19. Tato dělicí linie nebyla ovšem v tisku tolik akcentována jako rozdílné pozice rámce *sever vs. jih*. Výsledky analýzy naznačují, že především v německém tisku je toto rozdělení stále relevantní pomůckou, ke které se politici či novináři mohou uchýlovat ke zjednodušení komplexní debaty.

Ze složení rámců v českém a německém tisku vychází odlišný obrázek narativů v debatě o evropské solidaritě. Zatímco v českém tisku dominoval *distributivní* rámec a *existenciálnosti krize* (viz *Tabulka 4, případně příloha č. 3: Podíl rámců v tisku*), jenž dohromady tvoří téměř dvě třetiny zaznamenaných rámců. V německém tisku je *distributivní* rámec naopak marginální. Nejdominantnějším rámcem je *existenciálnost krize* následovaná s rámcem *sever vs. jih* tvořící téměř pětinu záznamů a rámcem *společných rysů a nepřipisatelnosti zodpovědnosti*, které přesahují 10 % zaznamenaných rámců (viz *Tabulka 5, případně příloha č. 3: Podíl rámců v tisku*).

Jaké faktory se tedy mohly podílet na odlišné podobě národních debat a složení rámců? Prvním znatelným rozdílem je, že v německém tisku byla reflektována vcelku věcná názorová debata politiků i novinářů mezi dvěma protichůdnými názorovými proudy. První z nich - „fiskálně konzervativní“, ve své argumentaci často využíval rámce *sever vs. jih*, *idiosynkratičnosti krize* nebo též motivu „morálního hazardu“. Tento názorový proud prošel pohybem od zdrženlivých pochyb, zda je pomoc nutná, k akceptování apelů na pomoc zasaženým státům. Zastánci „fiskálně konzervativního“ názoru v debatě obhajovali tezi v duchu hesla „solidarita není jednosměrná“ („Solidarität ist keine Einbahnstraße“). Solidarita v jejich pojetí tedy nemůže být bezpodmínečná a měla být spojena s požadavky strukturálních reforem. Preferovaným nástrojem z pohledu této skupiny by především fond ESM, popřípadě jiný již existující institucionální rámec jako například evropský rozpočet (VFR).¹⁷⁹ Tento názor v diskurzu reprezentovaly nejen názory autorů komentářů, ale též vyjádření politiků ze států tzv. spořivé čtyřky (frugal four) – Nizozemska, Rakouska, Dánska a Švédska.

---

¹⁷⁹ Clemens Wergin, „Ein künstlicher Streit ist das Gegenteil von dem, was wir brauchen“, *Die Welt*, 7. dubna 2020, Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database. Dále také v: Sven Afhüppe, „Europa; Solidarität ist nicht umsonst“, *Handelsblatt*, 23. duben 2020, s. 15, Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.; „Weiterhin Streit über Corona-Bonds“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 6. duben 2020, s. 1, Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.; „FORUM; Wo bleibt der Zusammenhalt?“, *Süddeutsche Zeitung*, 20. duben 2020, s. 7, Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.; Jürgen Stark, „Wo ist Europa“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 7. duben 2020, s. 25, Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

Druhý proud, jenž mnohdy využíval rámců *existenciálnosti* a *společných rysů*, v tisku upozorňoval na negativní predikce vývoje hospodářství ve státech jihu Evropy v důsledku pandemie a hospodářskou provázanost Německa se zbytkem Evropy. V reakci na to apeloval na prosazení pomoci těmto státům, a to za využití nástrojů, které se pohybovaly na škále od přijetí dluhopisů až po využití půjček ESM s velmi rozvolněnými pravidly.

V textech, které reflektují argumenty prosazující rychlejší a spíše bezpodmínečnou pomoc, hraje důležitou roli motiv vzájemné závislosti. Často opakovaný motiv vzájemné závislosti v tisku by se dal shrnout následovně: „*Německo sice zvládlo první vlnu pandemie relativně dobře, k prosperitě však potřebuje, aby tuto krizi ustály i jeho obchodní partneři.*“ S těmito názory rezonovaly i zprávy o propadu veřejného mínění o členství v EU v Itálii¹⁸⁰ a také negativní scénáře důsledků dlouhodobého omezení jednotného trhu.¹⁸¹ Tento názor je obsažen nejen v příspěvcích reflektujících postoj zástupců německého průmyslu,¹⁸² ale také v příspěvcích a vyjádření zahraničních politiků, kteří apelojí na přijetí společných dluhopisů.¹⁸³

V českém tisku byl motiv „vzájemné závislosti“ a ohrožení stability unie mnohdy spojen s obavami nad dopady krize na automobilový průmysl.¹⁸⁴ Obdobně jako v německém případě, se taktéž v českém tisku objevovaly „fiskálně konzervativní“ hlasy, které byly kritické k navrhovaným řešením v podobě fondu obnovy a zavedení dluhopisů. Na rozdíl od německého tisku, který frekventovaně informoval o zasedáních ER,

---

¹⁸⁰ Matthias Rüb, „Schlangen, Schakale, Heuschrecken“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2. duben 2020, s. 10, Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

¹⁸¹ Klaus Stratmann, „Dieter Kempf; Jeder muss sich persönlich einschränken“, *Handelsblatt*, 19. březen 2020, s. 8, Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.

Dále také v: Alexander Hagelüken, „MONTAGSINTERVIEW MIT ACHIM TRUGER“, *Süddeutsche Zeitung*, 30. březen 2020, s. 14, Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.; Andrea Canino, „FORUM; Europa wiederbeleben“, *Süddeutsche Zeitung*, 25. duben 2020, s. 22, Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.

¹⁸² Carsten Germis a Susanne Preuß, „Die Autobranche probt den Neustart“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 3. duben 2020, s. 21, Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

¹⁸³ Iratxe García, „Die EU ist für die Menschen da“, *Die Welt*, 23. března 2020, s. 2, Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.; Dorothea Siems, „Sargnagel Corona-Bonds“, *Die Welt*, 31. března 2020, s. 2, Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.; „Die soziale Distanz muss bleiben“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 31. březen 2020, s. 6, Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv

¹⁸⁴ Adam Váchal, „Autoprůmysl tlačí na masivní podporu“, *Hospodářské noviny*, 29. května 2020, s. 7, Eonomia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.

Dále také v Adam Váchal, „Automobilky chystají v Evropě masivní propouštění. O práci přijdou až stovky tisíc lidí“, *Hospodářské noviny*, 16. června 2020, s. 13, Eonomia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií; Ondřej Houska, „Je to nutnost, ne ideologie, hájí Jourová návrh na snížení emisí“, *Hospodářské noviny*, 17. září 2020, s. 6, Eonomia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.

Rady pro hospodářské a finanční věci (ECOFIN) a Evropské skupiny, probíhala debata o solidaritě se zasaženými státy v českém tisku v mnohem menší intenzitě. Nedá se též říci, že by v českém diskurzu mezi sebou interagovaly dva odlišné názorové proudy tak, jak tomu bylo v tisku německém. Spíše než o to, jakou formu by opatření na pomoc zasaženým státům měla vypadat, se debata týkala toho, zda bude dané opatření pro Česko výhodné.

Další výraznou odlišností je fakt, že do debaty v německém tisku mnohem větší míře formou rozhovorů promlouvali zástupci EK¹⁸⁵, ale také vládní představitelé Rakouska¹⁸⁶ nebo Polska¹⁸⁷. Jednou z příčin větší diverzity hlasů v německém mediální diskurzu mohlo být německé předsednictví v Evropské radě začínající v červenci 2020. Tato událost také vstoupila do diskurzu v podobě diskusí a apelů na to, aby se Německo chopilo pozice lídra, který zaručí efektivní řešení post-pandemické krize.

---

¹⁸⁵ Ruth Berschens, „Paolo Gentiloni; Wir dürfen die Fehler der Finanzkrise nicht wiederholen“, *Handelsblatt*, 22. květen 2020, s. 13, Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.

Werner Mussler, „Konjunkturpaket wird ganz Europa helfen“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 8. červen 2020, s. 17, Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.; Sven Afhüppe a Ruth Berschens, „Ursula von der Leyen; Wir müssen uns nicht verstecken“, *Handelsblatt*, 29. červen 2020, s. 7, Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.

¹⁸⁶ „EU sollte Corona-Hilfen als Kredit gewähren“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 27. duben 2020, Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

Dále také v: Sven Afhüppe a Nicole Bastian, „Sebastian Kurz; Da machen wir nicht mit“, *Handelsblatt*, 15. květen 2020, s. 48, Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database

¹⁸⁷ Mathias Bruggmann, „Jadwiga Emilewicz; Ein Angriff auf Europa“, *Handelsblatt*, 18. červen 2020, s. 48, Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database

Dále také v: Gerhard Gnauck, „Wir sollten uns gerade jetzt vor einer Spaltung Europas hüten“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 26. květen 2020, s. 2, Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

4.2. Výsledky analýzy diskurzu

4.2.1. Solidarita v českém tisku

Analýza se nejprve zaměřila na to, jak je solidarita prostřednictvím jazyka *zvýznamňována*, jaké atributy jsou jí připisovány a jak je propojována s kontextem krize. Výsledky analyzovaných textů ukázaly, že evropská solidarita je v českém tisku ustanovena jako žádoucí a správná. Solidaritě je připisován pozitivní „sociální statut“ a v textech bývá též *zvýznamňována*. Pro demonstraci uveďme pár příkladů, jak je solidarita v textech činěna významnou a jaké atributy jsou jí připisovány.

Formulace z komentáře Zbyňka Petráčka „*solidaritu s postiženými regiony přece očekává každý*“¹⁸⁸ dává tomuto pojmu charakteristiku normy, tedy všeobecně žádoucího a očekávaného chování („*solidaritu očekává přece každý*“). Obdobně Jan Macháček v komentáři z května 2020 připisuje solidaritě atribut *sociální aktivity*, která je symbolicky potřeba naplnit a demonstrovat: „*I tak jde o velký krok kupředu. Symbolicky proto, že se **demonstruje solidarita**...*“¹⁸⁹ Atribut očekávanosti je i nepřímo připisován skrze postoj veřejnosti některých členských států: „*Pokud k té emisi nedojde, budou mít voliči ve Španělsku a Itálii pocit, že je EU **nechala na holičkách**.*“¹⁹⁰

Vyloženě pozitivní atribut solidaritě pak připisují ve společném dopise náměstka ministra zahraničních věcí Aleše Chmelaře a německého a francouzského velvyslance Christopa Isranga, respektive Rolanda Galharagua: „*Solidarita členských států Evropské unie v této krizi **zachraňuje životy***“.¹⁹¹ V kontextu jiných aktivit, jako například dopisu předsedů parlamentu Francie, Německa, Itálie a Španělska, lze komentář pocházející z francouzské a německé diplomacie považovat za širší úsilí komunikovat veřejnosti důležitost solidarity a akceschopnost Evropské Unie.

Při pohledu na konkrétní obsah toho, jak mluvčí solidaritu konkrétně definují se ovšem objevuje větší škála pohledů. Shoda se objevuje na hodnocení navrhovaných instrumentů solidarity, které využívají společný dluh. V komentářích i rozhovorech je možnost společného dluhového nástroje popisována jako něco nežádoucího. Význam,

---

¹⁸⁸ Zbyněk Petráček, „Pomáhat bohatým?“, *Lidové noviny*, 15. května 2020, s. 8. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií

¹⁸⁹ Jan Macháček, „Jih opuštěn, sever využít“, *Lidové noviny*, 15. dubna 2020, s. 8. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.

¹⁹⁰ Ibid.

¹⁹¹ Christoph Israng, Roland Galharague, a Aleš Chmelař, „Současnou krizi bez EU nezvládneme“. *Právo*, 30. dubna 2020, s. 27. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.

jaký je tomuto postoji v českém diskurzu připisován lze ilustrovat vyjádřením českého premiéra Andreje Babiše: „*Fond obnovy je plánován jako nástavba nad už fungujícími mechanismy. Klíčové je, aby nesloužil jako nástroj kolektivního zadlužení, ale aby se definovaly jasné priority a sektory, kterým bude třeba pomoci.*“¹⁹² Všimněme si, že Babiš tento postoj dokonce zvýznamňuje formulací „*klíčové je*“.

Zdráhavý až odmítavý postoj k instrumentům solidarity, které využívají společný dluh, je možné vysledovat i přes další „okruh“ diskurzu dle Geeho. Perspektivou „okruhu“ *znakových systému a vědění* v textech dominuje ekonomicko-politický diskurz, který privilejuje formy poznání založené na ekonomických analýzách a názorech odborníků. Tento prvek je zřetelný kupříkladu v komentářích Jana Macháčka, v nichž si vypůjčuje argumenty amerických a evropských ekonomů k hospodářské situaci EU. Dále se toto projevuje akcentováním fiskální omezitelnosti jako žádoucí a správné vlastnosti. Ilustrovat negativní význam dluhu mohou i slova premiéra Babiše: „*Od roku 2014 jsem jako ministr financí důsledně snižoval dluh a naše veřejné finance jsou ve vynikající kondici stejně jako náš finanční sektor. Máme výborný rating.*“¹⁹³

Zadlužování jako nežádoucí *politickou aktivitu* lze ilustrovat i komentářem Miloše Balabána k diskusi mezi členskými státy EU: „*Jenže solidarita založená na **nemalém** dluhu, se nemusí všem líbit. Výhrady uplatňuje především tzv. šetrivá čtyřka (Dánsko, Nizozemsko, Švédsko, Rakousko), **hodně přemýšlet musíme i u nás.***“¹⁹⁴ Dluh je v tomto úryvku zvýznamňován a činěn důležitým i pro Česko. Balabánův výrok také poukazuje na motiv odlišných očekávání náplně solidarity, který je reflektován i v komentářích od Petrůčka a Macháčka v *Lidových novinách*. Macháček odlišné představy o solidaritě ilustruje prostřednictvím názorů členských států: „*jižní státy považují eurobondy za zkoušku evropské solidarity, zatímco severní státy v nich vidí riziko vzniku neudržitelného dluhu.*“¹⁹⁵ Petrůček přímo konstatuje, že: „*slovo solidarita získává v EU různé významy. Vezměme si migrační krizi. Jedni spatřují solidaritu ve společné ochraně vnější hranice EU, jiní v přerozdělování migrantů či běženců.*“¹⁹⁶ Petrůček v článku dále polemizuje, zda jsou státy schopny se shodnout na obsahu solidarity i během pandemické krize.

---

¹⁹² Iveta Křížová, „Babiš: Výroba léků musí zpět do Evropy“, *Lidové noviny*, 27. dubna 2020, s. 1. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.

¹⁹³ Křížová, „Babiš: Výroba léků musí zpět do Evropy“, *Lidové noviny*, 27. dubna 2020, s. 1.

¹⁹⁴ Miloš Balabán, „Velké ambice a tvrdá realita“, *Právo*, 12. června 2020, s. 6. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.

¹⁹⁵ Macháček, „Jih opuštěn, sever využit“, 8.

¹⁹⁶ Ibid.

Co se týče toho, jak je v člancích solidarita propojována s krizí a jejím kontextem, analýza zaznamenala v textech prvky, které poukazují na vzájemnou závislost států a význam spolupráce. Například místopředsedkyně EK Věra Jourová v rozhovoru propojuje jednotu členských států s řešením krize a konkrétními rozhodnutími o společném rozpočtu: „*Debata, kolik se do rozpočtu vloží a kolik z toho budou granty nejpostiženějším státům, teď ukáže, do jaké míry cítíme, že jsme skutečně všichni na jedné, evropské, lodi.*“¹⁹⁷ Chmelař, Isrand a Galharague pak propojují bezprecedentní význam krize se spoluprací v EU: „*Svět čelí bezprecedentní pandemii a Evropané se spojují, aby chránili a léčili své obyvatele a pomohli nejvíce postiženým zemím a regionům.*“¹⁹⁸ Prvek propojení s ostatními státy z pohledu Česka používá i Andrej Babiš ovšem více z ekonomické perspektivy: „*Pro Česko coby menší ekonomiku orientovanou na export, která vyváží z 87 procent do zemí EU, je zásadní, aby znovu začal fungovat půlmiliardový vnitřní trh.*“¹⁹⁹

Druhá skupina otázek se soustředila na to, jaké identity a vztahy jsou v diskurzu připisovány aktérům, státům a institucím? Zodpovězení těchto analyticko-diskurzivních otázek napoví o představách autora textu, nebo aktéra, který v něm vystupuje o jeho představách o podobě EU a její fungování. To, jaké aktéry, instituce a identity upřednostňuje ovlivňuje preferovanou formu opatření zavádějící solidaritu. V českém tisku se objevuje řada různých identit a vztahů. Není výjimkou, když autoři i politici v textech kombinují více identit i vztahů naráz.

Příkladem lze uvést premiéra Andreje Babiše, který přebírá identitu „schopného hospodáře“, když se vyjadřuje k finanční situaci Česka v počátku pandemie: „*Od roku 2014 jsem jako ministr financí důsledně snižoval dluh a naše veřejné finance jsou ve vynikající kondici*“²⁰⁰. Ve svých vyjádřeních o jednáních na Evropské radě, pak přejímá použitím množného čísla první osoby kolektivní identitu tohoto orgánu: „*Na jednání Evropské rady jsme mluvili o základních parametrech fondu. Bud' se dohodneme na posílení rozpočtu EU... a budeme financovat více projektů.*“²⁰¹ Oba případy se dají zařadit do zastřešující identity „aktivního řešitele problémů“.

Všimněme si, že v případech, kdy se Babiš vyjadřuje o jiných institucích než o ER, využívá naopak jazykových prvků, které navozují odstup a vzdálenost. Příkladem je jeho

---

¹⁹⁷ Kateřina Šafaříková, „Musíme zase k lidem“. *Hospodářské noviny*, 30. dubna 2020, s. 10. *Economia a.s.* Dostupné z: [NewtonOne archiv tištěných médií](#).

¹⁹⁸ Israng, Galharague a Chmelař, „Současnou krizi bez EU nezvládneme“, 27.

¹⁹⁹ Křížová, „Babiš: Výroba léků musí zpět do Evropy“, 1.

²⁰⁰ *Ibid.*

²⁰¹ *Ibid.*

vyjádření o roli EK, kdy používá zástupné označení Brusel („role **Bruselu** v této krizi se od začátku trochu přeceňuje“²⁰²), v jiných formulacích zase implikuje jasně vymezený až podřízený vztah instituce, která plní úkoly („komise se musí zaměřit“²⁰³).

Věra Jourová pracuje s identitami národností členských států („Italové, Španělé“), vždy je však rámuje do zastřešující identity „Evropanů“. Autoři z diplomatického prostředí Chmelař, Israng a Galharague pak převážně užívají identitu „spolupracujících Evropanů“ („Jako Evropané nyní přijímáme rozhodnutí...“, „Evropané se spojují...“; „Evropané stojí před společnou výzvou...“²⁰⁴). Výše uvedené příklady naznačují, že to, zda mluvčí přebírá identitu bližší spíše k té národní či evropské, ovlivňuje jeho blízkost a vystavení prostředí evropských institucí.

V kontrastu s těmito texty jsou v člancích politických komentátorů využívány prvky „vztahů“ a „identit“ způsobem, který může navodit větší odstup a vzdálenost evropských institucí. Příkladem uveďme formulaci o absenci informací z EK vyjádřenou prostřednictvím metonymie – tedy přeneseného označení pro evropské instituce: „to, co z **Bruselu** nezaznělo.“²⁰⁵ V některých úryvcích z komentářů, které komentují aktivitu některých z politiků často schází při oslovení jejich funkce, což může mít více efektů. Jednak může popisovanou činnost personifikovat s konkrétní osobou a jednak také snížit její význam opomenutí funkce (Př.: „myslela těmi „nejpostiženějšími regiony“ von der Leyenová právě tohle?“²⁰⁶; „Naštěstí to prý Angela Merkelová s Emmanuelem Macronem pochopili.“²⁰⁷)

Nedá se říci, že by způsob, jakým autoři naplňují sedm „okruhů“ diskurzu byl jednotný. Naopak jsou texty jazykově pestré. I tyto drobné jazykové nuance, jako větší míra užívání prvků vykreslujících odstup od institucí, však mohly přispět k tomu, že diskuse o opatřeních evropské solidarity mohla být vnímána jako „vnější“ záležitost, prosazována Evropskou komisí a některými členskými státy, která není pro Česko prioritní.

---

²⁰² Křížová, „Babiš: Výroba léků musí zpět do Evropy“, 1.

²⁰³ Ibid.

²⁰⁴ Israng, Galharague a Chmelař, „Současnou krizi bez EU nezvládneme“, 27.

²⁰⁵ Petráček. „Pomáhat bohatým?“, *Lidové noviny*, 15. května 2020, s. 8

²⁰⁶ Ibid.

²⁰⁷ Jan Macháček, „Transformace možností“. *Lidové noviny*, 5. června 2020, s. 11.

4.2.2. Solidarita v německém tisku

Jaké informace analýza diskurzu německého tisku přinesla o tom, jak je solidarita prostřednictvím jazyka zvýznamňována? Jaké atributy jsou jí připisovány? Prvním zjištěním, které se opakuje napříč zkoumanými články, je *zvýznamňování* solidarity tím, že je v textech vícekrát opakována. Nejenže je solidarita v německých textech víc opakována, je také přítomna v znatelně větším počtu. Poměr výskytu slova solidarita na počet článků v korpusu totiž ukazuje, že v německém diskurzu je slovo solidarita užíváno dvakrát častěji než v diskurzu českém.²⁰⁸

Některé články, především ty, v nichž vystupují zástupci evropských institucí, *zvýznamňují* pojem solidarity skrze důraz na její důležitost pro evropskou integraci a soudržnost členských států. Jako příklad lze uvést společný dopis předsedů parlamentů ze zemí západní Evropy, který připisuje solidaritě význam skrze její označení jako princip, jenž vedl k založení EU. „*Solidarita, jež vedla k založení EU, nečinila žádné rozdíly na základě historie, rozvoje nebo odpovědnosti jednotlivých zemí.*“²⁰⁹ Všimněme si, že formulací „*nečinila žádné rozdíly*“ dokonce solidaritě v textu připisují univerzální charakter. Eurokomisař pro obchod Dombrovskis solidaritu označuje za důležitou. Nepřímo ji také připisuje podíl na záchraně pracovních míst, když hovoří o programu EK ke zmírnění rizik nezaměstnanosti: „*Současná pandemie zdůrazňuje význam komplexní evropské solidarity a pružné, ale koordinované reakce, zejména pokud jde o pracovní místa.*“²¹⁰ Eurokomisař pro hospodářství Gentiloni zase v rozhovoru *zvýznamňuje* solidaritu tím, že ji označuje za nezbytnou: „*Zdá se, že vědomí toho, že je solidarita nezbytná, roste každým dnem.*“²¹¹ Nepřímo také implikuje, že je potřebná pro překonání pandemické krize.

Pohledem okruhu diskurzu *politiky sociálních statusů* jsou ve většině textů solidaritě připisovány pozitivní atributy. Solidarita je vnímána jako něco žádoucího a vhodného. Naopak nesolidární chování je v některých textech komunikováno jako „nežádoucí“

---

²⁰⁸ Z fulltextové vyhledávání klíčového slova solidarita a jeho v software *Atlas.ti* vychází 0,65 výskytů slova solidarita na jeden článek z německých deníků (163 výskytů napříč 249 články) a u českých pouze 0,28 (24 výskytů napříč 86 články).

²⁰⁹ Pozn.: Všechny citace z německých deníků byly přeloženy autorem práce. Citace v originálním znění: „*Europäischen Union führte, unterschied nicht nach Geschichte, Entwicklung oder Verantwortung eines Landes*“

Schäuble, Batet, Ferrand a Fico, „Die Unterschiede nicht eineben“, s. 8.

²¹⁰ Valdis Dombrovskis, „Wir können noch drauflegen“, *Handelsblatt*, 31. březen 2020, s. 48. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.; Kaiser, „Wir müssen auch die EU retten“.

²¹¹ V originálním znění: „*Das Bewusstsein dafür, dass Solidarität nötig ist, scheint mir jeden Tag ein wenig mehr zu wachsen.*“; Tobias Kaiser, „Wir müssen auch die EU retten“, *Die Welt*, 4. dubna 2020, Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.

a „zavrženíhodné“.²¹² Například německá kancléřka Angela Merkel nesolidární chování označila jako hrozbu pro evropskou jednotu: „*Ten, kdo nyní neprojevuje solidaritu, ohrožuje evropské sjednocení, a tím i nejcennější úspěch evropských poválečných dějin.*“²¹³ Mimo solidaritu je také kladen důraz na spolupráci, komunitní smýšlení a konstruktivní přístup.²¹⁴ V tomto duchu se vyjadřuje předsedkyně frakce *progresivní aliance socialistů a demokratů (S&D)* v Evropském parlamentu, která označila individualismus za nežádoucí vlastnost, což podtrhuje využitím jmen známých filozofů: „*Příliš jsme se zaměřovali na makroekonomický růst a zanedbali služby obecného zájmu. ... Globalizoval se individualismus, konzumní kultura a osamělost. Filozofové a sociologové jako Gilles Lipovetsky a Zygmunt Bauman nás před tím varovali již dlouho.*“

Z analýzy diskurzu vyplývá, že v analyzovaných článcích panuje shoda na tom, že je solidarita důležitá a žádoucí. Odlišnosti se objevují spíše v tom, jaké atributy novináři a politici připisují konkrétním opatřením. Zatímco například zástupci komise a někteří evropští politici popisují společné dluhopisy jako žádoucí a vhodné („*Potřebujeme program evropské hospodářské obnovy, který by měl být financován vydáváním dluhopisů.*“²¹⁵), jiní zdůrazňují limity solidarity a závazky, které se pojí s finanční solidaritou. Skeptické názory k zavádění fondu obnovy, a hlavně pak k možnosti zavedení společných dluhů *zvýznamňují* závazky vyplývající ze solidarity a její limity. Sven Afhüppe si ve svém komentáři pro *Handelsblatt* pokládá řečnickou otázku, zda je možné poskytovat solidaritu „*bez jakékoliv kontroly*“ a „*bez limitu*“.²¹⁶ Christoph B. Schiltz pak solidaritě nastavuje limity tím, že jí podřazuje národní suverenitě a zodpovědnosti politiků: „*Solidarita je důležitou evropskou kategorií, ale klíčová je také národní suverenita a odpovědnost národních politiků vůči voličům své země.*“²¹⁷

---

²¹² Klaus Regling, „Der Moment für Solidarität in Europa ist jetzt“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 3. duben 2020, s. 18. *Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH*. Dostupné v: *Frankfurter Allgemeine Archiv*.

²¹³ V originálním znění: „*Wer jetzt nicht solidarisch ist, gefährdet die europäische Einigung und damit die kostbarste Errungenschaft der europäischen Nachkriegsgeschichte.*“

„*Corona-Solidarität in Europa*“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 15. duben 2020, s. 6. *Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH*. Dostupné v: *Frankfurter Allgemeine Archiv*.

²¹⁴ Kaiser, „Wir müssen auch die EU retten“.

²¹⁵ V originálním znění: „*Wir brauchen ein europäisches Konjunkturprogramm, und das sollte durch die Ausgabe von Anleihen finanziert werden.*“; Kaiser, „Wir müssen auch die EU retten“.

²¹⁶ Sven Afhüppe, „Europa; Solidarität ist nicht umsonst“, *Handelsblatt*, 23. duben 2020, s. 15, *Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG*. Dostupné v: *Factiva database*.

²¹⁷ V originálním znění: „*Solidarität ist eine wichtige europäische Kategorie, aber nationale Souveränität und die Rechenschaftspflicht nationaler Politiker gegenüber den Wählern ihres Landes sind auch zentral.*“ Christoph B. Schiltz, „Grenzen der Solidarität“, *Die Welt*, 9. dubna 2020, Axel Springer SE. Dostupné z: *Factiva database*.

Diskurz solidarity v německém tisku dále charakterizují dva prvky. Zaprvé role solidarity v řešení krize, která je označována za „bezprecedentní“. Zadruhé pak zdůrazňování vzájemné propojenosti a závislosti členských států EU. Oba tyto prvky lze ilustrovat na vyjádření kancléřky Angely Merkel „*Je v nejlepší zájmu všech členských států zachovat silný jednotný evropský trh a vystupovat před světem jednotně. Počítám s tím, že členské státy mají v této mimořádné situaci silný zájem na společném postupu.*“²¹⁸ Propojení států ilustruje i vyjádření ekonomky Moniky Schnitzer: „*V EU jsme hospodářsky tak úzce provázáni, že se nám nepodaří nastartovat naše národní hospodářství, dokud tomu tak nebude i v ostatních zemích EU.*“²¹⁹

Pokud se podíváme na to, co analýza diskurzu odhalila o identitách a vztazích, které jsou v diskurzu aktérům, státům a institucím připisovány, zjistíme, že mnoho prvků je má německý tisk společný s tím českým. V textech se shodně objevují jak národní, evropské i institucionální identity. Afinity mluvčího k evropským institucím se zdá též hrát roli v tom, zda mluvčí využívá spíše identitu národní, evropskou či obojí. Stejně jako u otevřeného dopisu velvyslanců Německa a Francie v českém tisku je Evropská identita nejvýrazněji přítomná ve společném dopisu předsedů parlamentů západoevropských zemí. Autoři obdobným způsobem v textu apelují na Evropany a hojně využívají množného čísla („[My] dnes **slavíme** Den Evropy... Jako **Evropané máme** také společnou odpovědnost za stabilitu a rozvoj našich sousedních zemí.“²²⁰). Eurokomisaři Dombrovskis a Gentiloni zdůrazňují evropskou identitu. Dombrovskis se také staví do role aktivního krizového manažera“, který vypomáhá státům a firmám.²²¹

Využívání „okruhu“ diskurzu *vztahů* k navození vzdálenosti a odstupu institucí od čtenáře, tak jak je tomu v českém tisku, se sice v analyzovaných článcích z německých deníků taktéž objevuje, nicméně velmi sporadicky. Metonymie „Bruselu“ použil pouze Christoph B. Schiltz ve svém komentáři pro *Die Welt* („*Samozřejmě i Italové musí být*

---

²¹⁸ V originálním znění: „*Es liegt im ureigenen Interesse aller Mitgliedsstaaten, einen starken europäischen Binnenmarkt zu erhalten und in der Welt geschlossen aufzutreten. Ich setze darauf, dass die Mitgliedsstaaten in einer so außergewöhnlichen Situation ein hohes Interesse an Gemeinsamkeiten haben.*“

Daniel Brössler a Stefan Kornelius, „ANGELA MERKEL IM INTERVIEW“, *Süddeutsche Zeitung*, 27. červen 2020, s. 2. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.

²¹⁹ V originálním znění: „*Wir sind in der EU wirtschaftlich so eng verflochten, dass wir unsere nationale Wirtschaft gar nicht wieder in Schwung bringen können, solange dies in den anderen EU-Ländern nicht auch der Fall ist.*“

Donata Riedel, „Interview Monika Schnitzer; Man sollte den EU-Haushalt erweitern“, *Handelsblatt*, 7

²²⁰ Schäuble, Batet, Ferrand a Fico, „Die Unterschiede nicht einebnen“, s. 8.

²²¹ Valdis Dombrovskis, „Wir können noch drauflegen“, *Handelsblatt*, 31. března 2020, s. 48. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.; Kaiser, „Wir müssen auch die EU retten“.

*kontrolování Brusel.*²²²) Identita využitá ve vyloženě negativním znění se objevuje v analyzovaných německých člancích pouze dvakrát. První příklad připisuje identitu „finančně rozmazlených východoevropských členů EU“ státům, které se zdráhají projevit solidaritu.²²³ Tato identita v textu plní funkci negativního případu „nesolidárního chování“. Druhý negativní příklad se objevuje v souvislosti s kritikou navrhovaných společných dluhopisů, kdy Christoph B. Schlitz využívá identitu „rozhazovačných a zkorumpovaných Italů“. „*Mělo by být samozřejmé, že finanční pomoc v Itálii, kde je mafie stálou součástí celé země a jen čeká na novou spršku peněz z Bruselu, je vynakládána výhradně ve zdravotnictví a nekončí v italském sociálním a daňovém systému.*“²²⁴ V tomto případě zase využívá Schlitz této identity k argumentaci proti distribuci financí z fondu obnovy skrze granty a nikoliv půjčky.

Ani v německém tisku nejsou „okruhy“ diskurzu dle Geeho naplňovány stejným způsobem. Vyjádření o solidaritě, roli států a EU však mají společné prvky. Pokud bychom měli tyto prvky shrnout do jedné věty, solidarita by byla popsána jako „významná, stěžejní pro překonání krize, a jako důležitý princip unie“. Od států je pak mnohdy očekáváno „konstruktivní jednání“ a „komunitní přístup“, v němž je pomoc zasaženým zemím vnímána jako žádoucí a normální. Způsob, jakým autoři a mluvčí v textech naznačují, že v německém tisku je se v mnohem menší míře objevují výrazy, které by navozovaly odstup od evropských institucí, nebo jejich „cizorodý“ charakter.

---

²²² V originálním znění: „*Natürlich müssen die Italiener von **Brüssel** auch kontrolliert werden.*“ Schiltz, „Grenzen der Solidarität“, *Die Welt*, 9. dubna 2020.

²²³ Philipp Fritz, „Osteuropas neues Gefühl, Zahlmeister zu werden“, *Die Welt*, 26. května 2020, Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.

²²⁴ V originálním znění: „*Es sollte selbstverständlich sein, dass die Finanzhilfen in Italien – wo die Mafia landesweit eine feste Größe ist und nur wartet auf einen neuen Geldregen aus Brüssel - ausschließlich im Gesundheitsbereich ausgegeben werden und nicht in Italiens Sozial- und Steuersystemen landen.*“ Schiltz, „Grenzen der Solidarität“, *Die Welt*, 9. dubna 2020.

Závěr

Magisterská diplomová práce se zaměřovala na diskurz solidarity v českých a německých médiích. Cílem této práce bylo jednak analyzovat přítomnost a frekvenci krizových rámců, které mohou vyvolávat větší či menší podporu solidarity, jednak také prozkoumat, jakým způsobem byl komunikován pojem solidarita ve vybraných článcích z českých a německých deníků. K zodpovězení těchto otázek byla aplikována kombinace analýzy rámců a analýzy diskurzu. V rámci praktické části této práce byly analyzovány články ze čtyř nejčtenějších zpravodajských deníků z Německa (*Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Handelsblatt*, *Süddeutsche Zeitung*, *Die Welt*) a Česka (*Hospodářské noviny*, *Lidové noviny*, *Mladá fronta DNES a Právo*), které se věnovaly tématu pandemické krize na unijní úrovni.

V souladu s původními očekáváními kvantitativní analýza odhalila převahu rámců odvozených od Ferrary et al., které jsou pozitivně asociovány s podporou veřejnosti. Nejčteněji zastoupeným pozitivním rámcem byla *existenciálnost krize*. Analýza však též překvapivě odhalila velký počet dalších induktivně odvozených rámců. Konkrétně byl ve velkém počtu identifikován rámeček *distributivní*, který byl zaznamenán především v českém tisku, kde byl dokonce nejpočetnější (o jeden záznam více než rámeček *existenciálnosti*).

Dále byl identifikován rámeček *sever vs. jih*, který se naopak vyskytoval více v tisku německém. Stejně tak jako rozložení článků, byla většina sledovaných rámců koncentrována do prvních pěti měsíců zkoumaného období, tedy mezi březnem a červnem 2020. Tato perioda se překrývá s počátkem pandemie a také vyjednáváním o opatření postpandemické obnovy, které vyústilo v přijetí NGEU. Ve srovnání s debatou o fondu obnovy bylo téma společného nákupu vakcín v tisku málo frekventované.

Z analýzy vyplývá, že debata v českém prostředí byla převážně zaměřena na otázku rozdělení prostředků opatření post-pandemické obnovy. V českém diskurzu byl fond obnovy a další navrhovaná opatření hodnoceny zejména skrze perspektivu výhodnosti pro zemi. *Distributivní rámeček* byl hojně využíván představiteli české vlády. Jedním z důvodů „*distributivního* charakteru“ debaty mohlo být zacílení politické komunikace na euroskepticky založené voliče. Dalším z vysvětlení by mohla být absence komunikace vládních představitelů ohledně diskutovaných návrhů vůči veřejnosti v počátcích krize. Z toho důvodu mohlo být později pro vládu složitější obhájit opatření, v nichž nelze Česko před domácími voliči prezentovat jako příjemce zdrojů. Fakt, že byl tento rámeček používán zejména vládními politiky, je v souladu s původními zjištěními akademického výzkumu

o dominanci předsedů vlád a vlivných vládních politiků v mediálním diskurzu o evropských záležitostech.

Ze srovnání obou mediálních diskurzů vyplývá, že v německém tisku se na rozdíl od českého odehrávala věcná diskuse dvou názorových proudů – „otevřeně solidárního“ proudu zastávající návrhy na zavedení společných dluhopisů a „fiskálně konzervativního“, který naopak vyjadřoval skepsi k zavádění nových instrumentů. V německé debatě silně rezonovala možnost rozpadu eurozóny a ohrožení stability, čemuž odpovídá i výsledek analýzy rámců, kdy rámec *existenciálnosti* tvořil více než třetinu záznamů. I když akademická literatura problematizuje, vnímání čisté pozice států vůči solidaritě jako determinantu postoje veřejnosti k solidaritě, analýza odhalila relativně velký počet rámců *sever vs. jih*. Tento výsledek naznačuje, že dělení států do skupin dle jejich pozice v diskurzu přetrvává přinejmenším v podobě narativ, k němuž se politici i novináři uchylují.

Dalším výrazným kontrastem mezi českým a německým tiskem je mnohem vyšší četnost, s níž v německém tisku vystupovali zástupci evropských institucí a členové vlády dalších členských zemí. Větší prezence zahraničních aktérů v německém diskurzu mohla být způsobena tím, že SRN od 1.7.2020 převzala rotační předsednictví ER. Ostatně náplň předsednictví během pandemie a role Německa jako lídra při řešení krize bylo významným tématem v tisku.

Analýza diskurzu ukázala, že solidaritě byly v tisku přisuzovány pozitivní atributy. Aktéři promlouvající skrze tisk ji považovali za významnou a žádoucí. Český i německý diskurz o solidaritě je plný jazykových nuancí. Nicméně z výsledků lze vyvodit následující závěry. V analyzovaných článcích z německého tisku se solidarita objevovala mnohem frekventovaněji než v českém tisku. Německý diskurz ve spojitosti se solidaritou kladl větší důraz na její stěžejní roli pro překonání krize. V českém tisku je výrazněji zastoupen zdráhavý postoj ke společnému zadlužení. V českých denících bylo dále více využíváno jazykových obrátů, které navozují větší odstup od Unijních institucí a představitelů.

Velký počet rámců *existenciálnosti* krize a také důraz na vzájemnou závislost mezi členskými státy naznačuje, že důležitým atributem solidarity je reciprocita, respektive pomoc „ve vlastním zájmu“, kdy se aktéři obávají, že by je krize mohla zasáhnout také nebo, že bez pomoci zasaženým státům dopadne krize na všechny větší měrou. Výsledek výzkumu potvrzuje, že u krize s vnějším původem jako je pandemie se vyskytuje větší míra pozitivních atributů.

Relativně malý počet rámců *společných rysů* v českém tisku společně s dominancí *distributivního* rámce příliš nenapovídá obrazu rozšíření pocitu „sounáležitosti s komunitou“ v počátku pandemie, jak o něm hovoří Genschel a Jachtenfuchs. Je otázka nakolik se rozšíření „teritoriální škály“ (*debordering*) mohlo projevit na způsobu rámcování krize. Výsledky analýzy diskurzu, které ukazují jak společné, tak i rozdílné rysy vymezení solidarity, jsou v ohledu otázky platnosti či neplatnosti jejich teze spíše nevypovídající.

Diplomová práce otestovala krizové rámce na případu České republiky, která nebyla zařazena do studie Ferrara et al., z níž tyto rámce vycházejí. Dalším přínosem práce je poskytnutí empirických poznatků o českém diskurzu solidarity, který byl předmětem výzkumu v mnohem menší míře než diskurzy v jiných členských zemích. Fakt, že krizové rámce Ferrara et al. nejsou jedinými dominantními narativy v diskurzu demonstruje důležitost výběru pestrého reprezentativního vzorku pro transnacionální studie.

Využití smíšené metody práce poskytlo možnost téma solidarity zkoumat jak z kvantitativního, tak i kvalitativního hlediska. Nevýhodou zvolených analytických postupů byla jejich časová náročnost. Slabinou využití analýzy rámců v diplomové práci je fakt, že bývá často prováděna více výzkumníky, kteří zkoumané texty kódují, což umožňuje nejen analyzovat větší počet textů, ale také zvyšuje spolehlivost výsledků. Nicméně i tak se analýza rámců i v kombinaci s kvalitativně zaměřenou analýzou diskurzu jeví jako použitelná metoda pro potřeby diplomového projektu.

Tato práce poskytla přehled o způsobu rámcování pandemické krize a nuancované porozumění toho, jak byl vymežován pojem solidarity v českém a německém tisku. Výzkumné metody odhalily shodné prvky, ale i významné rozdíly v mediálních diskurzech obou zemí.

Summary

The master's thesis investigates the discourse of solidarity in the Czech and German press during the COVID-19 pandemic. It aimed to analyse the presence and frequency of crisis frames that influence support for solidarity and scrutinized how the concept of solidarity was communicated in selected newspapers from both countries. To achieve these objectives a combination of frame analysis and discourse analysis was employed. The analysis was conducted on text from the four most-read daily newspapers (tabloids were excluded) in Germany and the Czech Republic. The corpus of analysed texts covered the discussions

about the pandemic crisis at the EU level.

In line with the expectations, the frame analysis revealed a prevalence of frames derived from Ferrara et al., which are positively associated with public support. The most common positive frame was the existentialism of the crisis. Surprisingly, a significant number of inductively derived frames were also identified. While the distributive frame was particularly prominent in the Czech press, being the most frequent frame. The analysis identified a notable share of the *north vs. south* frame in the German press. However, this frame was not as numerous as the *distributive* frame in the Czech press. Considering the time dimension of the frames, most of the frames observed were concentrated in the first five months of the investigated period - i.e. between March and June 2020. This period coincides with the onset of the pandemic and with the negotiation of the post-pandemic recovery measures that resulted in the adoption of the NGEU. Unlike the debate on the recovery fund, the topic of joint procurement of vaccines has received little press coverage

As the results show, the Czech debate predominantly centred on the topic of the distribution of post-pandemic recovery measures. Thus, the theme of the benefits of the measures and the urge to obtain more resources for the country was emphasised in the Czech press. One of the most vocal proponents of the distributive frame was the representatives of the Government. The „distributive character“ of the Czech debate could be a consequence of the targeting of political communication on eurosceptic voters. Another explanation may lie in the lack of communication by government officials about the proposals to the public at the beginning of the crisis, which may have made it more difficult for the government to later advocate measures in which the Czech Republic could not be presented to domestic voters as a beneficiary of the funds.

In contrast, the German press discourse on European solidarity featured a substantive dialogue between the advocates of more substantial and less restrictive financial aid and "fiscally conservative" sceptics. The potential break-up of the euro area and threats to stability were significant themes, with the existential frame being prominent. Despite academic literature challenging the impact of net positions on public attitudes towards solidarity, the *north vs. south* frame persisted in the German discourse, indicating a persistent saliency of the dispute between the group of states. Another notable distinction between the two national media was the frequent appearance of representatives of European institutions as well as foreign government officials and politicians in the German press.

Discourse analysis revealed that solidarity was generally portrayed positively in both the Czech and German press. While linguistic nuances varied, the German discourse emphasized solidarity's central role in overcoming the crisis more frequently than the Czech discourse. Czech newspapers exhibited a more reluctant attitude towards common debt and used language suggesting a greater distance from EU institutions and representatives. The frequent use of existential crisis frames and emphasis on interdependence among member states suggest that reciprocity and „self-interested“ assistance are crucial attributes of solidarity. The findings support the idea that crises with external origins, like pandemics, tend to have more positive attributes in solidarity discourses.

The relatively small number of commonality frames in the Czech press, together with the dominance of the distributive frame, does not suggest an image of the widespread sense of „belonging to a community“ at the onset of the pandemic, as Genschel and Jachtenfuchs pointed out. However, it is questionable to what extent the expansion of the „territorial scale“ may have been reflected in the framing of the crisis. The findings of the discourse analysis, which show both commonalities and differences in the deliberations of solidarity, are rather inconclusive with regard to the validity of their claims.

This thesis tested crisis frames defined by Ferrara et al. in a Czech context, providing new empirical insights into the less-studied Czech solidarity discourse. The findings highlight the importance of a diverse representative sample for transnational studies, as not all dominant narratives align with Ferrara et al.'s crisis frames. In conclusion, this thesis provides a nuanced understanding of how solidarity was framed in Czech and German media during the pandemic, revealing significant differences and commonalities in their discourses.

Použitá literatura

Literatura

Monografie:

- Drulák, Petr eds. *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008.
- Galpin, Charlotte. *The Euro crisis and European identities: Political and media discourse in Germany, Ireland and Poland*. Springer, 2017.
- Gee, James Paul. *An introduction to discourse analysis: Theory and method*. New York: Routledge, 2014.

- Krippendorff, Klaus. *Content analysis: An introduction to its methodology*. New York: Sage publications, 2018.
- O'keeffe, Anne. „Media and discourse analysis“. *The Routledge handbook of discourse analysis*. Routledge, 2013.
- Pensky, Max. 2008. *The ends of solidarity: discourse theory in ethics and politics*. Albany: State University of New York Press.
- Sedláková, Renata. *Výzkum Médii Nejužívanější Metody A Techniky*. Praha: Grada, 2015
- Trampota, Tomáš a Vojtěchovská, Marina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010.

Příspěvky ve sbornících:

- Gordon, Cynthia. „Framing and positioning“. *The handbook of discourse analysis* (2015): 324-345.
- Schmidt, V.A., 2012. Discursive institutionalism. Scope, Dynamics, Philosophical Underpinnings. In: F. Fischer, and H. Gottweis, ed. *The Argumentative turn Revisited: public policy as communicative practice*. Durham, NC: Duke University Press, 85–113.
- Schmidt, Vivien A. „EU Leaders' Ideas and Discourse in the Eurozone Crisis: A Discursive Institutional Analysis“. *EU Foreign Policy through the Lens of Discourse Analysis*. Farnham: Ashgate, 2016. 245-264.
- Tankard, James W. „The empirical approach to the study of media framing“. In *Framing public life*. Stephen D. Reese et al. New York: Routledge, 2001. 111-121.
- Van Dijk, Teun A. „Critical discourse analysis“. In *The handbook of discourse analysis* (2015): 466-485.
- Wodak, Ruth, and Salomi Boukala. „Talking about solidarity and security in the age of crisis: The revival of nationalism and protectionism in the European Union—a discourse-historical approach“. In: *EU Foreign Policy through the Lens of Discourse Analysis*. New York: Routledge, 2016. 171-190.

Odborná periodika:

- Achillefs Papageorgiou, a Waltteri Immonen, „How supranational institutions benefit from crises: Member states' solidarity and the EU's image during the COVID-19 pandemic“, *European Union Politics* 24, č. 3 (2023), 601-621.
- Alharbi, Ahlam, and Mary Rucker. „Discursive practices of the performative theory of solidarity discourse“. *Language Sciences* 95 (2023): 1-12.
- Boomgaarden, Hajo G., et al. „Across time and space: Explaining variation in news coverage of the European Union“. *European Journal of Political Research* 52. č. 5 (2013): 608-629.
- Brändle, Verena K., Olga Eisele, and Hans-Jörg Trenz. „Contesting European solidarity during the „refugee crisis“: A comparative investigation of media claims

- in Denmark, Germany, Greece and Italy“. *Mass Communication and Society* 22. č. 6 (2019): 708-732.
- De la Porte, Caroline, a Mads Dagnis Jensen. „The next generation EU: An analysis of the dimensions of conflict behind the deal“. *Social Policy & Administration* 55. č. 2 (2021): 388-402.
  - De Wilde, Pieter. „Media logic and grand theories of European integration“. *Journal of European Public Policy* 26. č. 8 (2019): 1193-1212.
  - Della Corte, Francesco Saverio. „The EU Vaccines Strategy: A Missed Opportunity for EU Public Health?“. *European Journal of Risk Regulation* (2023): 1-13.
  - Deters, Henning, a Federica Zardo. „The European Commission in Covid-19 vaccine cooperation: leadership vs coronationalism?“. *Journal of European Public Policy* 30. č. 6 (2023): 1051-1071.
  - Ferrara, Federico M., Waltraud Schelkle, a Zbigniew Truchlewski. „What difference does the framing of a crisis make to European Union solidarity?“. *European Union Politics* 24. č. 4 (2023): 666-683.
  - Ferrera, Maurizio, Joan Miró, and Stefano Ronchi. „Walking the road together? EU polity maintenance during the COVID-19 crisis“. *West European Politics* 44. č. 5-6 (2021): 1329-1352.
  - Genschel, Philipp, a Markus Jachtenfuchs. „Postfunctionalism reversed: solidarity and rebordering during the COVID-19 pandemic“. *Journal of European Public Policy* 28. č. 3 (2021): 350-369.
  - Grosse, Tomasz Grzegorz, and Joanna Hetnarowicz. „The discourse of solidarity and the European migrant crisis“. *Yearbook of Polish European Studies* 19. (2016): 35-61.
  - Gruszczak, Artur. „Internal Rebordering in the European Union: Postfunctionalism Revisited“. *Politics and Governance* 10. č. 2 (2022): 246-255.
  - Hooghe, Liesbet a Gary Marks. „A postfunctionalist theory of European integration: From permissive consensus to constraining dissensus“. *British journal of political science* 39. č. 1 (2009): 1-23.
  - Hooghe, Liesbet, a Gary Marks. „Grand theories of European integration in the twenty-first century“. *Journal of European Public Policy* 26. č. 8 (2019): 1113-1133.
  - Howarth, David, a Lucia Quaglia. „Failing forward in Economic and Monetary Union: explaining weak Eurozone financial support mechanisms“. *Journal of European Public Policy* 28. č. 10 (2021): 1555-1572.
  - Karagiannis, Nathalie. „Solidarity within Europe/solidarity without Europe“. *European Societies* 9. č. 1 (2007): 3-21.
  - Katsanidou, Alexia, Ann-Kathrin Reinl, a Christina Eder. „Together we stand? Transnational solidarity in the EU in times of crises“. *European Union Politics* 23. č. 1 (2022): 66-78.

- Kommer, Florian. „The Clash of Solidarities in the European Union: Rethinking Jürgen Habermas’ Conception of Solidarity in the Transnational Context“. *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences* 11 (2018): 175-190.
- Kontochristou, Maria, and Evi Mascha. „The Euro crisis and the question of solidarity in the European Union: Disclosures and manifestations in the European press“. *Rev. Eur. Stud.* 6 (2014): 50-62.
- Miró, Joan. „Debating fiscal solidarity in the EU: interests, values and identities in the legitimation of the Next Generation EU plan“. *Journal of European Integration* 44. č. 3 (2022): 307-325.
- Papageorgiou, Achillefs, a Walteri Immonen. „How supranational institutions benefit from crises: Member states’ solidarity and the EU's image during the COVID-19 pandemic“. *European Union Politics* 24. č. 3 (2023): 601-621.
- Reinl, Ann-Kathrin. „Euroscepticism in times of European crises: The role of solidarity“. *Anti-Europeanism: Critical Perspectives Towards the European Union* (2020): 95-113.
- Semetko, Holli A., a Patti M. Valkenburg. „Framing European politics: A content analysis of press and television news“. *Journal of communication* 50. č. 2 (2000): 93-109.
- Wallaschek, Stefan. „Framing solidarity in the Euro crisis: A comparison of the German and Irish media discourse“. *New Political Economy* 25. č. 2 (2020): 231-247.
- Wallaschek, Stefan. „Notions of solidarity in Europe’s migration crisis: The case of Germany’s media discourse“. *EuropeNow, 11, Special feature: Governing the Migration Crisis* (2017).
- Wallaschek, Stefan. „The discursive appeal to solidarity and partisan journalism in Europe’s migration crisis“. *Social Inclusion* 7. č. 2 (2019): 187-197.
- Wallaschek, Stefan. „The discursive construction of solidarity: Analysing public claims in Europe’s migration crisis“. *Political Studies* 68. č. 1 (2020): 74-92.
- Walter, Stefanie. „Three Models of the European Public Sphere: An analysis of the actor structure in EU news“. *Journalism studies* 18. č. 6 (2017): 749-770.
- Wendler, Frank, a Achim Hurrelmann. „Discursive postfunctionalism: theorizing the interface between EU politicization and policy-making“. *Journal of European Integration* 44. č. 7 (2022): 941-959.

Reporty, odborné články a policy briefs:

- Cicchi Lorenzo, Genschel, Philipp, Anton Hemerijck and Mohamed Nasr. *EU solidarity in times of Covid-19*. Policy Briefs. 2020/34. European Governance and Politics Programme, 1-13. <https://hdl.handle.net/1814/67755>.
- Darvas, Zsolt M. *The nonsense of Next Generation EU net balance calculations*. No. 03/2021. Bruegel Policy Contribution, 2021.

- De Ruijter, Anniek, et al. *EU solidarity and policy in fighting infectious diseases: state of play, obstacles, citizen preferences and ways forward*. Amsterdam Centre for European Studies Research Paper 2020/06 (2020).
- *Media projekt, 3Q/2021+2Q/2022*. Unie vydavatelů, ASMEA, Median, Stem/Mark, 11. srpna 2022, 1-12.
- Schwarzer, Daniela, and Shahin Vallée. „Pushing the EU to a Hamiltonian Moment: Germany's Court Ruling and the Need to Build a Fiscal Capacity Force a Constitutional Debate.“ Berlin: Forschungsinstitut der Deutschen Gesellschaft für Auswärtige Politik e.V. (2020): 1-10

Noviny a neoborná periodika:

- „Orbán erklärt Flüchtlingskrise zu deutschem Problem“. *Der Spiegel*. 3. září 2015. <https://www.spiegel.de/politik/ausland/viktor-orban-erklaert-fluechtlinge-zu-europaeischem-problem-a-1051197.html>. (zkontrolováno 1.5.2024).
- „Shoda české vlády i opozice: NE povinnému přijímání uprchlíků“. *ČT24 – Česká televize*. 27. května 2024. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/shoda-ceske-vlady-i-opozice-ne-povinnemu-prijimani-uprchliku-131137>. (zkontrolováno 1.5.2024).
- „Sonst geht Europa vor die Hunde“. *Süddeutsche Zeitung*. 11. září 2015. <https://www.sueddeutsche.de/politik/vizekanzler-gabriel-zu-fluechtlingpolitik-sonst-geht-europa-vor-die-hunde-1.2643314>. (staženo 1.5. 2024).
- Barigazzi, Jacopo. „5 reasons Europe is failing on migration“. *Politico*. 1. září 2015. <https://www.politico.eu/article/europe-failing-migration-crisis/>. (staženo 1.5. 2024).
- Oltermann, Philip. „'For Europe to survive. its economy needs to survive': Angela Merkel interview in full“. *The Guardian*. 26. června 2020. <https://www.theguardian.com/world/2020/jun/26/for-europe-survive-economy-needs-survive-angela-merkel-interview-in-full>. (zkontrolováno 1.5.2024).

Webové stránky

- „WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19—13 March 2020“. Tiskový briefing. Světová zdravotnická organizace (WHO). 13. března 2020. <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-mission-briefing-on-covid-19---13-march-2020>. (staženo 9.4.2024).
- European Commission, „Coronavirus: European Solidarity in Action“. *European Commission*. 30 března 2020. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/coronavirus-response/coronavirus-european-solidarity-action_en.
- Evropská centrální banka. „Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP)“. Evropská centrální banka. Naposledy upraveno 4 dubna 2024. <https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/pepp/html/index.en.html>.
- Evropská komise. „Temporary Reintroduction of Border Control“. Evropská komise. Naposledy upraveno listopad 2023. [89](https://home-

</div>
<div data-bbox=)

affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-area/temporary-reintroduction-border-control_en.

- Havelka, Vít. „Odpověď na článek Lenky Zlámalové ‚Pod Andrejem Babišem se z Česka poprvé stává financier EU‘“. Europeum. Naposledy upraveno 8. února 2024. <https://www.europeum.org/articles/detail/3635/vit-havelka-odpoved-na-clanek-lenky-zlamalove-pod-andrejem-babisem-se-z-ceska-poprve-stava-financier-eu>.
- Ministerstvo financí České republiky. „Česká republika získala v roce 2023 z rozpočtu EU o téměř 50 mld. Kč více, než zaplatila“. Ministerstvo financí České republiky. Naposledy upraveno 2024. <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2024/ceska-republika-ziskala-v-roce-2023-z-rozpocet-eu-54803>.

Prameny

Mladá fronta DNES:

- Klaus, Václav, a IVK. „Nejde o covid, ale o myšlení elit“. *Mladá fronta DNES*, 6. června 2020, s. 9. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Kovanda, Lukáš. „Zabije koronavirus i euro?“. *Mladá fronta DNES*, 15. května 2020, s. 9. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Křivohlavý, Pavel. „Posílá do ČR letadla roušek a respirátorů“. *Mladá fronta DNES*, 27. března 2020, s. 13. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Sládek, Jiří. „Anatomie pandemie Jednota Evropy se otrásá“. *Mladá fronta DNES*, 13. března 2021. s. 6. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Švihlíková, Ilona. „EU na cestě k dluhové unii?“. *Mladá fronta DNES*, 16. července 2020, s. 9. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.

Právo:

- „Česká ekonomika ve čtvrtletí zmírnila propad“. *Právo*, 31. října 2020, s. 4. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- „Peníze z EU míří do zdravotnictví“. *Právo*, 15. října 2020, s. 27. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- „STEM: S Unii spokojeno jen 46 procent“. *Právo*, 17. července 2020, s. 4. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Adamičková, Nad'a a Marie Königová. „Babiš: Naočkovali jsme zatím asi 40 tisíc lidí“. *Právo*, 9. ledna 2021, s. 1. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Balabán, Miloš. „Cena za zachráněné léto“. *Právo*, 8. července 2020, s. 6. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Balabán, Miloš. „Evropě zasvítla červená“. *Právo*, 21. května 2020, s. 6. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.

- Balabán, Miloš. „Konec komfortní éry“. *Právo*, 30. března 2020, s. 6. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Balabán, Miloš. „Nestabilita, ale i záblesky naděje“. *Právo*, 11. dubna 2020, s. 6. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Balabán, Miloš. „Potopí ryby dohodu?“. *Právo*, 19. prosince 2020, s. 6. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Balabán, Miloš. „Pozor na vlastní góly s Ruskem“. *Právo*, 30. ledna 2021, s. 6. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Balabán, Miloš. „Test odolnosti“. *Právo*, 25. listopadu 2020, s. 6. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Balabán, Miloš. „Unijní hlavolamy“. *Právo*, 30. září 2020, s. 6. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Balabán, Miloš. „Velké ambice a tvrdá realita“. *Právo*, 12. června 2020, s. 6. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Danda, Oldřich. „Schwarzenberg: Jako starej dědek mohu říkat pravdu i o Izraeli“. *Právo*, 30. května 2020, s. 1. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Israng, Christoph, Roland Galharague, a Aleš Chmelař. „Současnou krizi bez EU nezvládneme“. *Právo*, 30. dubna 2020, s. 27. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Keller, Jan. „Korona bez hranic?“. *Právo*, 12. září 2020, s. 6. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Kozelka, Petr. „Ani v krizi se uznání zdravotnických diplomů ze zahraničí neurychlí“. *Právo*, 2. března 2021, s. 5. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Rovenský, Jan. „Babiš: K normálu se můžeme vracet už před Velikonocemi. Pokud to půjde“. *Právo*, 4. dubna 2020, s. 1. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Svoboda, Jakub. „Export letos oslabí až o půl bilionu“. *Právo*, 29. října 2020, s. 26. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Volf, Tomáš. „České podniky pandemii zvládají dobře“. *Právo*, 31. prosince 2020, s. 9. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Volf, Tomáš. „Podle ekonomů by se z fondu mělo čerpat rychle a účelně“. *Právo*, 22. července 2020, s. 4. Borgis, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.

Lidové noviny:

- „Babišův“ plán vadí ČSSD“. *Lidové noviny*, 15. prosince 2020, s. 4. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- „Krátce“. *Lidové noviny*, 17. dubna 2020, s. 4. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- „Premiér Conte má dnes podat demisi“. *Lidové noviny*, 26. ledna 2021, s. 5. Mafra,

- a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- „Státy se nesmějí bát zadlužit, má-li to smysl“. *Lidové noviny*, 1. března 2021, s. 7. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - „Záchranný plán EU má logiku, ale budí pochyby“. *Lidové noviny*, 22. června 2020, s. 12. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - „Zelené investice jsou za krize nešťastné“. *Lidové noviny*, 29. září 2020, s. 10. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Borrell, Josep. „Evropská unie stojí při OSN“. *Lidové noviny*, 24. září 2020, s. 9. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Hudema, Marek. „Euro je omyl, který je nutné zachránit“. *Lidové noviny*, 25. července 2020, s. 9. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Krastev, Ivan. „Sedm lekcí z globální krize“. *Lidové noviny*, 28. března 2020, s. 13. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Křížová, Iveta. „Babiš: Výroba léků musí zpět do Evropy“. *Lidové noviny*, 27. dubna 2020, s. 1. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Křížová, Iveta. „Česku vadí klíč k dělení eur“. *Lidové noviny*, 20. června 2020, s. 2. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Macháček, Jan. „Jaký bude exit z karantény?“. *Lidové noviny*, 27. dubna 2020, s. 8. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Macháček, Jan. „Jih opuštěn, sever využit“. *Lidové noviny*, 15. dubna 2020, s. 8. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Macháček, Jan. „Kdo obstojí lépe“. *Lidové noviny*, 11. července 2020, s. 8. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Macháček, Jan. „Koronavirová krize globalizaci trvale neomezí“. *Lidové noviny*, 11. května 2020, s. 11. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Macháček, Jan. „Transformace možností“. *Lidové noviny*, 5. června 2020, s. 11. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Menzelová, Kateřina. „Unie se zamotává do sítí závislostí na Číně“. *Lidové noviny*, 2. ledna 2021, s. 8. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Petr, Jaroslav. „Strup do nosu, nebo jinou DNA?“. *Lidové noviny*, 25. července 2020, s. 11. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Petráček, Zbyněk. „EU v čase pandemie“. *Lidové noviny*, 19. března 2020, s. 8. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Petráček, Zbyněk. „Němečtí šamani“. *Lidové noviny*, 1. července 2020, s. 8. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Petráček, Zbyněk. „Pomáhat bohatým?“. *Lidové noviny*, 15. května 2020, s. 8. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Petříček, Tomáš. „Mezinárodní vztahy v době pandemie“. *Lidové noviny*, 6. srpna 2020, s. 9. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Shabu, Martin. „NATO přijme pandemický plán“. *Lidové noviny*, 9. května 2020, s. 9. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
  - Shabu, Martin. „Poučením je hodnota Schengenu“. *Lidové noviny*, 22. května 2020,

- s. 4. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Veis, Jaroslav. „Nač myslet před dalším setem“. *Lidové noviny*, 14. dubna 2020, s. 10. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Vlach, Tomáš. „Virus zastavil migrační krizi na hranici EU“. *Lidové noviny*, 20. března 2020, s. 5. Mafra, a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.

Hospodářské noviny:

- Bouška, Michael. „Turisti až na podzim“. *Hospodářské noviny*, 15. února 2021, s. 14. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- „Briefing“. *Hospodářské noviny*, 1. června 2020, s. 13. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- „Briefing“. *Hospodářské noviny*, 11. ledna 2021, s. 3. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- „Válečnou ekonomiku společnost dlouho nevydrží. Katastrofou by byl rozpad EU“. *Hospodářské noviny*, 7. dubna 2020, s. 18. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- „Briefing“. *Hospodářské noviny*, 11. srpna 2020, s. 2. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- „Briefing“. *Hospodářské noviny*, 17. září 2020, s. 13. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- „Totální soběstačnost, šílený nápad s problematickými důsledky“. *Hospodářské noviny*, 14. května 2020, s. 16. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- „Briefing“. *Hospodářské noviny*, 3. června 2020, s. 3. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- „Briefing“. *Hospodářské noviny*, 9. dubna 2020, s. 7. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Drábek, Zdeněk. „Plán Evropské komise je pro nás výhodný“. *Hospodářské noviny*, 29. června 2020, s. 10. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Drbohlav, Jakub. „Co jsme v krizi zjistili a jak z toho ven“. *Hospodářské noviny*, 29. května 2020, s. 15. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Ehl, Martin. „Jak (opět) naštvat Evropany na Unii“. *Hospodářské noviny*, 2. září 2020, s. 10. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Ehl, Martin. „Pandemie spojila EU“. *Hospodářské noviny*, 19. listopadu 2020, s. 4. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Honzejek, Petr. „Deset důvodů, proč krize Babišovu vládu nad Českem neohrozí“. *Hospodářské noviny*, 5. června 2020, s. 16. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Houska, Ondřej. „Babiš chce jiný evropský rozpočet. A není v EU sám“. *Hospodářské noviny*, 22. června 2020, s. 6. Economia a.s. Dostupné z: NewtonOne

archiv tištěných médií.

- Houska, Ondřej. „Babiš se přiklání k racionalitě“. *Hospodářské noviny*, 5. června 2020, s. 11. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Houska, Ondřej. „Čech se s Čechem domluví, raději se uzavřeme před světem, vtloukají nám politici do hlavy v časech koronaviru“. *Hospodářské noviny*, 17. dubna 2020, s. 20. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Houska, Ondřej. „Česko musí dostat víc: Babiš odmítá plán Evropské komise na zmírnění dopadů pandemie“. *Hospodářské noviny*, 28. května 2020, s. 3. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Houska, Ondřej. „EU je manželství, které vydrží“. *Hospodářské noviny*, 31. července 2020, s. 8. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Houska, Ondřej. „Historická hádka v Bruselu“. *Hospodářské noviny*, 21. července 2020, s. 6. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Houska, Ondřej. „I my chceme peníze“. *Hospodářské noviny*, 21. května 2020, s. 8. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Houska, Ondřej. „Je to nutnost, ne ideologie, hájí Jourová návrh na snížení emisí“. *Hospodářské noviny*, 17. září 2020, s. 6. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Houska, Ondřej. „Němci, rození diplomati“. *Hospodářské noviny*, 30. června 2020, s. 8. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Janíková, Simona. „Covid II pomohl firmě Pešek Machinery přežít“. *Hospodářské noviny*, 1. června 2020, s. 13. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Kopeček, Lubomír. „Krise posiluje vládu. Záleží ale na tom, jak se vypořádá s jejími následky“. *Hospodářské noviny*, 8. dubna 2020, s. 8. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Krejčí, Jaroslav. „Kalendář“. *Hospodářské noviny*, 7. července 2020, s. 15. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Lukáč, Petr. „ČEZ hlásí nejlepší výsledky za sedm let a chystá se na výstavbu nových fotovoltaik“. *Hospodářské noviny*, 11. listopadu 2020, s. 13. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Metodieva, Asya. „Covid pomáhá vzestupu krajní pravice“. *Hospodářské noviny*, 8. ledna 2021, s. 12. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Radačičová, Simone, and Ondřej Leinert. „Lídry EU čeká boj o rekordních dvacet bilionů korun. Česko chce víc, než má dostat“. *Hospodářské noviny*, 17. července 2020, s. 3. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Řeháková, Markéta, and Tomáš Procházka. „Umíme si pomáhat“. *Hospodářské noviny*, 24. listopadu 2020, s. 8. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Řeháková, Markéta. „Boj skrytý v míru“. *Hospodářské noviny*, 27. října 2020, s. 8. *Economia a.s.* Dostupné z: NewtonOne archiv tištěných médií.
- Řeháková, Markéta. „Hackeri stále unikají“. *Hospodářské noviny*, 26. května 2020,

- s. 10. *Economia a.s.* Dostupné z: *NewtonOne* archiv tištěných médií.
- Řeháková, Markéta. „Chránit nemocnice před hackery, či postavit kabiny pro sportovce? Za týden bude jasno, kam půjdou peníze z EU“. *Hospodářské noviny*, 2. prosince 2020, s. 5. *Economia a.s.* Dostupné z: *NewtonOne* archiv tištěných médií.
  - Řeháková, Markéta. „Jak mluvit v krizi“. *Hospodářské noviny*, 12. října 2020, s. 10. *Economia a.s.* Dostupné z: *NewtonOne* archiv tištěných médií.
  - Sedláček, Tomáš. „Končí rok krize, začíná rok Fénixe“. *Hospodářské noviny*, 4. ledna 2021, s. 13. *Economia a.s.* Dostupné z: *NewtonOne* archiv tištěných médií.
  - Shapiro, Jeremy. „Přežije suverenita EU Joea Bidena?“. *Hospodářské noviny*, 2. prosince 2020, s. 8. *Economia a.s.* Dostupné z: *NewtonOne* archiv tištěných médií.
  - Šafaříková, Kateřina. „Musíme zase k lidem“. *Hospodářské noviny*, 30. dubna 2020, s. 10. *Economia a.s.* Dostupné z: *NewtonOne* archiv tištěných médií.
  - Váchal, Adam. „Automobilky chystají v Evropě masivní propouštění. O práci přijdou až stovky tisíc lidí“. *Hospodářské noviny*, 16. června 2020, s. 13. *Economia a.s.* Dostupné z: *NewtonOne* archiv tištěných médií.
  - Váchal, Adam. „Autoprůmysl tlačí na masivní podporu“. *Hospodářské noviny*, 29. května 2020, s. 7. *Economia a.s.* Dostupné z: *NewtonOne* archiv tištěných médií.
  - Váchal, Adam. „Motor české ekonomiky se zasekl“. *Hospodářské noviny*, 14. dubna 2020, s. 1. *Economia a.s.* Dostupné z: *NewtonOne* archiv tištěných médií.

Die Welt:

- „Die Notenbank geht wohl in die Vollen“. *Die Welt*, 17. července 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- „EU-Staaten fordern mehr Pandemie-Vorsorge“. *Die Welt*, 11. června 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- „Finanzen Kompakt“. *Die Welt*, 3. srpna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- „G 20 und EU wollen Virus gemeinsam bekämpfen“. *Die Welt*, 27. března 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- „Merkel stößt auf Widerstand der einstigen Verbündeten“. *Die Welt*, 20. července 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- „Merkel und Macron werben für einmalige Kraftanstrengung“. *Die Welt*, 19. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- „OECD warnt Deutsche in Corona-Krise vor Arroganz“. *Die Welt*, 30. prosince 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- „Offen sollen nur Läden für Lebensnotwendiges bleiben“. *Die Welt*, 17. března 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- „Wir sind gewillt, alles zu tun, was notwendig ist“. *Die Welt*, 14. března 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- „Wirtschaft kompakt“. *Die Welt*, 2. července 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.

- Breyton, Ricarda. „Furcht um die gemeinsame Asylpolitik“. *Die Welt*, 30. července 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Buras, Piotr. „Brüssel ist weit weg“. *Die Welt*, 6. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- de Weck, Joseph. „Europa ringt um seine Wiedergeburt“. *Die Welt*, 30. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Dräger, Jörg. „Deutschland braucht weiter Zuwanderung“. *Die Welt*, 24. října 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Fritz, Philipp. „Frühe Radikale“. *Die Welt*, 28. března 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Fritz, Philipp. „Osteuropas neues Gefühl, Zahlmeister zu werden“. *Die Welt*, 26. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- García, Iratxe. „Die EU ist für die Menschen da“. *Die Welt*, 23. března 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Geiger, Klaus. „Die einigen Staaten von Europa“. *Die Welt*, 3. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Haimann, Richard. „Baukredite im Corona-Risiko“. *Die Welt*, 28. listopadu 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Heinemann, Friedrich. „Die EU wird's schon richten“. *Die Welt*, 15. července 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kaiser, Tobias. „Covid-Rezession droht die Euro-Zone zu zerreißen“. *Die Welt*, 11. července 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kaiser, Tobias. „Das Virus erschüttert die Maastricht-Kriterien“. *Die Welt*, 21. října 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kaiser, Tobias. „Deutschland doppelt unter Druck“. *Die Welt*, 18. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kaiser, Tobias. „Die Alternative zu Corona-Bonds“. *Die Welt*, 17. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kaiser, Tobias. „Die Versorgung ist sicher“. *Die Welt*, 9. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kaiser, Tobias. „Europa ist gegenüber China nun 'nuancierter und fordernder',,“. *Die Welt*, 17. září 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kaiser, Tobias. „Europas Erholung wird Jahre dauern“. *Die Welt*, 7. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kaiser, Tobias. „In Brüssel jubeln jetzt die Verhinderer“. *Die Welt*, 5. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kaiser, Tobias. „Italien träumt vom Schuldenerlass“. *Die Welt*, 3. prosince 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kaiser, Tobias. „Nach Ostern geht der Streit über die Euro-Bonds in die nächste Runde“. *Die Welt*, 11. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kaiser, Tobias. „Umverteilung von Arm zu Reich“. *Die Welt*, 20. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.

- Kaiser, Tobias. „Ungewöhnliche Allianz für dauerhaften EU-Haushalt“. *Die Welt*, 18. února 2021. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kaiser, Tobias. „Werden Europas Autobauer in der Krise begnadigt?“. *Die Welt*, 4. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kaiser, Tobias. „Wir müssen auch die EU retten“. *Die Welt*, 4. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kirst, Virginia. „Absurdes Theater in Italien“. *Die Welt*, 15. ledna 2021. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kirst, Virginia. „Das Portugal-Szenario muss Europa beunruhigen“. *Die Welt*, 22. ledna 2021. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kirst, Virginia. „Die Wut der Italiener“. *Die Welt*, 17. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kirst, Virginia. „So verdient die Mafia an der Corona-Not“. *Die Welt*, 13. března 2021. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Krastev, Ivan. „Corona, dieses Paradoxon“. *Die Welt*, 15. června 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Kritikos, Alexander S. „Griechenland investiert endlich in seine Zukunft“. *Die Welt*, 20. ledna 2021. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Leubecher, Marcel. „Rattenbisse im Migrantencamp? Die EU zeichnet ein anderes Bild“. *Die Welt*, 21. ledna 2021. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Maas, Heiko. „Was Europa aus der Corona-Krise lernen kann“. *Die Welt*, 14. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Mastrobuoni, Tonia. „Müssen die EU-Gelder auch zu nutzen wissen“. *Die Welt*, 28. července 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Meister, Martina. „Ich glaube nicht an die Buchhaltung der Toten“. *Die Welt*, 11. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Meister, Martina. „Ist Europa noch zu retten?“. *Die Welt*, 11. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Reck, Johannes. „Langfristige Strategien“. *Die Welt*, 18. ledna 2021. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Röhn, Tim. „Die Bar der zaghaften Hoffnung“. *Die Welt*, 16. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Seibel, Karsten, a Daniel Zwick. „Selbstbewusst aus der Krise“. *Die Welt*, 7. listopadu 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Schiltz, Christoph B. „Die Folgen des 1,5-Billionen-Euro-Pakets“. *Die Welt*, 25. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Schiltz, Christoph B. „Europas Milliardendeal“. *Die Welt*, 20. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Schiltz, Christoph B. „Grenzen der Solidarität“. *Die Welt*, 9. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.

- Schiltz, Christoph B. „Merkels letzter Ausweg“. *Die Welt*, 20. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Schiltz, Christoph B. „Oberste Prioritäten und andere Muss-Themen“. *Die Welt*, 1. června 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Schiltz, Christoph B. „Vorläufiger Freispruch für Ungarn“. *Die Welt*, 29. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Schulz, Christian. „Das Praktikum in Zeiten der Pandemie“. *Die Welt*, 30. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Schümer, Dirk. „Rückkehr des Nationalstaates“. *Die Welt*, 18. května 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Schuster, Jacques. „Rückkehr des Nationalstaats“. *Die Welt*, 23. března 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Siems, Dorothea. „Klimaschutz als Pandemieprophylaxe“. *Die Welt*, 27. ledna 2021. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Siems, Dorothea. „Sargnagel Corona-Bonds“. *Die Welt*, 31. března 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Sturm, Daniel Friedrich. „Die Amerikaner schätzen die No-Drama-Merkel“. *Die Welt*, 25. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Volkmann-Schluck, Philip. „Das europäische Virus der Korruption“. *Die Welt*, 8. března 2021. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.
- Wergin, Clemens. „Ein künstlicher Streit ist das Gegenteil von dem, was wir brauchen“. *Die Welt*, 7. dubna 2020. Axel Springer SE. Dostupné z: Factiva database.

Frankfurter Allgemeine Zeitung:

- „Bricht die Schweiz mit Europa“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 31. srpen 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Brüssel will keine europäische Bad Bank“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 17. prosinec 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Corona-Schock für die Universitäten“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 29. duben 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Corona-Solidarität in Europa“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 15. duben 2020. s. 6. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Die EU reagiert sich gern an Polen und Ungarn ab“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 3. prosinec 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Die globalen Konzerne haben eine Chance verpasst“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 26. květen 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

- „Die soziale Distanz muss bleiben“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 31. březen 2020. s. 6. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Eine dauerhafte Lockerung der Insolvenzantragspflicht ist eine sehr große Gefahr“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 13. říjen 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „EU sollte Corona-Hilfen als Kredit gewähren“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 27. duben 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „China wichtigste Partner der EU“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 16. únor 2021. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Kabinettschließt Milliardenhilfen“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 24. březen 2020. s. 1. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Kriminelle sind leider sehr flexibel“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 25. duben 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Lufthansa-Rettung hängt in der Schwebe“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 28. květen 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Merkel Nicht beim Klimaschutz sparen“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 29. duben 2020. s. 1. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Mit dem Handy aus der Krise“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 6. leden 2021. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Mit Schulden gegen die Corona-Krise“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 19. květen 2020. s. 1. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Ratspräsidentschaft im Zeichen der Krisenbewältigung“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 25. červen 2020. s. 2. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Reisen im Schatten der Corona-Krise“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 28. duben 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Schwerste Krise seit Großer Depression“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 15. duben 2020. s. 1. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Stabilitätsregel bleibt ausgesetzt“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 12. září 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Urlaub futsch Geld auch“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2. duben 2020. s. 1. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Viele Löhne sind eine Beleidigung“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 31. říjen 2020. s. 18. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

- „Vorsicht Steuerfalle“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 24. červen 2020. s. 16. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Wählt Rumänien 40 Prozent mehr Rente“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 4. prosinec 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Weiterhin Streit über Corona-Bonds“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 6. duben 2020. s. 1. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- „Wir dürfen uns nicht in Sicherheit wiegen“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 8. duben 2020. s. 1. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Böge, Friederike, Michaela Wiegel a Matthias Wyssuwa. „Schlacht der Narrative“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 1. duben 2020. s. 3. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Brunnermeier, Markus. „Ein Rettungsring für Europas Unternehmen in der Liquiditätskrise“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 20. březen 2020. s. 17. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Budras, Corinna. „Gemeinsame Schulden sind Ausnahme“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 25. srpen 2020. s. 1. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Buchsteiner, Jochen. „Wenig Angst vor dem hartem Brexit“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2. duben 2020. s. 10. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Busse, Nikolas. „EU-Anleihen sorgen für Paukenschlag“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 21. říjen 2020. s. 23. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Busse, Nikolas. „Grenzen in der Krise“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 16. únor 2021. s. 1. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Cercas, Javier. „Nur darauf kommt es jetzt an“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 30. březen 2020. s. 12. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Felbermayr, Gabriel. „Was die EU für die Bürger leisten sollte“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 7. srpen 2020. s. 16. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Fischer, Joseph. „Der Staat wird zum Vorsorgestaat“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 31. březen 2020. s. 8. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Germis, Carsten a Susanne Preuß. „Die Autobranche probt den Neustart“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 3. duben 2020. s. 21. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Gnauck, Gerhard. „Wir sollten uns gerade jetzt vor einer Spaltung Europas hüten“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 26. květen 2020. s. 2. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

- Gutschker, Thomas. „Beschränkt handlungsfähig“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 21. duben 2020. s. 6. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Gutschker, Thomas. „Europa den Stempel aufgedrückt“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 29. prosinec 2020. s. 1. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Jaeger, Mona. „Bei Gefahr wächst das Vertrauen“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2. červen 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kafsack, Hendrick a Werner Mussler. „Billionen gegen Corona“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 24. duben 2020. s. 2. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kafsack, Hendrick a Werner Mussler. „Den Schwarzen Peter weitergeben“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 23. duben 2020. s. 2. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kafsack, Hendrik a Eckart Lohse. „750 Milliarden Euro für Wiederaufbau“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 28. květen 2020. s. 1. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kafsack, Hendrik a Tobias Piller. „Die EU arbeitet an einer Euro-Bazooka“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 19. března 2020. s. 17. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kafsack, Hendrik a Werner Mussler. „Keine Troika in Corona-Zeiten“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 15. červen 2020. s. 17. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kafsack, Hendrik a Werner Mussler. „Viel Strategie, wenig Markt“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 20. květen 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kafsack, Hendrik a Werner Mussler. „Zwist über zweischneidige Schwerter“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 27. března 2020. s. 2. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kafsack, Hendrik, Rüdiger Köhn a Manfred Schäfers. „Adidas gegen Bundesregierung“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 30. března 2020. s. 15. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kafsack, Hendrik. „Corona-Sonderregeln verlängert“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 29. leden 2021. s. 17. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kafsack, Hendrik. „Moment der Wahrheit“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 18. červenec 2020. s. 16. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kafsack, Hendrik. „Rückwärts nimmer“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 5. března 2021. s. 15. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kafsack, Hendrik. „Von der Leyen schlägt EU-Kurzarbeitergeld vor“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2. duben 2020. s. 17. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

- Kafsack, Hendrik. „Wem der Aufbaufonds hilft“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 19. červen 2020. s. 19. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kafsack, Hendrik. „Wer braucht das Geld wirklich“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 22. červen 2020. s. 5. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Kohler, Berthold. „Risse werden breiter“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 22. červenec 2020. s. 1. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Landfried, Christine. „Das Virus kennt keine Schlagbäume“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 3. duben 2020. s. 12. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Leithäuser, Johannes a Eckart Lohse. „Legen Sie erst Ihre eigene Maske an“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 4. duben 2020. s. 2. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Leithäuser, Johannes. „Vom Virus überschattet“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 4. květen 2020. s. 8. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Locke, Stefan. „Die EU war eine große Enttäuschung“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 9. květen 2020. s. 4. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Lohse, Eckart. „Emotional fatal“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 6. duben 2020. s. 2. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Lohse, Eckart. „Koalition lobt Finanzpaket für Europa“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 22. červenec 2020. s. 2. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Maduro, Miguel, George Papaconstantinou a Carlos Closa. „Europas Wiederaufbau mit neuen Steuern“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 21. duben 2020. s. 8. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mihm, Andreas. „Geschlossene Gesellschaft, offene Wirtschaft“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 15. květen 2020. s. 15. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Morawiecki, Mateusz. „Ein neues Gleichgewicht für Europa“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 23. duben 2020. s. 8. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Müller, Reinhard. „Charaktertest für Europa“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 12. květen 2020. s. 1. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Müßgens, Christian. „TUI-Chef kritisiert Impfstrategie der EU“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 10. únor 2021. s. 22. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner a Tobias Piller. „EU-Kommission will Corona-Eurobonds“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 21. března 2020. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

- Mussler, Werner. „3 Billionen Euro Corona-Hilfen“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 8. září 2020. s. 16. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner. „Aus allen Rohren“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 6. duben 2020. s. 17. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner. „Conte mit Zugeständnis“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 4. duben 2020. s. 19. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner. „Der Konflikt ums Corona-Paket ist beigelegt - vorerst“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 11. duben 2020. s. 22. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner. „Eurogruppe vor ungewisser Zukunft“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 12. červen 2020. s. 19. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner. „Europa ist auch da, wenn Sturm aufzieht“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 11. květen 2020. s. 17. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner. „Europa macht Schulden“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 12. srpen 2020. s. 15. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner. „Eurostaaten ohne gemeinsame Linie“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 26. března 2020. s. 18. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner. „Keine Imfstoff-Industriepolitik“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 24. únor 2021. s. 15. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner. „Konjunkturpaket wird ganz Europa helfen“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 8. červen 2020. s. 17. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner. „Niemand will mehr Geld vom ESM“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2. prosinec 2020. s. 16. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner. „Nordländer sind dagegen“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 22. červen 2020. s. 17. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner. „Nur Centeno ist optimistisch“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 7. duben 2020. s. 17. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Mussler, Werner. „Paris für laxere Schuldenregeln“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 23. říjen 2020. s. 15. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Nettesheim, Martin. „Es geht nur gemeinsam“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 9. duben 2020. s. 7. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Piller, Tobias. „Was Italien tun kann“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 11. květen 2020. s. 15. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

- Regling, Klaus. „Der Moment für Solidarität in Europa ist jetzt“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 3. duben 2020. s. 18. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Rößler, Hans-Christian. „Enttäuscht von Europa“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 6. duben 2020. s. 2. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Rüb, Matthias. „Schlangen, Schakale, Heuschrecken“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2. duben 2020. s. 10. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Rüb, Matthias. „Schlimmer als im Krieg“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 16. červenec 2020. s. 7. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Schäuble, Wolfgang, Meritxell Batet, Richard Ferrand a Roberto Fico. „Die Unterschiede nicht einebnen“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 9. květen 2020. s. 8. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Schubert, Christian. „Wumms auf Französisch“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 4. září 2020. s. 15. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Stark, Jürgen. „Wo ist Europa“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 7. duben 2020. s. 25. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- von Altenbockum, Jasper a Reiner Burger. „Ihr seid nicht allein“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 22. duben 2020. s. 2. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Welter, Friederike. „Der EU-Binnenmarkt braucht Datenverkehrsfreiheit“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 6. srpen 2020. s. 18. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Wiegel, Michaela. „Entrüstung über Orbáns Corona-Diktatur“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 22. duben 2020. s. 9. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Wiegel, Michaela. „Krisengewinnerin Le Pen“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 30. března 2020. s. 8. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Wiegel, Michaela. „Macron wirbt für Corona-Bonds“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 30. března 2020. s. 2. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Wyssuwa, Matthias. „Russland sollte sich nicht einmischen“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 5. září 2020. s. 4. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.
- Záboji, Niklas a Hendrik Kafsack. „Was Corona für den Klimaschutz bedeutet“. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 7. duben 2020. s. 15. Frankfurter Allgemeine Zeitung GmbH. Dostupné v: Frankfurter Allgemeine Archiv.

Handelsblatt:

- „Außenansichten“. *Handelsblatt*, 20. srpen 2020. s. 3. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- „Die Märkte heute“. *Handelsblatt*, 27. květen 2020. s. 8. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- „Die Märkte heute“. *Handelsblatt*, 6. duben 2020. s. 3. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Afhüppe, Sven a Nicole Bastian. „Sebastian Kurz; Da machen wir nicht mit“. *Handelsblatt*, 15. květen 2020. s. 48. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Afhüppe, Sven a Ruth Berschens. „Ursula von der Leyen; Wir müssen uns nicht verstecken“. *Handelsblatt*, 29. červen 2020. s. 7. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Afhüppe, Sven. „Europa; Solidarität ist nicht umsonst“. *Handelsblatt*, 23. duben 2020. s. 15. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Benz, Matthias, Ruth Berschens, Mathias Bruggmann, Sandra Louven, Donata Riedel a Gregor Waschinski. „Wendepunkt der Weltwirtschaft“. *Handelsblatt*, 10. červenec 2020. s. 10. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Benz, Matthias, Ruth Berschens, Mathias Bruggmann, Sandra Louven, Donata Riedel a Gregor Waschinski. „Europa entgeht der Krise“. *Handelsblatt*, 22. červenec 2020. s. 44. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Berschens, Ruth a Martin Greive. „Aufstand der Holländer“. *Handelsblatt*, 9. duben 2020. s. 8. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Berschens, Ruth a Thomas Hanke. „Bruno Le Maire; Eine gemeinsame Haftung wäre am besten“. *Handelsblatt*, 16. duben 2020. s. 10. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Berschens, Ruth a Till Hoppe. „Nicolas Schmit; Solidarität ist keine Einbahnstraße“. *Handelsblatt*, 21. duben 2020. s. 29. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Berschens, Ruth, Eva Fischer, Martin Greive, Jan Hildebrand a Jens Münchrath. „Droht die Euro-Krise?“. *Handelsblatt*, 27. března 2020. s. 44. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Berschens, Ruth. „Bankenregulierung; EU-Parlamentarier fordern mehr Härte“. *Handelsblatt*, 5. červen 2020. s. 9. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Berschens, Ruth. „Coronakrise; EU-Nothilfe für Kurzarbeiter“. *Handelsblatt*, 2. duben 2020. s. 11. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Berschens, Ruth. „Coronakrise; Nationale Nabelschau“. *Handelsblatt*, 21. duben 2020. s. 4. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.

- Berschens, Ruth. „Paolo Gentiloni; Wir dürfen die Fehler der Finanzkrise nicht wiederholen“. *Handelsblatt*, 22. květen 2020. s. 13. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Blume, Jakob a Eva Fischer. „Nachhaltigkeit; Green Bonds gegen die Krise“. *Handelsblatt*, 24. září 2020. s. 12. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Blume, Jakob. „Sorgen um die Stabilität“. *Handelsblatt*, 27. duben 2020. s. 14. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Bruggmann, Mathias. „Jadwiga Emilewicz; Ein Angriff auf Europa“. *Handelsblatt*, 18. červen 2020. s. 48. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Brüggmann, Matthias a Jens Münchrath. „Polen; Wirtschaftswunder an der Weichsel“. *Handelsblatt*, 11. únor 2021. s. 14. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Delhaes, Daniel a Jens Koenen. „Wege aus der Krise“. *Handelsblatt*, 24. červenec 2020. s. 1. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Delhaes, Daniel, Martin Greive, Jan Hildebrand, Dietmar Neuerer, Hans-Peter Siebenhaar a Klaus Stratmann. „Die Lockdown-Hilfe stockt“. *Handelsblatt*, 2. prosinec 2020. s. 48. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Di Noia, Carmine. „Ein Plan für die Erholung Europas“. *Handelsblatt*, 30. listopad 2020. s. 12. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Dombrovskis, Valdis. „Wir können noch drauflegen“. *Handelsblatt*, 31. březen 2020. s. 48. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Fischer, Eva. „Lehre aus der Pandemie; Viel mehr Geld für Gesundheit“. *Handelsblatt*, 29. květen 2020. s. 3. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Greive, Martin, Jan Hildebrand a Jens Münchrath. „Lockdown-Schäden; Zweites Paket für die Konjunktur?“ *Handelsblatt*, 25. únor 2021. s. 6. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Greive, Martin. „Wirtschaftspolitik; IWF mahnt Reformen an“. *Handelsblatt*, 20. leden 2021. s. 1. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Hanke, T., T. Hoppe, M. Murphy a T. Riecke. „Auf Nummer sicher“. *Handelsblatt*, 15. duben 2020. s. 4. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Heumann, Pierre. „Yuval Noah Harari; Wir brauchen eine globale Führung“. *Handelsblatt*, 27. březen 2020. s. 52. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Hoyer, Werner. „Global Challenges; Hilflloser Helfer“. *Handelsblatt*, 17. září 2020. s. 16. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.

- Javorcik, Beata. „Querdenker; Billiger bedeutet nicht besser“. *Handelsblatt*, 6. červenec 2020. s. 4. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Kersting, Silke. „Petersberger Klimadialog; Merkel bekennt sich klar zum Klimaschutz“. *Handelsblatt*, 29. duben 2020. s. 32. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Koch, Moritz a Hans-Peter Siebenhaar. „Streit um Rechtsstaatlichkeit; EU bleibt hart gegen Ungarn und Polen“. *Handelsblatt*, 18. listopad 2020. s. 14. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Koch, Moritz. „Europäische Union; Europas stummer Frühling“. *Handelsblatt*, 17. března 2020. s. 14. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- König, Thomas. „Die Ohnmacht Europas“. *Handelsblatt*, 12. květen 2020. s. 14. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Krieger, Regina. „Italiens große Pleite“. *Handelsblatt*, 27. března 2020. s. 48. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Louven, Sandra. „Portugal; Eine Warnung für andere Länder“. *Handelsblatt*, 2. únor 2021. s. 15. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Oettinger, Günther H. „Global Challenges; Das Grundrecht auf Gesundheit stärken!“ *Handelsblatt*, 30. duben 2020. s. 8. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Riecke, Torsten. „Coronakrise; Alte Bekannte“. *Handelsblatt*, 31. března 2020. s. 14. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Riecke, Torsten. „Umfrage; Virus spaltet Deutschland und die USA“. *Handelsblatt*, 19. květen 2020. s. 6. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Riedel, Donata. „Coronakrise; Illusion einer neuen Normalität“. *Handelsblatt*, 8. květen 2020. s. 7. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Riedel, Donata. „Interview Monika Schnitzer; Man sollte den EU-Haushalt erweitern“. *Handelsblatt*, 7. květen 2020. s. 12. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Riedel, Donata. „Konjunktur; Wirtschaftsweisen warnen vor zu viel Euphorie“. *Handelsblatt*, 12. listopad 2020. s. 37. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Roth, Michael a Svenja Schulze. „Klimapolitischer Weckruf“. *Handelsblatt*, 8. červen 2020. s. 35. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Roth, Michael. „Auf Europa ist Verlass“. *Handelsblatt*, 8. duben 2020. s. 48. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Schlautmann, Christoph a Carsten Volkery. „Großbritannien; Der Brexit gibt uns den Rest“. *Handelsblatt*, 29. leden 2021. s. 14. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.

- Siebenhaar, Hans-Peter a Nicole Bastian. „Gernot Blümel; Es gibt schon sehr viele Instrumente“. *Handelsblatt*, 6. duben 2020. s. 10. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Siebenhaar, Hans-Peter a Nicole Bastian. „Ist der Rücktritt von EU-Kommissar Hogan gerechtfertigt?“. *Handelsblatt*, 28. srpen 2020. s. 15. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Steuer, Helmut. „Pandemie; In Nordeuropa spitzt sich die Coronakrise zu“. *Handelsblatt*, 13. listopad 2020. s. 11. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Stratmann, Klaus, Thomas Sigmund a Moritz Koch. „Peter Altmaier; Wir halten längere Zeit durch“. *Handelsblatt*, 24. března 2020. s. 8. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Stratmann, Klaus. „Dieter Kempf; Jeder muss sich persönlich einschränken“. *Handelsblatt*, 19. března 2020. s. 8. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Wermke, Christian. „Italiens Regierungskrise; Rom braucht Stabilität“. *Handelsblatt*, 27. leden 2021. s. 17. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.
- Wiebe, Frank a Jan Mallien. „Adam Posen; Instabilität im Herzen der Euro-Zone“. *Handelsblatt*, 23. únor 2021. s. 32. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Dostupné v: Factiva database.

Süddeutsche Zeitung:

- "WOCHENCHRONIK VOM 18. BIS 24. APRIL“. *Süddeutsche Zeitung*, 25. duben 2020. s. 8. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- „FORUM; Europa muss endlich aufholen“. *Süddeutsche Zeitung*, 01. únor 2021. s. 16. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- „FORUM; Wo bleibt der Zusammenhalt?“. *Süddeutsche Zeitung*, 20. duben 2020. s. 7. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- „URSULA VON DER LEYEN“. *Süddeutsche Zeitung*, 01. prosinec 2020. s. 18. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Augstein, Franziska. „AUGSTEINS WELT; Kant & Co“. *Süddeutsche Zeitung*, 05. červen 2020. s. 22. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Avenarius, Tomas. „Ärger im Urlaubsparadies“. *Süddeutsche Zeitung*, 12. červen 2020. s. 7. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Balsler, Markus. „Autobranche attackiert neue Klimaziele“. *Süddeutsche Zeitung*, 3. duben 2020. s. 1. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Bauchmüller, Michael. „Das Risiko ist jetzt hoch“. *Süddeutsche Zeitung*, 18. března 2020. s. 1. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Bauchmüller, Michael. „Hätte, wäre, würde“. *Süddeutsche Zeitung*, 27. říjen 2020. s. 16. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Beisel, Karoline Meta, a Daniel Brössler. „Maas fordert mehr Solidarität zwischen EU-Staaten“. *Süddeutsche Zeitung*, 24. března 2020. s. 1. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.

- Beisel, Karoline Meta. „Auferstehung nach Corona“. *Süddeutsche Zeitung*, 17. listopad 2020. s. 4. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Beisel, Karoline Meta. „Starthilfe für die Wirtschaft“. *Süddeutsche Zeitung*, 24. duben 2020. s. 8. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Beisel, Karoline Meta. „Unabhängig, aber gemeinsam“. *Süddeutsche Zeitung*, 24. duben 2020. s. 8. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Bigalke, Silke. „Rätselhaft im Bunker“. *Süddeutsche Zeitung*, 17. prosinec 2020. s. 28. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Bisky, Jens. „Zeit der Sorge“. *Süddeutsche Zeitung*, 25. březen 2020. s. 11. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Braun, Stefan, a Claudia Henzler. „Der Druck ist schon gewaltig“. *Süddeutsche Zeitung*, 04. duben 2020. s. 6. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Brössler, Daniel, a Matthias Kolb. „Gemischte Strategie“. *Süddeutsche Zeitung*, 15. září 2020. s. 19. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Brössler, Daniel, a Stefan Kornelius. „ANGELA MERKEL IM INTERVIEW“. *Süddeutsche Zeitung*, 27. červen 2020. s. 2. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Brössler, Daniel. „EU; Déjà-vu des Defizits“. *Süddeutsche Zeitung*, 07. červenec 2020. s. 4. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Brössler, Daniel. „Gemeinsam gegen den großen Rivalen“. *Süddeutsche Zeitung*, 1. duben 2020. s. 6. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Brössler, Daniel. „Ideen aus einer anderen Zeit“. *Süddeutsche Zeitung*, 09. duben 2020. s. 7. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Brössler, Daniel. „Worthülse und Wirklichkeit“. *Süddeutsche Zeitung*, 28. květen 2020. s. 2. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Canino, Andrea. „FORUM; Europa wiederbeleben“. *Süddeutsche Zeitung*, 25. duben 2020. s. 22. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Conceição-Heldt, Eugénia da, a Tony Müller. „FORUM; Zweite Chance für die EZB“. *Süddeutsche Zeitung*, 13. červenec 2020. s. 16. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Finke, Björn. „„All der Schmerz“. *Süddeutsche Zeitung*, 18. květen 2020. s. 17. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Finke, Björn. „750 Milliarden Euro gegen die Krise“. *Süddeutsche Zeitung*, 28. květen 2020. s. 1. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Finke, Björn. „Deutschland kommt besser durch die Krise“. *Süddeutsche Zeitung*, 07. květen 2020. s. 18. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Finke, Björn. „Diplomatische Suche nach Solidarität“. *Süddeutsche Zeitung*, 2. duben 2020. s. 6. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Finke, Björn. „EUROPÄISCHE UNION; Es ist doch nur Geld“. *Süddeutsche Zeitung*, 9. duben 2020. s. 4. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.

- Finke, Björn. „EUROPÄISCHE UNION; Saumselig in die Krise“. *Süddeutsche Zeitung*, 03. duben 2020. s. 15. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Finke, Björn. „Im Angesicht der Mutanten; Freier Reiseverkehr ist schlecht, zu harte Grenzkontrollen aber auch - die EU-Länder ringen um Lösungen für die Krise“. *Süddeutsche Zeitung*, 26. únor 2021. s. 7. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Finke, Björn. „Mailand oder Madrid, Hauptsache Solidarität“. *Süddeutsche Zeitung*, 2. duben 2020. s. 6. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Finke, Björn. „PROFIL; Ursula von der Leyen“. *Süddeutsche Zeitung*, 02. únor 2021. s. 4. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Finke, Björn. „Rüsten für die nächste Krise“. *Süddeutsche Zeitung*, 01. prosinec 2020. s. 9. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Finke, Björn. „Strafzölle bei Umweltvergehen“. *Süddeutsche Zeitung*, 07. květen 2020. s. 18. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Hagelüken, Alexander. „EXPORTE; Europa darf selbstbewusst sein“. *Süddeutsche Zeitung*, 09. září 2020. s. 6. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Hagelüken, Alexander. „MONTAGSINTERVIEW MIT ACHIM TRUGER“. *Süddeutsche Zeitung*, 30. března 2020. s. 14. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Hassel, Florian, et al. „Zur Not ohne Polen und Ungarn“. *Süddeutsche Zeitung*, 09. prosinec 2020. s. 17. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Klimm, Leo. „Echo auf die Hilferufe“. *Süddeutsche Zeitung*, 28. března 2020. s. 8. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Kolb, Matthias, a Björn Finke. „Krise mit Ansage“. *Süddeutsche Zeitung*, 17. listopad 2020. s. 17. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Kolb, Matthias, a Björn Finke. „Mehr Solidarität wagen“. *Süddeutsche Zeitung*, 05. květen 2020. s. 18. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Kolb, Matthias, a Björn Finke. „Streit ums Geld entzweit Europa“. *Süddeutsche Zeitung*, 20. červenec 2020. s. 1. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Kolb, Matthias. „Im Kampf gegen das Virus nicht die Demokratie töten“. *Süddeutsche Zeitung*, 8. duben 2020. s. 6. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Kolb, Matthias. „Vage Westbalkan-Vision“. *Süddeutsche Zeitung*, 07. květen 2020. s. 7. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Kornelius, Stefan. „EUROPA; Auftakt zum Marathon“. *Süddeutsche Zeitung*, 25. duben 2020. s. 4. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Kornelius, Stefan. „EUROPA; Koste es, was es wolle“. *Süddeutsche Zeitung*, 19. květen 2020. s. 4. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.

- Kranzlmüller, Dieter. „FORUM; Supercomputer helfen“. *Süddeutsche Zeitung*, 02. listopad 2020. s. 8. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Ludwig, Kristiana, et al. „Ein Land im Stresstest“. *Süddeutsche Zeitung*, 22. květen 2020. s. 2. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Ludwig, Kristiana. „Nachhaltiger und sozialer“. *Süddeutsche Zeitung*, 09. červen 2020. s. 5. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Pantel, Nadia. „Auf Macrons Festung“. *Süddeutsche Zeitung*, 21. srpen 2020. s. 6. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Sauer, Ulrike. „Gutschein statt Chefposten“. *Süddeutsche Zeitung*, 17. červenec 2020. s. 20. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Schwarz, Elisa. „Fahr weiter“. *Süddeutsche Zeitung*, 01. srpen 2020. s. 72. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Vedder, Christoph. „Europas Recht“. *Süddeutsche Zeitung*, 10. červen 2020. s. 5. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Wilke, Felicitas. „Mit Karte, bitte“. *Süddeutsche Zeitung*, 31. prosinec 2020. s. 16. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.
- Zydra, Markus. „Noch eine halbe Billion Euro“. *Süddeutsche Zeitung*, 11. prosinec 2020. s. 6. Süddeutsche Zeitung GmbH. Dostupné v: Factiva database.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Kódovací kniha (tabulka)

Příloha č. 2: Přehled vybraných článků pro analýzu diskurzu (tabulka)

Příloha č. 3: Podíl rámců v tisku (graf)

Příloha č. 4: Sankey diagram krizových rámců (diagram)

Příloha č. 5: Sankey diagram krizových rámců v českém tisku (diagram)

Příloha č. 6: Sankey diagram krizových rámců v německém tisku (diagram)

Příloha č. 7: Závěrečné teze magisterské práce (tabulka)

Příloha č. 1: Kódovací kniha

<i>Rámec</i>	<i>Skupina Rámců</i>	<i>Definice rámce</i>	<i>Hodnota</i>
<i>Existenciálnost krize</i>	Rámec existenciálnosti	Rámec vykresluje krizi, která <u>má</u> potenciál zapříčinit rozpad EU, popřípadě zapříčinit událost, jež může vážně ohrozit stabilitu nebo budoucí existenci unie (například vystoupení státu z EU, či rozpad Evropské měnové unie). <u>Příklad rámce:</u> „Vzhledem k závažnosti krize média a odborníci poukazují na vysoké riziko rozpadu EU a tvrdí, že je ohrožena politická stabilita v Evropě. “	0 (Není obsažen)
			1 (Je obsažen)
<i>Neexistenciálnost krize</i>	Rámec existenciálnosti	Rámec vykresluje krizi, která <u>nemá</u> potenciál zapříčinit rozpad EU, popřípadě zapříčinit událost, která může vážně ohrozit její stabilitu nebo budoucí existenci unie (například vystoupení státu z EU, či rozpad Evropské měnové unie). <u>Příklad rámce:</u> „Navzdory závažnosti krize média a odborníci poukazují na to, že neexistuje riziko, že se EU rozpadne , a tvrdí, že politická stabilita v Evropě NENÍ ohrožena. “	0 (Není obsažen)
			1 (Je obsažen)
<i>Nepřipsatelnost krize</i>	Rámec připsatelnosti zodpovědnosti	Rámec zdůrazňuje exogenní původ krize a obtížnost její předvídatelnosti v důsledku čehož, je nemožné označit viníka krize. <u>Příklad rámce:</u> „...krize je primárně způsobena náhlou událostí, která se stala mimo EU a která vyvolává rušivé a neočekávané ekonomické účinky.“	0 (Není obsažen)
			1 (Je obsažen)
<i>Připsatelnost krize</i>	Rámec připsatelnosti zodpovědnosti	Rámec vykresluje krizi jako důsledek chybných kroků politických reprezentací určitých členských států, jimž bylo možné předejít. <u>Příklad rámce:</u> „Podle médií a odborníků je krize způsobena především minulými politickými rozhodnutími vlády v EU , která vyvolávají rušivé a neočekávané ekonomické dopady.“	0 (Není obsažen)
			1 (Je obsažen)
<i>Idiosynkratičnost krize</i>	Rámec společných rysů	Rámec zvýrazňuje odlišné atributy krize v jednotlivých členských zemích a	0 (Není obsažen)

		asymetričnost krize, kdy některé země jsou zasaženy částečně či nikoliv.	
		<u>Příklad rámce:</u> „...médiá a většina odborníků očekávají, že krize velmi tvrdě zasáhne některé členské státy EU , nikoli však [příklad členské země EU].“	
Společné rysy			1 (Je obsažen)
	Rámec společných rysů	Rámec zvýrazňuje atributy krize, které jsou společné pro všechny státy EU a vykresluje krizi jako celoevropskou záležitost.	0 (Není obsažen)
		<u>Příklad rámce:</u> „EU se dostane do hospodářské krize. Médiá a většina odborníků očekávají, že krize velmi tvrdě zasáhne všechny členské státy EU , včetně [příklad členské země EU].“	
Distributivní rámec			1 (Je obsažen)
		Rámec přiřazuje atributy hodnotící výhodnost (z pohledu „dárce“ či „příjemce“) a spravedlivost navrhovaného opatření pro danou zemi.	0 (Není obsažen)
		<u>Příklad rámce:</u> „Výpočty ukazují, že [příklad členské země EU] získá z daného opatření výrazně [méně/více] a země se tímto zařadí mezi [,čisté plátce/čisté příjemce'] unijních zdrojů.“	
Sever vs. jih			1 (Je obsažen)
	Rámec konfliktu	Rámec vykresluje krizi jako střet skupiny zemí ze severní a jižní Evropy nacházející se v kontrastní fiskální a hospodářské situaci, které prosazují odlišná opatření k řešení krize.	0 (Není obsažen)
		<u>Příklad rámce:</u> „ Státy [příklad členských zemí EU z jižní Evropy] silně zasažené dopady krize vyžadují od ostatních států, které benefitují z jednotného trhu pomoc formou [společných dluhopisů/fiskálních transferů] ... ...Proti tomuto opatření vystupují [příklad členských zemí ze severní Evropy], které tento návrh označují za neopodstatněný a podmiňují finanční pomoc přísliby strukturálních reforem a fiskální zodpovědností.“	
			1 (Je obsažen)

Příloha č. 2: Přehled vybraných článků pro analýzu diskurzu

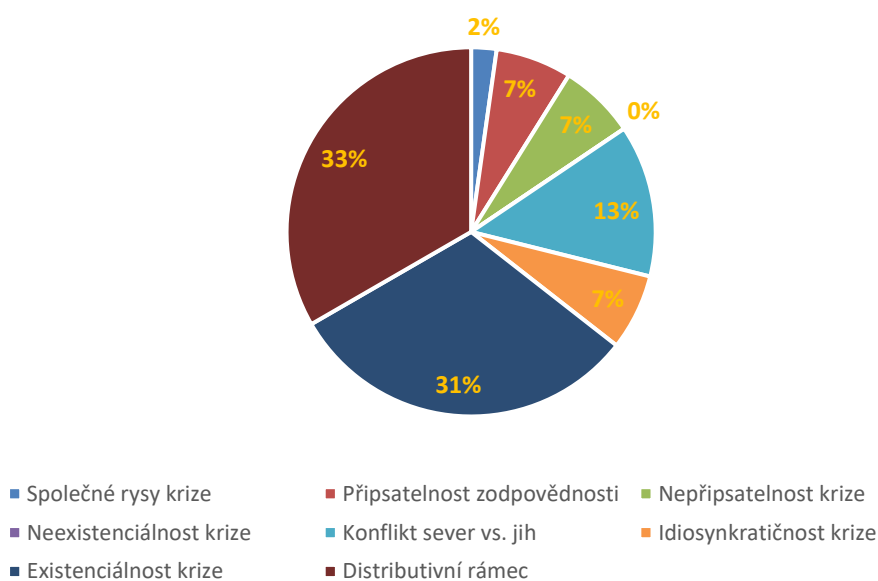
<i>Médium</i>	<i>Datum</i>	<i>Nadpis článku</i>	<i>Autor</i>	<i>Žánr a komentář k výběru článku</i>
<i>LN</i>	19.03.20	EU v čase pandemie	Zbyněk Petráček	Komentář
<i>LN</i>	15.04.20	Jih opuštěn, sever využí	Jan Macháček	Komentář
<i>LN</i>	27.04.20	Babiš: Výroba léků musí zpět do Evropy	Iveta Křížová	Rozhovor s českým premiérem Andrejem Babišem
<i>HN</i>	30.04.20	Musíme zase k lidem	Kateřina Šafaříková	Rozhovor s místopředsedkyní EK Věrou Jourovou
<i>Právo</i>	30.04.20	Současnou krizi bez EU nezvládneme	Christoph Israng, Roland Galharague, Aleš Chmelař	Společný dopis velvyslanců Německa a Francie, a náměstka ministerstva zahraničních věcí ČR
<i>LN</i>	15.05.20	Pomáhat bohatým?	Zbyněk Petráček	Komentář
<i>HN</i>	21.05.2020	I my chceme peníze	Ondřej Houska	Rozhovor s ministryní financí Alenou Schillerovou
<i>LN</i>	05.06.20	Transformace možností	Jan Macháček	Komentář
<i>Právo</i>	12.06.20	Velké ambice a tvrdá realita	Miloš Balabán	Komentář
<i>Die Welt</i>	23.03.20	Die EU ist für die Menschen da	Iratxe García	Komentář předsedkyně frakce SD v EP Iratxe Garcíi (PSOE)
<i>SZ</i>	24.03.20	Maas fordert mehr Solidarität zwischen EU-Staaten	Karoline Meta Beisel, Daniel Brössler	Zpráva
<i>HB</i>	31.03.20	Wir können noch drauflegen	Valdis Dombrovskis	Komentář viceprezidenta EK Valdise Dombrovskise
<i>SZ</i>	02.04.20	Diplomatische Suche nach Solidarität	Björn Finke	Komentář
<i>F.A.Z.</i>	03.04.20	Der Moment für Solidarität in Europa ist jetzt	Klaus Regling	Komentář výkonného ředitele záchranného fondu ESM Klause Reglinga
<i>Die Welt</i>	04.04.20	Wir müssen auch die EU retten	Tobias Kaiser	Rozhovor s Eurokomisařem pro hospodářství a měnu Paolo Gentilonim
<i>F.A.Z.</i>	08.04.20	Wir dürfen uns nicht in Sicherheit wiegen	-	Komentář
<i>Die Welt</i>	09.04.20	Grenzen der Solidarität	Christoph B. Schiltz	Komentář
<i>F.A.Z.</i>	15.04.20	Corona-Solidarität in Europa	-	Komentář
<i>HB</i>	23.04.20	EUROPA Solidarität ist nicht umsonst	Sven Afhüppe	Komentář
<i>SZ</i>	05.05.20	Mehr Solidarität wagen	Björn Finke, Mathias Kolb	Zpráva
<i>F.A.Z.</i>	09.05.20	Die Unterschiede nicht einebnen	Wolfgang Schäuble, Meritxell Batet, Richard Ferrand, Roberto Fico,	Společný dopis předsedů parlamentů z FR, DE, IT a ES ke dni Evropy
<i>HB</i>	22.05.20	INTERVIEW MONIKA SCHNITZER Man sollte den EU-Haushalt erweitern	Donata Riedel	Rozhovor s členkou německé Rady hospodářských expertů Monikou Schnitzer

F.A.Z.	26.05.20	Wir sollten uns gerade jetzt vor einer Spaltung Europas hüten	Gerhard Gnauck.	Rozhovor s polským premiérem Mateuszem Morawieckim
Die Welt	26.05.20	Osteuropas neues Gefühl Zahlmeister zu werden	Philipp Fritz	Komentář
SZ	27.06.20	ANGELA MERKEL IM INTERVIEW	Daniel Brössler, Stedan Kornelius	Rozhovor s německou kancléřkou Angelou Merkel

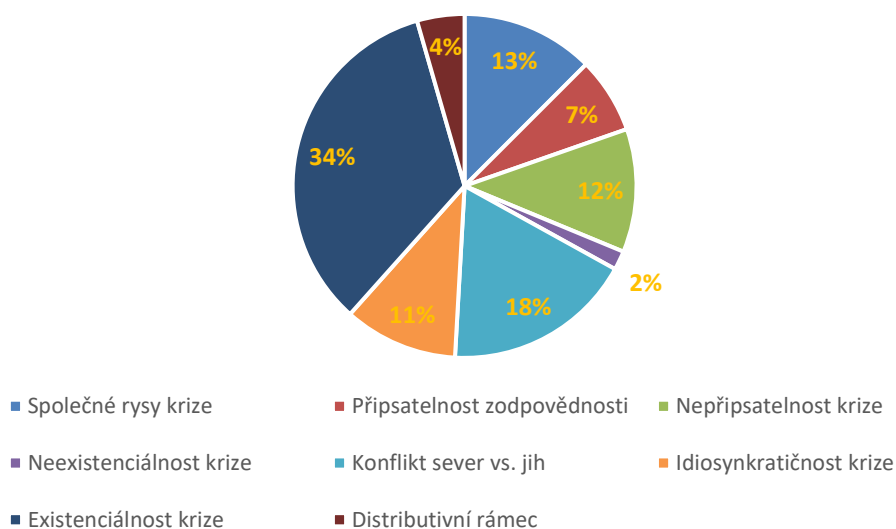
Příloha č. 3: Podíl rámců v tisku

Zdroj: Atlas.ti (upraveno autorem v MS Excel).

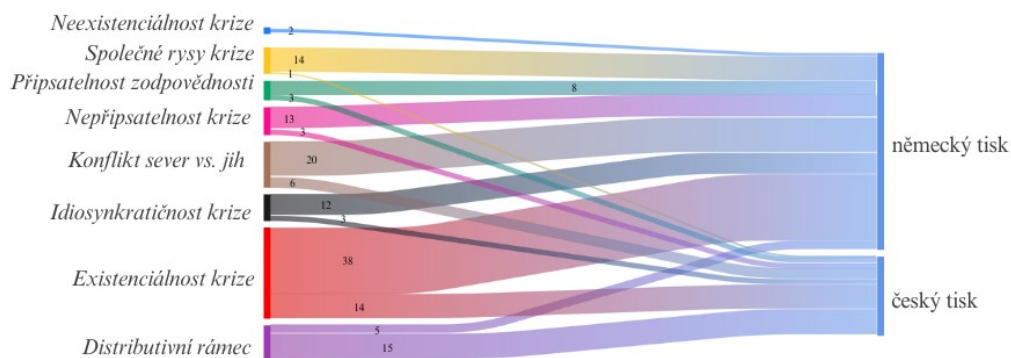
Podíl jednotlivých rámců v českém tisku

Podíl jednotlivých rámců v německém tisku

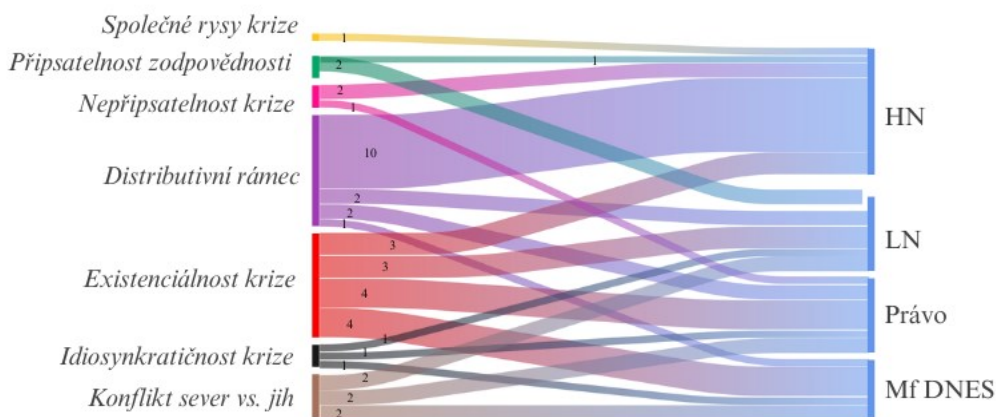
Příloha č. 4: Sankey diagram krizových rámců

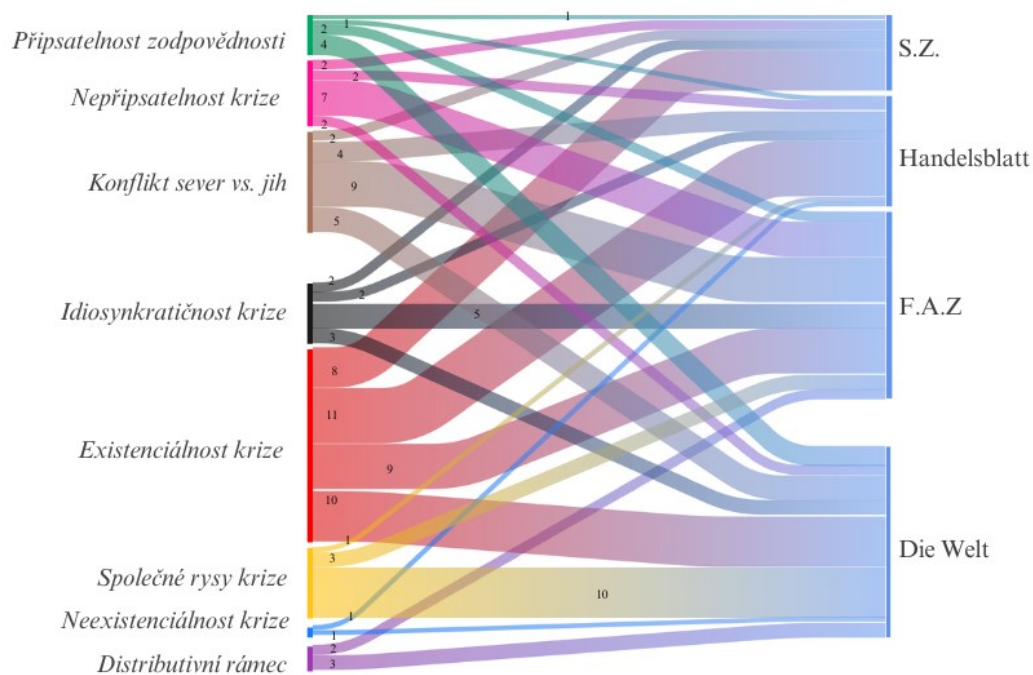
Zdroj: *Atlas.ti* (upraveno autorem).

Příloha č. 5: Sankey diagram krizových rámců v českém tisku

Zdroj: *Atlas.ti* (upraveno autorem).

Příloha č. 6: Sankey diagram krizových rámců v německém tisku

Zdroj: *Atlas.ti* (upraveno autorem).

Příloha č. 7: Závěrečné teze magisterské práce

ZÁVĚREČNÉ TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE NMTS
Závěrečné teze student odevzdává ke konci Diplomního semináře III jako součást magisterské práce a tyto teze jsou spolu s odevzdáním magisterské práce do SIS předpokladem udělení zápočtu za tento seminář.
Jméno: David Plhák
E-mail: 58677098@fsv.cuni.cz
Specializace (uved'te zkratkou): ES
Semestr a školní rok zahájení práce: 2023
Semestr a školní rok ukončení práce: 2024
Vedoucí diplomového semináře: prof. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík, Ph.D., LL.M.
Vedoucí práce: Mgr. Jan Váška, Phd.
Název práce: Solidarita? Jawohl! - Analýza diskurzu evropské solidarity během pandemické krize v českém a německém tisku
Charakteristika tématu práce (max 10 řádek): Téma magisterské práce se zaměřuje na reflexi evropské solidarity v českém a německém tisku během prvního roku pandemie Covid-19. Práce analyzuje články ze čtyř českých a německých deníků v období od března 2020 do března 2021, které pojednávají o krizi v kontextu EU. Používá kombinaci analýzy rámců a diskurzu na základě kritické analýzy diskurzu Paula Geeho. Studie zkoumá přítomnost krizových rámců ovlivňujících veřejný postoj k solidaritě a způsob, jakým je pojem solidarity komunikován v médiích. Vychází z postfunkcionalistických teorií a teorie kolektivní akce.
Vývoj tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek): Od zadání projektu nedošlo v tématu práce k žádným zásadním změnám. Z důvodu výběru metodologie se práce více zaměřila na vliv rámování krize a analýzu vymezení termínu solidarity. Mimo to došlo k zúžení zkoumaného období a upřesnění kritérií výběru korpusu článků. Práce se od původního zaměření odchýlila v tom, že analyzovala tištěné deníky namísto online médií.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu): Úvod 1) State of the art 1.1) Koncept solidarity 1.2) Solidarita během pandemie 1.3) Rešerše akademické literatury 2) Výběr případové studie 2.1) Výběr případové studie 2.2) Hypotézy a výzkumné otázky 3) Teoreticko-metodologická východiska diplomové práce 3.1) Postfunkcionalismus "naruby"?

3.2) Metodologie		
4) Diskuse výsledků		
4.1) Výsledky analýzy rámců		
4.2) Výsledky analýzy diskurzu		
Hlavní výsledky práce (max. 10 řádek):		
Prameny a literatura (výběr nejpodstatnějších):		
1. Achillefs Papageorgiou, a Waltteri Immonen, „How supranational institutions benefit from crises: Member states’ solidarity and the EU’s image during the COVID-19 pandemic“, European Union Politics 24, č. 3 (2023), 601-621.		
2. Cicchi Lorenzo, Genschel, Philipp, Anton Hemerijck and Mohamed Nasr. EU solidarity in times of Covid-19. Policy Briefs. 2020/34. European Governance and Politics Programme, 1-13. https://hdl.handle.net/1814/67755 .		
3. Ferrara, Federico M., Waltraud Schelkle, a Zbigniew Truchlewski. „What difference does the framing of a crisis make to European Union solidarity?“. European Union Politics 24. č. 4 (2023): 666-683		
4. Gee, James Paul. An introduction to discourse analysis: Theory and method. New York: Routledge, 2014.		
5. Genschel, Philipp, a Markus Jachtenfuchs. „Postfunctionalism reversed: solidarity and rebordering during the COVID-19 pandemic“. Journal of European Public Policy 28. č. 3 (2021): 350-369		
6. Hooghe, Liesbet a Gary Marks. „A postfunctionalist theory of European integration: From permissive consensus to constraining dissensus“. British journal of political science 39. č. 1 (2009): 1-23.		
7. Sedláková, Renata. Výzkum Médii Nejužívanější Metody A Techniky. Praha: Grada, 2015 • Trampota, Tomáš a Vojtěchovská, Martina. Metody výzkumu médií. Praha: Portál, 2010.		
8. Semetko, Holli A., a Patti M. Valkenburg. „Framing European politics: A content analysis of press and television news“. Journal of communication 50. č. 2 (2000): 93-109		
9. Tankard, James W. „The empirical approach to the study of media framing“. In Framing public life. Stephen D. Reese et al. New York: Routledge, 2001. 111- 121.		
10. Wallaschek, Stefan. „Framing solidarity in the Euro crisis: A comparison of the German and Irish media discourse“. New Political Economy 25. č. 2 (2020): 231-247.		
Etika výzkumu:		
Při přípravě této práce autor použil software Atlas.ti za účelem provedení analýzy diskurzu a kvantitativní analýzy dat. Po použití tohoto nástroje autor obsah podle potřeby zkontroloval a upravil a přebírá plnou odpovědnost za obsah publikace		
Jazyk práce:		
Čeština		
Podpis studenta a datum		
28.7.2024		
Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí diplomového semináře		
Vedoucí specializace		
Garant programu		